

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

Πάτρα 1 Ιουλίου 2013

Αριθ.Πρωτ.: 174999/677

Ταχ.Δ/ση: ΝΕΟ Πατρών-Αθηνών 32
& Αμερικής - 264 41 ΠΑΤΡΑ
Τηλέφωνο :2613-613536
Πληροφορίες: Β.Μολφέση
FAX : 2613-613538
e-mail: grammateia.ps.pde@pde.gov.gr

ΠΡΟΣ : 1. Γραφείο Περιφερειάρχη
ΕΝΤΑΥΘΑ

ΚΟΙΝ: 1. Εκτελεστική Γραμματέα
Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
2. Γενική Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού
Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

ΘΕΜΑ : Διαβίβαση της αριθμ. **143/25-06-2013** απόφασης του Περιφερειακού Συμβουλίου

ΣΧΕΤ: Η υπ. αριθ. 142638/2416/28-5-2013 εισήγηση του Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας κ. Απόστολου Κατσιφάρα

Σας διαβιβάζουμε την υπ. αριθμ. **143/25-06-2013** απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Δυτικής Ελλάδας με θέμα «**Διενέργεια ψηφοφορίας επί της πρότασης του Σχεδίου Εταιρικής Σχέσης (Σ.Ε.Σ.) στη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020, (συμπληρωμένου μετά τη συζήτηση αυτού κατά την συνεδρίαση την 3-6-2013)**» και παρακαλούμε για τις περαιτέρω δικές σας ενέργειες.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΠΕΤΑΣ

Ακολουθεί απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

**14^η ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΠΡΑΚΤΙΚΟ 14^ο

Στην Πάτρα σήμερα στις 25-6-2013, ημέρα Τρίτη και ώρα 16.00' στην αίθουσα του πρώην Εργοστασίου «Λαδόπουλος» (Ακτή Δυμαίων 50) προσήλθε σε Συνεδρίαση το Περιφερειακό Συμβούλιο Δυτικής Ελλάδας, ύστερα από την υπ' αριθ. 167623/655/19-6-2013 γραπτή πρόσκληση του Προέδρου του η οποία εκδόθηκε νομότυπα και δόθηκε σε όλους τους κ.κ. Περιφερειακούς Συμβούλους, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.3852/2010 (άρθρ.167 παρ. 2).

Στη Συνεδρίαση παρευρέθησαν επί του συνόλου πενήντα ένα (51) μελών, τα παρακάτω μέλη :

- 1)Καρπέτας Κωνσταντίνος-Πρόεδρος, 2) Σακελλαρόπουλος Παναγιώτης – Αντιπρόεδρος, 3) Παπακωνσταντίνου Κων/νος - Γραμματέας, 4)Αγγελόπουλος Γεώργιος, 5) Αθανασόπουλος Γεώργιος, 6)Αυγέρης Σάββας, 7)Βάλαρης Δημήτριος, 8)Γεωργιόπουλος Γεώργιος, 9)Δουγένης Δημήτριος, 10) Καρανίκας Κωνσταντίνος, 11) Καραπάνος Γεώργιος, 12)Κάτρης Γεώργιος, 13) Κελεπούρης Ανδρέας, 14)Κοκκαλιάρη-Λάσκαρη Νικολέττα, 15)Κωνσταντοπούλου Αναστασία, 16)Λύχρος Ιωάννης, 17)Μαυρόγιαννης Διονύσιος, 18)Μητρόπουλος Ανδρέας, 19)Μιχαλόπουλος Νικόλαος, 20)Μπαλκάμος Ευγένιος, 21)Μπουχάγιερ Αριστείδης, 22)Ντάτσικα Γεωργία, 23)Παπαναστασίου Γεώργιος, 24)Παππάς Γεώργιος,

25)Πετρόπουλος Αθανάσιος, 26)Πετρόπουλος Χρήστος, 27)Πλατανιάς Παναγιώτης, 28)Πυλαρινός Νικόλαος, 29)Σκαρμούτσος Γεώργιος, 30)Σολτάτος Γεώργιος, 31)Σταθακόπουλος Ευστάθιος, 32)Σταρακά Χριστίνα, 33) Σταυρόπουλος Χρήστος, 34)Στούπας Παναγιώτης, 35)Τσάνης Νικόλαος, 36)Τσόγκας Γεώργιος, 37)Υφαντής Νικόλαος, 38) Φεσσιάν Γεράσιμος, 39)Φωτόπουλος Τρύφων, 40)Χριστογιάννης Γεώργιος, 41)Χριστοδουλόπουλος Χρήστος.

Στη συνεδρίαση δεν προσήλθαν καίτοι προσκλήθηκαν τα μέλη του Περιφερειακού Συμβουλίου κ.κ. Αχιλλεόπουλος Πέτρος, Γαρουφαλής Νικόλαος, Δεσύλλας Δημήτριος, Ζαχαροπούλου-Στούμπου Αδαμαντία, Καραθανασόπουλος Νικόλαος, Μαρίνος Ανδρέας, Μπουγάς Κωνσταντίνος, Πλαστήρα-Σπανού Ειρήνη, Σκαρτσιάρης Ανδρέας και Φαρμάκης Νεκτάριος.

Στη συνεδρίαση παρευρέθησαν: Ο Περιφερειάρχης Δυτικής Ελλάδας κ.Απόστολος Κατσιφάρας, οι κ.κ. Αντιπεριφερειάρχες Περιφερειακών Ενοτήτων Αιτωλ/νίας κ. Αντωνόπουλος Βασίλειος, Αχαΐας κ.Αλεξόπουλος Γρηγόρης και Ηλείας κ. Καφύρας Χαράλαμπος, ο κ.Καραβίδας Δημήτριος Γενικός Δ/ντής Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Π.Δ.Ε, ο κ. Σταματελάτος Λυκούργος Προϊστάμενος Δ/σης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, ο κ. Δεπούντης Νικόλαος υπάλληλος της Δ.Τ.Ε/Π.Δ.Ε, ο κ. Γιωτόπουλος Κωνσταντίνος Δ/ντής Ν.Ε.Α Ν.Αχαΐας, πολίτες και δημοσιογράφοι.

Χρέη γραμματέων άσκησαν οι υπάλληλοι της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας Θεοδωροπούλου Δήμητρα και Μολφέση Βασιλική.

Αφού διαπιστώθηκε νόμιμη απαρτία, ο Πρόεδρος κηρύσσει την έναρξη της συνεδρίασης.

Αριθ.Αποφ. 143/2013

Στη συνέχεια ο Πρόεδρος εισάγει προς συζήτηση το 6^ο θέμα ημερήσιας διάταξης με τίτλο : «Διενέργεια ψηφοφορίας επί της πρότασης του Σχεδίου Εταιρικής Σχέσης (Σ.Ε.Σ.) στη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020, (συμπληρωμένου μετά τη συζήτηση αυτού κατά την συνεδρίαση την 3-6-2013)», δίνοντας το λόγο στον Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας κ.Απόστολο Κατσιφάρα, που είναι εισηγητής του θέματος και που αναφέρεται στην αριθ. πρωτ. 142638/2416/28-5-2013 γραπτή εισήγησή του, που λέει τα εξής:

«Η 5η Προγραμματική περίοδος 2014-2020 έρχεται σε μια συγκυρία που η Ελληνική κοινωνία και ο Ευρωπαϊκός νότος γενικότερα βρίσκονται στο μάτι του κυκλώνα μιας πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης που απειλεί να αναιρέσει μεγάλο μέρος του ευρωπαϊκού κεκτημένου.

Σε αυτό το πλαίσιο της γενικευμένης ανασφάλειας παλαιές πρακτικές και επιλογές τίθενται στο μικροσκόπιο, αξιολογούνται και αναθεωρούνται. Η εμπειρία από την εφαρμογή 4 Προγραμματικών περιόδων μας καθιστά σαφές πως η υλοποίησή τους δεν αποτέλεσε ανάχωμα ικανό να θωρακίσει στον επιθυμητό βαθμό την Ελληνική οικονομία. Μια επιγραμματική ματιά πίσω θα μας έδειχνε μια μονοδιάστατη κατεύθυνση στην υλοποίηση έργων υποδομών με ημιτελή χαρακτήρα και αποσπασματικό και κατακερματισμένο τρόπο, την αποδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης, την υπερδιόγκωση μιας επίπλαστης καταναλωτικής ανάπτυξης, την αδυναμία συγκροτημένων και συνεπών εθνικών στρατηγικών επιλογών στο Ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας βιώνει και αυτή σήμερα μια οδυνηρή κατάσταση με την ανεργία να καλπάζει και τον κίνδυνο φτώχειας να είναι ο 3ος μεγαλύτερος στην Ελλάδα. Ειδικότερα η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζει την τέταρτη υψηλότερη τιμή - όσον αφορά τον κίνδυνο και το σχετικό χάσμα φτώχειας, ενώ έρχεται τρίτη με κριτήριο τη δριμύτητα της φτώχειας.

Είναι σαφές πλέον πως δεν υπάρχουν περιθώρια επανάληψης παλιών πρακτικών που συνέτειναν από την μεριά τους να φτάσουμε σε αυτό το σημείο. Η 5η Προγραμματική περίοδος αναμένεται να αποτελέσει τον βασικό και μοναδικό μάλλον πυλώνα ανάπτυξης για τα επόμενα χρόνια και η ευθύνη για ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης, για διαφορετικές επιλογές, για συμπληρωματικότητα και αποδοτικότητα των πόρων είναι πολύ βαριά. Σε αυτό

το πλαίσιο πρέπει να **στοχεύσουμε** με σαφήνεια, να **σχεδιάσουμε** με επάρκεια, να **υλοποιήσουμε** με ακρίβεια, να **διεκδικήσουμε** πρώτα απ' όλα τα αυτονόητα.

Στοχεύουμε λοιπόν κατά προτεραιότητα στην διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής, έχοντας υπόψη πως η διάρρηξη του κοινωνικού ιστού αποτελεί την μεγαλύτερη απειλή για κάθε λαό, για κάθε περιφέρεια. Στοχεύουμε στην άρση της απομόνωσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, στην άρση των ανταγωνιστικών της μειονεκτημάτων που την έχουν καταδικάσει σε ρόλο ουραγού τα τελευταία χρόνια. Στοχεύουμε στην ανασυγκρότηση της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας, αξιοποιώντας το πολυδιάστατο φυσικό περιβάλλον που ευνοεί την ανάπτυξη όλων των παραγωγικών δραστηριοτήτων, επενδύοντας στο ανθρώπινο δυναμικό, αναδεικνύοντας την γεωγραφική θέση της ως τουριστικό και συγκοινωνιακό (θέλουμε να ελπίζουμε σύντομα) κόμβο.

Διεκδικούμε παράλληλα αδιαπραγμάτευτα αυτά που θεωρούμε προαπαιτούμενα για την ανάπτυξη της περιοχής μας και την ισότιμη μεταχείρισή της σε ένα ολοκληρωμένο χωροταξικό αναπτυξιακό πλαίσιο. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει δυστυχώς μείνει στο περιθώριο των εξελίξεων όσο αφορά την υλοποίηση των βασικών υποδομών στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Εκτιμούμε πως η ταχεία ολοκλήρωση της Ολυμπίας Οδού, στο σύνολό της, δεν πρέπει απλά να αποτελέσει τμήμα του μεσοπρόθεσμου σχεδιασμού του ΥΠΟΜΕΔΙ για τους μεγάλους οδικούς άξονες της χώρας, αλλά πρέπει να αποτελέσει έργο σημαία και να αναδειχθεί πρώτη εθνική προτεραιότητα για την ολοκλήρωση ενός οδικού άξονα που θα εξασφαλίζει την πρόσβαση σε ένα παγκόσμιας ακτινοβολίας πολιτιστικό μνημείο, όπως είναι η Αρχαία Ολυμπία. Παράλληλα διεκδικούμε την ολοκλήρωση του νέου οδικού άξονα της Ιόνιας Οδού, την κατασκευή νέας διπλής σιδηροδρομικής γραμμής Κιάτο - Ροδοδάφνη & Ροδοδάφνη – Ρίο, καθώς και την επέκτασή του στην Αρχαία Ολυμπία, την έλευση δικτύου φυσικού αερίου στην περιοχή μας. Πρέπει να γίνει σαφές πως σήμερα περισσότερο από ποτέ η επένδυση στην Περιφέρεια δεν αποτελεί απλά περιφερειακή πολιτική, αλλά την μόνη βιώσιμη εθνική αναπτυξιακή πολιτική.

Έχοντας ως δεδομένα τα παραπάνω, καλούμαστε να σχεδιάσουμε σε ένα εντελώς νέο πλαίσιο. Σχεδιάζουμε πλέον με το βλέμμα στον ανθρώπινο παράγοντα, την καινοτομία, την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, την κοινωνική ενσωμάτωση-ένταξη-πρόνοια – καταπολέμηση της φτώχειας, την αειφορία, την ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό υποδομών. Ο σχεδιασμός μας έχει αλλάξει προσανατολισμό και από τις υποδομές περνά στην αναβάθμιση και αναδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού. Πρέπει εδώ να αναφέρουμε μια πολύ σημαντική δουλειά που έχει γίνει στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και ολοκληρώνεται τις προσεχείς ημέρες. Πρόκειται για το Σχέδιο Εταιρικής Σχέσης και το RIS 3 -Στρατηγική για την έξυπνη εξειδίκευση . Ξεκινώντας από τον Αύγουστο του 2012 την προσπάθεια για την χάραξη Στρατηγικής για την έξυπνη

εξειδίκευση διοργανώθηκαν το διάστημα Δεκεμβρίου Ιανουαρίου θεματικές ημερίδες με συμμετοχή όλων των εκπροσώπων των δυναμικών παραγωγικών κλάδων της περιοχής για να καταλήξουμε σε μια συνολική συζήτηση στα πλαίσια του Περιφερειακού Αναπτυξιακού Συνεδρίου της ΠΔΕ.. Οι βάσεις είχαν ήδη μπει από τον Σεπτέμβριο με μια εκτενή συζήτηση για τη νέα Προγραμματική περίοδο στο Π.Σ. Η συμμετοχική και ανοιχτή διαδικασία που έχουμε υιοθετήσει όχι μόνο σαν Περιφερειακή Αρχή αλλά σαν Περιφερειακό Συμβούλιο θα τολμούσαμε να πούμε - και εκτιμούμε πως έχει αναγνωρισθεί από όλους τους φορείς ως σήμερα- αποτελεί το πιο βασικό στοιχείο του σχεδιασμού μας . Αποτελεί παράλληλα και ένα στοίχημα να διατηρήσουμε, να επεκτείνουμε και να εμπλουτίσουμε την συμμετοχή στην διαδικασία του σχεδιασμού, αφού αποτελεί το πιο ουσιαστικό εχέγγυο για ενσωμάτωση πολιτικών και δράσεων από την βάση.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να κάνουμε για τον στόχο της Εδαφικής Συνοχής. Πρόκειται για έναν στόχο δραματικά επίκαιρο την σημερινή εποχή που το μεγάλο στοίχημα είναι η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Αλλά θα είναι λάθος να περιορίσουμε τον στόχο αυτό στα ασφυκτικά πλαίσια της οικονομικής κρίσης. Η εδαφική Συνοχή αποτελεί ένα μεγάλο αναπτυξιακό στοίχημα που απαιτεί την σύνθεση και το όραμα προκειμένου να μεταλλαχθεί σε έναν δημιουργικό σχεδιασμό. Ζούμε σε μια Περιφέρεια και σε μια χώρα, που τα συγκριτικά πλεονεκτήματα με όρους φυσικού περιβάλλοντος, παραγωγικής βάσης, πολιτιστικής κληρονομιάς και ακτινοβολίας, είναι μοναδικά. Η κρίση νομοτελειακά θα περάσει και τα μηνύματα της στείρας δημοσιονομικής προσαρμογής αλλάζουν και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, αργά αλλά σταθερά. Διεκδικούμε κονδύλια από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας ακριβώς για να αξιοποιήσουμε εξειδικευμένα εργαλεία και να σχεδιάσουμε Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Τοπικής Ανάπτυξης . Πρόκειται για ένα πεδίο πολύ σημαντικό που έχουμε από το παρελθόν του Γ ΠΕΠ αλλά και του ΕΣΠΑ καλά παραδείγματα και εφαρμογές που βρήκαν ανταπόκριση από τους ωφελούμενους με απτά αποτελέσματα στην αγορά απασχόλησης.

Ελπίζοντας τα παραπάνω να ανταποκρίνονται στο αναπτυξιακό όραμα της περιφέρειας, που είναι «Αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον», ευελπιστούμε πως θα έχουμε την ευκαιρία, ως Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, να υλοποιήσουμε με τον ανάλογο τρόπο έναν καινοτόμο ανθρωποκεντρικό αποδοτικό σχεδιασμό για την επόμενη Προγραμματική περίοδο».

Το Περιφερειακό Συμβούλιο αφού άκουσε τον εισηγητή, τον πρόεδρο, και τους λοιπούς ομιλητές που ανέπτυξαν τις απόψεις τους επί του ανωτέρω, κατόπιν διαλογικής συζήτησης

**ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ κατά πλειοψηφία
(29 Θετικές ψήφους 12 Αρνητικές ψήφους)**

την πρόταση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (Σ.Ε.Σ.) στη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 που έχει ως εξής:

**ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ Σ.Ε.Σ. 2014-2020**

3-6-2013

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

χέρια αντίδοσις!

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ :	ΣΦΑΛΜΑ! ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΟΡΙΣΤΕΙ ΣΕΛΙΔΟΔΕΙΚΤΗΣ.
2. Ε Ν Ο Τ Η Τ Α 1 : «ΑΝΑΛΥΣΗ – ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ»	11
2.1	ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ 11
2.1.1	Υφιστάμενη κατάσταση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανά Θεματικό στόχο της Ε2020
	11
2.1.2	Αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ανά Θεματικό στόχο της Ε2020
	56
2.1.3	Ανάλυση των αναγκαίων παρεμβάσεων που συνδέονται με άλλους τομείς ή άλλες Περιφέρειες.
	72
2.2	ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....
	75
2.3	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΔΕΤ
	90
2.3.1	Εφαρμογή της Αρχής της Εταιρικής Σχέσης.....
	90
2.3.2	Προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, της μη διάκρισης και της προσβασιμότητας
	91
3. Ε Ν Ο Τ Η Τ Α 2 : «ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΕΣ»	93
3.1	ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΩΝ
	93
4. Ε Ν Ο Τ Η Τ Α 3 : «ΧΩΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ»	96
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	98

Για την κατάρτιση της πρότασης αυτής εργάστηκε η παρακάτω ομάδα υπαλλήλων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της ΠΔΕ που συγκροτήθηκε με την υπ αριθμ. 170529/2756/10.7.2012 και τροποποιήθηκε με την υπ αριθμ. 136237/1779/22.5.2013 απόφαση του Αντιπεριφερειάρχη Ανάπτυξης και Αγροτικής Οικονομίας..

- Καραβίδα Δημήτρη, Προϊστάμενο της Γενικής Δ/σης Αναπτυξιακού Προγρ/μου της ΠΔΕ , ΠΕ Οικονομικού , με βαθμό Β΄
- Σταθοπούλου Άλκηστη, Προϊσταμένη της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της ΠΔΕ, ΠΕ Μηχανικών
- Σταματελάτο Λυκούργο, Προϊστάμενο Δ/σης Αναπτυξιακού Προγρ/μου της ΠΔΕ, ΠΕ Μηχανικών με βαθμό Γ΄
- Μιχαλόπουλο Βασίλη , Προϊστάμενο της Δ/σης Αγροτικής Οικονομίας της ΠΔΕ , ΠΕ Γεωτεχνικών με βαθμό Β΄
- Καλογερόπουλο Μιχάλη, Προϊστάμενο της Δ/σης Τεχνικών έργων Περι. Ενότητας Ηλείας, ΠΕ Μηχανικών με βαθμό Β΄
- Τζομάκα Χρήστο, Διευθυντή Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης, ΠΕ Μηχανικών
- Παπασπύρου Σπύρο , Προϊστάμενο του τμήματος Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής της Δ/σης Αναπτυξιακού Προγρ/μου της ΠΔΕ, ΠΕ Γεωτεχνικών με βαθμό Δ΄
- Παπαγιάννη Κων/να, υπάλληλο της Δ/σης Αναπτυξιακού Προγρ/μου της ΠΔΕ, ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού με βαθμό Δ΄
- Χριστοδουλόπουλο Φώτη υπάλληλο Δ/σης Τεχνικών Έργων Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας ΠΕ Μηχανικών με βαθμό Δ΄
- Αγγελή Καλλιόπη Προϊσταμένη Τμήματος Φυτικής κ Ζωικής Παραγωγής Περι. Ενότητας Αιτ/νίας, ΠΕ Γεωτεχνικών με βαθμό Γ΄
- Μασίκα Νίκο, υπάλληλο της Δ/σης Τεχνικών έργων Περι. Ενότητας Αιτ/νίας, ΠΕ Μηχανικών με βαθμό Δ΄
- Λιούρδη Μαρία, υπάλληλο Δ/σης Αγρ.Οικονομίας ΠΔΕ, ΠΕ Βιολόγων-Ιχθυολόγων με Βαθμό Δ΄
- Γανό Πέτρο, υπάλληλο Γραφείου Περιφερειάρχη ,ΠΕ Πληροφορικής με βαθμό Δ΄
- Γεωργίου Ευάγγελο, Προϊστάμενο Μονάδας Α Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της ΠΔΕ, ΠΕ Διοικητικού-Οικονομικού με βαθμό Β΄
- Θωμόπουλο Νίκο, υπάλληλο Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της ΠΔΕ, ΠΕ Μηχανικών με βαθμό Δ΄
- Κατηφόρη Γλυκερία, υπάλληλο Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της ΠΔΕ, ΠΕ Μηχανικών
- Φαναριώτου Ιωάννα, Προϊσταμένη Μονάδας Γ Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της ΠΔΕ, ΠΕ Γεωτεχνικών με βαθμό Β΄
- Πουλιάση Ελένη, Προϊσταμένη Μονάδας Δ Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της ΠΔΕ, ΠΕ Μαθηματικών
- Αθανασίου Ανδριανή , υπάλληλο Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής ΠΕ Οικονομικού με Βαθμό Δ΄
- Μπιζιά Κώστα, υπάλληλο Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της ΠΔΕ, ΠΕ Περιβαλλοντολόγων
- Μαμασιούλα Αριστείδη, υπάλληλο Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της ΠΔΕ, ΠΕ Μηχανικών

Επίσης η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στον Τουρισμό προέρχεται από την μελέτη εκπονήθηκε από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στα πλαίσια του προγράμματος ενίσχυσης της κοινωφελούς εργασίας και αφορά στη δημιουργία Παρατηρητηρίου απασχόλησης στον τουριστικό τομέα. Στην ερευνητική ομάδα συμμετείχαν:

1. Μοντσενίγου Χαρίκλεια ΠΕ Κοινωνιολόγος
2. Μπαρδάκη Ελπινίκη ΠΕ Οικονομολόγος
3. Νικολακοπούλου Φωτεινή MSc Οικονομολόγος
4. Στεργιοπούλου Μαρία ΤΕ Διοίκησης Τουριστικών Επιχειρήσεων
5. Τσιάμη Κωνσταντίνα ΠΕ Επικοινωνίας Μέσων και Πολιτισμού

1. Ενότητα 1 : «Ανάλυση - Στοχοθεσία»

2.1 Ανάλυση των ανισοτήτων και των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων

Η ανάλυση των ανισοτήτων και των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων της ΠΔΕ προσεγγίζεται με αναφορά στους θεματικούς στόχους και τις χωρικές προκλήσεις, λαμβάνοντας υπόψη το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων και τις σχετικές ειδικές συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (country specific recommendations). Η ανάλυση αυτή θα επιτρέψει την εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με τις αναπτυξιακές ανάγκες και δυνατότητες της ΠΔΕ, οι οποίες με την σειρά τους θα προσδιορίσουν και τον αναπτυξιακό προγραμματισμό της ΠΔΕ στα πλαίσια της νέας περιόδου 2014-2020.

1.1.1 Υφιστάμενη κατάσταση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανά θεματικό στόχο της Ε2020

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελεί μία από τις σημαντικότερες Περιφέρειες της χώρας στην παραγωγή ερευνητικής δραστηριότητας καθώς χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μεγάλου δυναμικού φορέων ερευνητικής και τεχνολογικής δραστηριότητας και ερευνητών σε τομείς έντασης γνώσης και την παρουσία αξιόλογων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο ο τομέας δεν παρουσιάζει την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα, με βάση τις ανεπτυγμένες υποδομές και τις δαπάνες που γίνονται για Έρευνα και Καινοτομία στην Περιφέρεια. Οι επιδόσεις στην έρευνα και την καινοτομία κατατάσσουν την ΠΔΕ στην ομάδα των Medium-Modest innovators σύμφωνα με το Regional Innovation Scorecard (RIS 2011).

Πιο συγκεκριμένα:

⇒ Η ΠΔΕ αποτελεί μία εκ των σημαντικότερων Περιφερειών της χώρας σε δαπάνες για έρευνα και καινοτομία ως ποσοστό του ΑΕΠ, όμως εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με την ΕΕ27.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα συγκριτικά στοιχεία, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας δαπανά μόλις το 0,68% ή €66,23 εκ. του Περιφερειακού ΑΕΠ, ποσοστό μεγαλύτερο του εθνικού μέσου όρου που ανέρχεται σε 0,6% ή €1,15 δις, όταν ο μέσος κοινοτικός όρος (EU 27) είναι 1,82% (Eurostat 2005)¹. Η επίδοση αυτή υστερεί σημαντικά σε σχέση με το στόχο της Ε2020 για δαπάνες σε έρευνα και καινοτομία που θα ανέρχονται στο 3% του ΑΕΠ, καθώς και σε σχέση με τον εθνικό στόχο του ΕΠΜ για το 2020 για δαπάνες έρευνας και καινοτομίας στο 2% του ΑΕΠ. Όσον αφορά στην Ελλάδα, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι η τρίτη κατά σειρά Περιφέρεια με το μεγαλύτερο ποσοστό δαπανών Ε+Τ (μετά την Αττική και την Κρήτη).

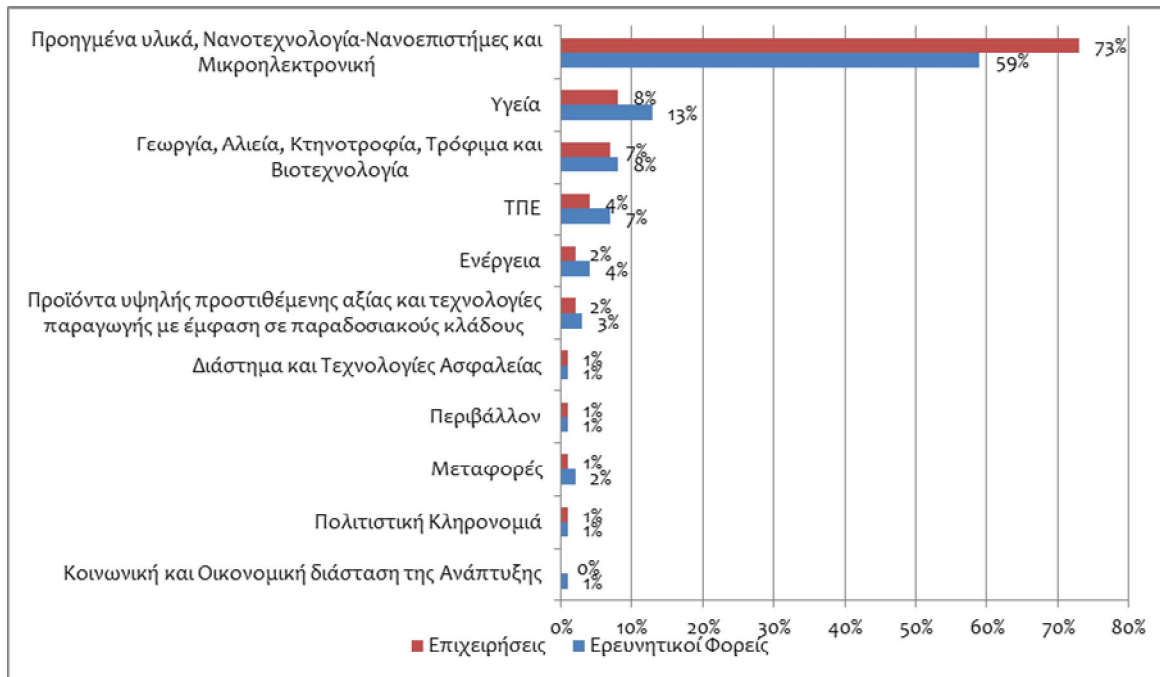
¹ Σημειώνεται ότι σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat για το 2011 σε επίπεδο χώρας οι δαπάνες για έρευνα και καινοτομία ως ποσοστό του ΑΕΠ ανέρχονται σε 0,59% ή €1,34 δις, ενώ τα αντίστοιχα πιο πρόσφατα στοιχεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο (EU 27) είναι 2,03%.

Κατά τα 2/3 της η ερευνητική δραστηριότητα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διεξάγεται στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (€43,50εκατ./€66,23εκατ. = 73,11%, Eurostat 2005), ενώ η αντίστοιχη αναλογία σε επίπεδο χώρας ανέρχεται σε 1/2 (49,23%, Eurostat 2007), ενδεικτικό της χαμηλής συμμετοχής των επιχειρήσεων. Ο επιχειρηματικός τομέας της Περιφέρειας διεξήγαγε περίπου μόνο το ένα πέμπτο (29%) της έρευνας (€12,06 εκατ./€66,23 εκατ. = 18,21%) ενώ ο μέσος όρος στην ΕU27 ξεπερνά το 64%. Λιγότερο από το ένα δέκατο (7,23%) της ερευνητικής δραστηριότητας της Περιφέρειας διεξήχθη με κρατική χρηματοδότηση και ειδικότερα με την έρευνα που πραγματοποιείται από τα Ερευνητικά Κέντρα (ΕΚ).

Ο προσανατολισμός της ερευνητικής δραστηριότητας και καινοτομίας τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους δημόσιους ερευνητικούς φορείς μπορεί να αποτυπωθεί (ελλείψει άλλων δεικτών) από τη συμμετοχή τους σε εθνικά προγράμματα έρευνας και καινοτομίας. Με βάση τα στοιχεία της ΓΓΕΤ ως και τον Ιούλιο του 2012 είχαν ενταχθεί για χρηματοδότηση, από το 2007, έργα συνολικού προϋπολογισμού €30εκ. με εγκεκριμένη δημόσια χρηματοδότηση €20.7εκ και πιστοποιημένες δαπάνες μέχρι τον Ιούλιο του 2012 μόνο €2εκ. Από το σύνολο των 151 συμμετοχών, το 56% ήταν επιχειρήσεις ενώ το υπόλοιπο 44% Ερευνητικοί Φορείς που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια.

Η χρηματοδότηση των ερευνητικών φορέων αφορούσε το Πανεπιστήμιο Πατρών, το ΤΕΙ Πάτρας, το ΤΕΙ Μεσολογγίου, το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών, το ΕΚ Αθηνά και το Ίδρυμα Τεχνολογία και Έρευνας / Ινστιτούτο Χημικής Μηχανικής & Χημικών Διεργασιών Υψηλής Θερμοκρασίας (ΕΙΧΗΜΥΘ). Το μεγαλύτερο μερίδιο της εγκεκριμένης δημόσιας χρηματοδότησης των ερευνητικών φορέων (ΟΠΣ εξαγωγή 26/7/2012) το συγκεντρώνει ο θεματικός τομέας των υλικών και μικροηλεκτρονικής (59%) στην οποία δραστηριοποιείται το mi-cluster. Η δεύτερη σημαντικότερη θεματική περιοχή είναι η «υγεία» με 13%, η «γεωργία, αλιεία, κτηνοτροφία, τρόφιμα και βιοτεχνολογία» με 8% και η πληροφορική με 7%.

Η κατανομή του προϋπολογισμού των επιχειρήσεων ακολουθεί την ίδια ιεράρχηση τομέων με συντριπτική όμως αύξηση του προϋπολογισμού στον τομέα των «υλικών και της μικροηλεκτρονικής».

Πηγή: ΟΠΣ εξαγωγή 26/7/2012

Σχήμα 1: Θεματική κατανομή προϋπολογισμού ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων από την ΠΔΕ που συμμετέχουν σε εθνικά προγράμματα έρευνας και καινοτομίας

⇒ Η ΠΔΕ αποτελεί μία από τις Περιφέρειες με τον μεγαλύτερο αριθμό ερευνητών και απασχολούμενων σε τομείς έρευνας και καινοτομίας, αν και ως ποσοστό επί του συνολικού εργατικού δυναμικού και της συνολικής απασχόλησης υπολείπεται οριακά σε σχέση με τον εθνικό και σημαντικά σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο.

Στην ΠΔΕ δραστηριοποιούνται περίπου 3,5 χιλ. απασχολούμενοι σε τομείς έρευνας και ανάπτυξης (εκ των οποίων το 32,7% είναι γυναίκες), που αντιστοιχούν στο 5,6% του συνόλου των απασχολούμενων της χώρας στην Έρευνα και Ανάπτυξη, ενώ το 75,8% του προσωπικού της ΠΔΕ στην Ε&Α αφορά τα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφέρειας.

Στην ΠΔΕ οι απασχολούμενοι στην Έρευνα και Ανάπτυξη ως ποσοστό επί του συνολικού εργατικού δυναμικού ανέρχονται στο 1,16%, επίδοση λίγο μικρότερη σε σχέση με τη χώρα (1,27%), αλλά σημαντικά μικρότερη σε σχέση με την ΕΕ27, που ανέρχεται σε 1,38%² (Eurostat 2005).

Αντίστοιχα, σε δράσεις Ε&Α απασχολούνταν το 2005 2.014 ερευνητές, ή αλλιώς το 0,68% του εργατικού δυναμικού της ΠΔΕ έναντι του ποσοστού 0,69% που ισχύει για την Ελλάδα και του 0,97% για την ΕΕ των 27 (0,87% Eurostat, 2005 και 0,97%, Eurostat, 2009). Σε επιχειρήσεις απασχολήθηκαν 272 άτομα, 1604 στην ανώτατη εκπαίδευση και 197 στον δημόσιο τομέα.

⇒ Η ΠΔΕ καταγράφει χαμηλές επιδόσεις αναφορικά με τους ανθρώπινους πόρους για την Επιστήμη και Τεχνολογία.

²

1,53%, Eurostat, 2009

Το ποσοστό των ανθρώπινων πόρων για την Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST) στην ΠΔΕ, αυξήθηκε σημαντικά, από το 22,2% του τοπικού εργατικού δυναμικού το 2005 σε 27,9% το 2011 (μέσος όρος για την Ελλάδα το 2011: 32,4). Ως Ανθρώπινοι Πόροι της ΠΔΕ για την Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST), νοούνται τα άτομα που είτε έχουν επιτυχώς ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε απασχολούνται σε τομέα όπου συνήθως απαιτείται εκπαίδευση τέτοιου επιπέδου.

Και τα δύο παραπάνω κριτήρια προσδιορισμού των ανθρωπίνων πόρων της ΠΔΕ πληρούνται από το 15% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας (3^η καλύτερη επίδοση μεταξύ των Περιφερειών της Ελλάδας), ενώ σε εθνικό επίπεδο το ποσοστό ανέρχεται στο 16,9% (Eurostat, 2011) και στην ΕΕ27 στο 18.5%.

⇒ *Η ΠΔΕ αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη Περιφέρεια της χώρας σε ποσοστό συγκέντρωσης σπουδαστών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά το ποσοστό πληθυσμού της Περιφέρειας με γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολείπεται σε σχέση με την χώρα.*

Στην ΠΔΕ συγκεντρώνεται το 8,1% των σπουδαστών ανώτατης εκπαίδευσης της Ελλάδας (ISCED5-6, Eurostat 2008). Η επίδοση αυτή είναι η τρίτη μεγαλύτερη μεταξύ των περιφερειών της χώρας, αναδεικνύοντας την **σημαντικότητα της Περιφέρειας ως πόλου παροχής εξειδικευμένης γνώσης μέσω των Πανεπιστημίων που δραστηριοποιούνται σε αυτή**. Αντίστοιχα, οι σπουδαστές στην ΠΔΕ αποτελούν το 34,75% του μαθητικού πληθυσμού της περιφέρειας με το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 29,55% (Eurostat 2008).

Παρά τον σημαντικό αριθμό δομών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειας, ο πληθυσμός με γνώσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Δυτική Ελλάδα αντιστοιχεί στο 20,8% της ηλικιακής ομάδας 25-64 ετών, με το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 26,1% και στην ΕΕ27 σε 27,7% (Eurostat, 2012).

Η δυναμική της περιφέρειας στην παραγωγή νέων επιστημόνων σε συνδυασμό με το συγκριτικά με τη χώρα χαμηλότερο ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας ηλικίας 25-64 με τριτοβάθμια εκπαίδευση, καταδεικνύει σημαντική «διαρροή» των νέων επιστημόνων, που παράγονται από τις δομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας προς άλλες Περιφέρειες της χώρας ή ακόμα και σε άλλες χώρες.

Υστέρηση παρουσιάζει επίσης η περιφέρεια σε μια κρίσιμη μάζα ανθρώπινου δυναμικού, υψηλού μορφωτικού επιπέδου, οι οποίοι βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία 30-34 ετών. Συγκεκριμένα, **ο πληθυσμός ηλικίας 30-34 ετών της ΠΔΕ που είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ως ποσοστό επί του συνόλου του πληθυσμού της Περιφέρειας της αντίστοιχης ηλικίας, ανέρχεται στο 26,7%, απέχοντας σημαντικά από το στόχο του 40% της στρατηγικής Ε2020**. Το ποσοστό αυτό υπολείπεται τόσο σε σχέση με το σύνολο της χώρας το οποίο ανέρχεται σε 30,9% όσο και σε σχέση με το επίπεδο της ΕΕ27 το οποίο είναι περίπου κατά δέκα ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο (35,5%, Eurostat 2012). Σημειώνεται ότι η επίδοση των ανδρών με τριτοβάθμια εκπαίδευση υπολείπεται σημαντικά σε σχέση με αυτό των γυναικών (24,2% έναντι 29,4% για τις γυναίκες). Θετικό στοιχείο αποτελεί ότι η ΠΔΕ καταγράφει σημαντικό ρυθμό αύξησης του ποσοστού των ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς σε σχέση με το 2005 το ποσοστό έχει αυξηθεί κατά 6,2% (4^η καλύτερη επίδοση μεταξύ των περιφερειών της χώρας).

- ⇒ Παρά την δυναμική της ΠΔΕ ως προς το επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού και των διαθέσιμων υποδομών για έρευνα και καινοτομία δεν διαπιστώνεται η αντίστοιχη εφευρετική δραστηριότητα.

Όσον αφορά τις εκροές καινοτομίας, οι περιορισμένες επενδύσεις των επιχειρήσεων αντικατοπτρίζονται από το επίπεδο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Στη συγκεκριμένη περιφέρεια 2,4 άδειες δόθηκαν για ένα εκατομμύριο κατοίκους σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας το 2009 (σε απόλυτους όρους 1,75 αιτήσεις), ενώ στην Ελλάδα ο αριθμός αυτός ανέρχεται σε 6,2 και σε 109,2 στην ΕΕ27. Σύμφωνα με τη Διεθνή ταξινόμηση πατεντών (IPC), οι αιτήσεις αφορούν στους τομείς Ανθρώπινες ανάγκες, Χημεία – Μεταλλουργεία και Φυσικές Επιστήμες.

- ⇒ Στην ΠΔΕ δραστηριοποιείται ικανός αριθμός ερευνητικών υποδομών ώστε να υποστηρίξουν την έρευνα και ανάπτυξη.

Στην Περιφέρεια Δ. Ελλάδας υπάρχουν 5 κρατικά Α.Ε.Ι. εκ των οποίων τρία Πανεπιστήμια (Πανεπιστήμιο Πατρών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο) 2 Α.Τ.Ε.Ι. (Πάτρας και Μεσολογγίου) και ένα Τεχνολογικό Πάρκο. Επίσης υπάρχουν 3 Ερευνητικά Ινστιτούτα τα οποία δραστηριοποιούνται στις νέες τεχνολογίες στους τομείς των ΤΠΕ, την Χημική Μηχανική και τις νέες τεχνολογίες στην Βιομηχανία [Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (Ι.Τ.Υ.Ε.), Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων (ΙΝ.ΒΙ.Σ.) και Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (ΙΤΕ/ΙΕΧΜΗ)]

Το σύστημα παραγωγής γνώσης συμπληρώνεται από τη λειτουργία πανεπιστημιακών ερευνητικών εργαστηρίων του Πανεπιστημίου Πατρών στους τομείς των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Τεχνολογικών Συστημάτων (ΤΠΕ), της βιοϊατρικής και των μεταφορών (logistics).

Στις δομές ανώτατης εκπαίδευσης της ΠΔΕ απασχολούνται 940 μέλη ΔΕΠ, ενώ ο συνολικός αριθμός των ενεργών φοιτητών ανέρχεται σε 53.179 άτομα. Επίσης, στην ΠΔΕ καταγράφονται 13.429 μεταπτυχιακοί φοιτητές και 2.091 υποψήφιοι διδάκτορες.

Πίνακας 1: Μέλη ΔΕΠ και σπουδαστές ανά εκπαιδευτικό ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΠΔΕ, 2011-2012

	Μέλη ΔΕΠ	Ενεργοί Φοιτητές	Εγγεγραμμένοι φοιτητές	Μεταπτυχιακοί Φοιτητές	Υποψήφιοι Διδάκτορες
Πανεπιστήμιο Πατρών	704	17.277	24.659	1.615	1.942
Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας	42	1.711	2.056	73	73
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	41	14.720	17.786	11.741	76
ΤΕΙ Πατρών	93	14.555	20.227		
ΤΕΙ Μεσολογγίου	60	4.916	6.851		
Σύνολο	940	53.179	71.579	13.429	2.091

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού

Ειδικότερα:

Πανεπιστήμιο Πατρών: Διαθέτει 704 μέλη ΔΕΠ, αριθμός που το κατατάσσει στο 3ο μεγαλύτερο Πανεπιστήμιο μετά το Αριστοτέλειο Θεσσαλονίκης και το ΕΚΠΑ από άποψη αριθμού μελών ΔΕΠ. Στο Πανεπιστήμιο Πάτρας λειτουργούν συνολικά 22 τμήματα εκ των οποίων 20 τμήματα είναι κατανομημένα σε 4 σχολές (Σχολή Θετικών Επιστημών,

Πολυτεχνική Σχολή, Σχολή Επιστημών Υγείας και Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών) ενώ δύο λειτουργούν ως ανεξάρτητα τμήματα. Ένα τμήμα είναι Γενικό Τμήμα και δεν δέχεται φοιτητές. Κατά το Ακαδημαϊκό Έτος 2011 – 2012 οι επιτυχόντες φοιτητές ανήλθαν σε 4.050, ενώ οι εγγεγραμμένοι προπτυχιακοί φοιτητές ήταν 24.659. Επίσης, φοιτούσαν 1.615 μεταπτυχιακοί φοιτητές και 1.942 υποψήφιοι διδάκτορες. Συνολικά διαθέτει 34 Μεταπτυχιακά και 29 Διδακτορικά Προγράμματα. Εξ' αυτών 23 υλοποιούνται αυτοδύναμα από Τμήματα του Πανεπιστημίου, 8 είναι υλοποιούνται διατμηματικά από δύο ή περισσότερα Τμήματα του Πανεπιστημίου, 1 υλοποιείται σε συνεργασία με άλλο Πανεπιστήμιο της χώρας, 1 με Πανεπιστήμια του εξωτερικού και 1 σε συνεργασία τόσο με Πανεπιστήμια του Εσωτερικού όσο και Πανεπιστήμια του Εξωτερικού.

Σε επίπεδο παραγωγής δημοσιεύσεων διατηρεί την τρίτη θέση στον αριθμό δημοσιεύσεων ανά έτος με ανοδικές τάσεις σε όλη την περίοδο 1996-2008. Μετρώντας την απήχηση του ερευνητικού έργου με βάση τις αναφορές, κατατάσσεται στην τέταρτη θέση πίσω από το ΕΚΠΑ, το ΑΠΘ και το Παν. Κρήτης συγκεντρώνοντας το 12.4% των αναφορών στην πενταετία 2006-2010. Ο μεγαλύτερος όγκος δημοσιεύσεων και αναφορών αφορούν στις φυσικές επιστήμες, ενώ την μεγαλύτερη απήχηση, πάνω από τον παγκόσμιο μέσο όρο, των έχουν οι δημοσιεύσεις στις γεωργικές επιστήμες με δείκτη απήχησης 1.11. Μάλιστα, χρησιμοποιώντας το Συγκριτικό Δείκτη Απήχησης ο οποίος συγκρίνει τις αναφορές ενός ιδρύματος με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο το Παν. Πατρών κατατάσσεται στην ένατη θέση με δείκτη 0.8, γεγονός ότι ο δείκτης απήχησης είναι μικρότερος της μονάδας σημαίνει ότι η απήχηση των δημοσιεύσεων του Παν. Πατρών έχουν μικρότερη απήχηση από το μέσο όρο των δημοσιεύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας: Διαθέτει 42 μέλη ΔΕΠ ενώ λειτουργούν 4 ανεξάρτητα τμήματα εκ των οποίων ένα τμήμα στην ουσία δεν λειτουργεί (Μάρκετινγκ Αγροτικών Προϊόντων). Επίσης, διαθέτει 3 Μεταπτυχιακά και 3 Διδακτορικά Προγράμματα. Από τα 3 μεταπτυχιακά Προγράμματα 1 υλοποιείται αυτοδύναμα από Τμήμα του Πανεπιστημίου, ενώ τα άλλα 2 είναι υλοποιούνται σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Κατά το Ακαδημαϊκό Έτος 2011 – 2012 οι επιτυχόντες φοιτητές ανήλθαν σε 360, ενώ οι εγγεγραμμένοι προπτυχιακοί φοιτητές ήταν 2.056 εκ των οποίων ενεργοί θεωρούνται 1.711 φοιτητές. Επίσης, φοιτούσαν 73 μεταπτυχιακοί φοιτητές και 73 υποψήφιοι διδάκτορες.

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο: Στο ΕΑΠ προσφέρεται προπτυχιακή και μεταπτυχιακή εκπαίδευση σε 4 Σχολές (Ανθρωπιστικών Επιστημών, Κοινωνικών Επιστημών, Θετικών Επιστημών & Τεχνολογίας και Εφαρμοσμένων Τεχνών). Επιστημονικοί κλάδοι σχετικοί με την Τεχνολογική Ανάπτυξη είναι αυτοί των Φυσικών Επιστημών, Μαθηματικών, Πληροφορικής, Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού, Διαχείρισης και Κατασκευής Τεχνικών Έργων. Ο αριθμός μελών του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού ανέρχεται σε 41 άτομα ενώ στο Πανεπιστήμιο υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός μελών Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (1.317 άτομα). Ο αριθμός των ενεργών προπτυχιακών φοιτητών ανέρχεται σε 14.720 και των εγγεγραμμένων σε 17.786 άτομα, ενώ ο αριθμός των ενεργών μεταπτυχιακών φοιτητών ανέρχεται σε 11.741 και των εγγεγραμμένων σε 13.330 άτομα. Επιπρόσθετα, ο αριθμός των υποψήφιων διδασκόντων ανέρχεται σε 76 άτομα

ΤΕΙ Πατρών: Διαθέτει 93 μέλη Δ.Ε.Π ενώ λειτουργούν συνολικά 18 τμήματα εκ των οποίων 11 είναι κατανομημένα σε 3 σχολές (Τεχνολογικών Εφαρμογών, Διοίκησης και Οικονομίας,

Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας), έξι λειτουργούν ως ανεξάρτητα τμήματα ενώ υπάρχουν Μεταπτυχιακά Προγράμματα για συστήματα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στην Διοίκηση και Οικονομία. Κατά το Ακαδημαϊκό Έτος 2011 – 2012 οι επιτυχόντες φοιτητές ανήλθαν σε 2.794, ενώ οι εγγεγραμμένοι προπτυχιακοί φοιτητές ήταν 20.227, εκ των οποίων ενεργοί θεωρούνται 14.555 φοιτητές. Στο ΤΕΙ Πατρών καταγράφεται μικρή παραγωγή δημοσιεύσεων (332) και αναφορών (82) την περίοδο 2006-2010 αν και κατατάσσεται πρώτο ανάμεσα στα ΤΕΙ της χώρας με βάση το Σχετικό Δείκτη Απήχησης 1.46. Μάλιστα, το ΤΕΙ Πάτρας, είναι το μόνο ΤΕΙ με Συγκριτικό Δείκτη Απήχησης μεγαλύτερο της μονάδας.

ΤΕΙ Μεσολογγίου: Διαθέτει σήμερα 60 μέλη Ε.Π ενώ λειτουργούν 10 τμήματα εκ των οποίων 6 είναι καταναμεημένα σε 3 σχολές (Διοίκησης και Οικονομίας, Τεχνολογίας Γεωπονίας, Τεχνολογικών Εφαρμογών) δύο λειτουργούν ως ανεξάρτητα τμήματα ενώ ένα είναι Γενικό (Κέντρο Ξένων Γλωσσών και Φυσικής Αγωγής) και δεν δέχεται φοιτητές και ένα δεν λειτουργεί (Τεχνολογίας Υλικών). Κατά το Ακαδημαϊκό Έτος 2011 –οι επιτυχόντες φοιτητές ανήλθαν σε 1.407, ενώ οι εγγεγραμμένοι προπτυχιακοί φοιτητές ήταν 6.851 εκ των οποίων ενεργοί θεωρούνται 4.916 φοιτητές. Στο ΤΕΙ Μεσολογγίου είναι θεσμοθετημένο ένα Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα (ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΥΡΥΖΩΝΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ - TECHNOLOGIES AND INFRASTRUCTURES FOR BROADBAND APPLICATIONS AND SERVICES) το οποίο θα λειτουργήσει από το 2013.

⇒ *Η ΠΔΕ διαθέτει οργανωμένες βιομηχανικές υποδομές και υποδομές στήριξης των νέων επιχειρήσεων*

Στην ΠΔΕ χωροθετούνται η Βιομηχανική Περιοχή της Πάτρας, το Βιοτεχνικό Πάρκο Πατρών και η ΝΑΒΙΠΕ Αστακού Αιτωλοακαρνανίας. Ειδικότερα:

ΒΙΠΕ Πάτρας: Ο βαθμός πληρότητας της ΒΙΠΕ Πατρών είναι ιδιαίτερα υψηλός, καθώς οι εγκατεστημένες επιχειρήσεις είναι περίπου 100. Η λειτουργία της Ευρείας Παράκαμψης Πατρών, μετέτρεψε την Βιομηχανική Περιοχή και την έκανε να είναι πλέον ελκυστική για τους επενδυτές. Η λειτουργία της Γέφυρας «Χαρίλαος Τρικούπης, η έναρξη υλοποίησης της Ιόνιας Οδού και της Ολυμπίας Οδού, αλλά και ο εκσυγχρονισμός της σιδηροδρομικής γραμμής σε συνδυασμό με το νέο λιμάνι Πατρών, λειτουργούν ενισχυτικά στην κατεύθυνση προσέλκυσης νέων επενδύσεων στη ΒΙΠΕ Πατρών. Οι εργαζόμενοι στην ΒΙ.ΠΕ υπολογίζονται σήμερα σε 4000 περίπου γεγονός που την αναδεικνύει σε έναν από τους πιο σημαντικούς πόλους ανάπτυξης και οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή. Σημειώνεται ότι για τη ΒΙΠΕ υπάρχει οδικό δίκτυο, δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης όμβριων και ακαθάρτων υδάτων, ΜΚΑ, Κέντρο Εξυπηρέτησης (Γραφείο Διοίκησης), Πυροσβεστικός σταθμός, μερικός ηλεκτροφωτισμός οδών και διαβάσεις για διέλευση τηλεφωνικών καλωδίων.

Βιοτεχνικό Πάρκο Πατρών: Η υποδομή του Βιοτεχνικού Πάρκου Πατρών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την Αχαΐα, αλλά και για τις επιχειρήσεις της ευρύτερης περιοχής και ιδιαίτερα τις ΜΜΕ, καθώς δίνει σημαντικές λύσεις για την εγκατάσταση μεταποιητικών επιχειρήσεων, πολλές από τις οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα από την παρουσία τους εντός του αστικού ιστού. Παράλληλα, αντιμετωπίζονται τα προβλήματα σχετικά με την ύπαρξη κατοικιών εντός των ορίων του ΒΙΟΠΑ, ενώ συμπληρώνονται και ενισχύονται οι υφιστάμενες υποδομές με τη δημιουργία οδικού δικτύου, δικτύου ηλεκτροδότησης, δικτύων αποβλήτων & ομβρίων υδάτων και κτιρίου διοίκησης. Στο ΒΙΟΠΑ υπάρχουν ήδη

μονάδες ετοιμών ενδυμάτων, βιομηχανία άλατος, μονάδα διανομής αναψυκτικών, βιοτεχνίες επίπλων, συσκευαστήριο φρούτων, μονάδα αναγόμεσης ελαστικών, μονάδα αμμοβολής, αποθήκη ξυλείας, κατασκευή στρωμάτων, σιδηρών κατασκευών, μονάδα επεξεργασίας σιδήρου οικοδομών, συσκευαστήριο σταφίδας, υφαντήριο, μονάδα τυπογραφικών εργασιών, συνεργείο αυτοκινήτων, βενζινάδικο, οικοδομικά υλικά (τζάκια, μάρμαρα, κλπ.), εταιρεία μεταφορών, τοποθέτηση μουσαμάδων αυτοκινήτων και τεντών, κατασκευές παραδοσιακών κιγκλιδωμάτων, κ.α.

NABΙΠΕ Αστακού Αιτωλοακαρνανίας: Η NABΙΠΕ είναι η μοναδική Ναυτική και Βιομηχανική Περιοχή στην Ελλάδα που διαθέτει δικό της λιμάνι πολλαπλών χρήσεων. Η NABΙΠΕ, ως Ελεύθερη Βιομηχανική και Επιχειρηματική Ζώνη, βρίσκεται σε άριστη γεωγραφική θέση, από πλευράς στρατηγικής και οικονομικής σημασίας. Και η θέση αυτή (κοντά σε διεθνείς θαλάσσιες οδούς) την καθιστά πύλη για την κυκλοφορία ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες και την Ανατολή. Την καθιστά συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην Αδριατική, τα Βαλκάνια και τις περιοχές της Μαύρης Θάλασσας. Μερικές από τις δραστηριότητες που πρόκειται να αναπτυχθούν σε αυτή είναι: α) Η διαμετακόμιση φορτίων και αυτοκινήτων, η μεταφόρτωση φορτίων χύδην και η αποθήκευση φορτίων, β) οι υπηρεσίες εξυπηρέτησης των συναλλασσόμενων με την περιοχή της NABΙΠΕ (εστιατόρια, τράπεζες, σταθμοί υγρών καυσίμων, mini market κλ.π.), οι λειτουργίες πορθμείων και η παραλαβή, παράδοση και διαχείριση φορτίων, γ) οι υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής του εξοπλισμού του λιμένα και οι δεκάδες τεχνικές και δ) οι υπηρεσίες (επιθεώρηση αυτοκινήτων, επεξεργασία και συσκευασία ξύλου, εργασίες ψύξης, επισκευή, συναρμολόγηση κλπ).

Τέλος, στην ΠΔΕ καταγράφονται και σημαντικές υποδομές στήριξης των νέων επιχειρήσεων όπως είναι το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών και Patras Innohub.

⇒ *Στην ΠΔΕ έχει ενεργοποιηθεί η ανάπτυξη συνεργατικών σχηματισμών (clusters)*

Στην ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και γύρω από το Παν. Πατρών, το Τεχνολογικό Πάρκο και το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων του Ε.Κ. Αθηνά υπάρχει συγκέντρωση περίπου 14 επιχειρήσεων και 10 ερευνητικών φορέων που αποτελούν μέλη του Συνεργατικού σχηματισμού Συστημάτων και Εφαρμογών Νανο/Μικροηλεκτρονικής mi-cluster το οποίο αριθμεί περίπου 130 μέλη σε όλη την Ελλάδα.

Ο τομέας της μικροηλεκτρονικής έχει ιστορία πάνω από δύο δεκαετίες στην περιοχή της Πάτρας και από την αρχή αποτέλεσε πόλο έλξης άμεσων ξένων επενδύσεων αρχικά της ATΜΕL και της Intel και πρόσφατα της Samsung και Citrix οι οποίες εξαγόρασαν τις Nanoradio και Bytemobile αντίστοιχα. Οι επενδύσεις αυτές είναι από τις ελάχιστες άμεσες ξένες επενδύσεις σε τομείς υψηλής τεχνολογίας που έχουν γίνει στην Ελλάδα.

Πίνακας 2: Επιδόσεις στην Έρευνα και Ανάπτυξη ανά Περιφέρεια

Δείκτης	ΕΕ27	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	Συγκριτική περίοδο αναφοράς / Πρόσφατα στοιχεία
Δαπάνη για Ε&Α (% του ΑΕΠ)	1,82	0,6	0,33	0,6	0,11	0,3	0,68	0,13	0,68	0,18	0,29	0,77	0,44	0,12	0,91	2005 / Ελλάδα: 0,59 (2006), ΕΕ27: 2,03 (2011)
Συνολική Δαπάνη για Ε&Α (εκ.ευρώ)	201962,553	1153,526	26	160	5	29,928	29,824	5,009	66,226	16,949	24,865	680,75	12,336	7,816	88,229	2005 / Ελλάδα: 1.341,6 (2006), ΕΕ27: 256.586,52 (2011)
Δαπάνη επιχειρήσεων για Ε&Α (εκ.ευρώ)	127127,224	357,356	1,394	40,037	0,183	0,532	0,219	0,119	12,063	7,242	0,055	288,7	0,192	0,754	5,646	2005 / Ελλάδα: 383,53 (2007), ΔΕ: 16,206 (2007), ΕΕ27: 159.975,9 (2011)
Δημόσια Δαπάνη για Ε&Α (εκ.ευρώ)	27530,686	233,9	3	26	2	2,23	1,05	0,44	4,92	1,93	1,92	150,09	0,51	1,17	39,12	2005 / Ελλάδα: 280,68 (2007), ΕΕ27: 325527,66 (2011)
Πανεπιστημιακή δαπάνη για Ε&Α (εκ.ευρώ)	45389,45	547,72	21,49	96,98	2,96	26,85	28,65	4,45	43,5	1,39	22,39	239,62	11,67	5,91	41,86	2005 / Ελλάδα: 660,5 (2007), ΕΕ27: 61554,69 (2011)
Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (σύνολο)	3182538	61454	2403	12079	389	1876	2766	382	3476	824	1357	30256	798	644	4204	2005
Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (γυναίκες)	1100869	25136	1002	5463	161	777	1037	170	1136	265	576	12290	305	244	1702	2005
Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης Επιχειρήσεων	1304106	12896	175	2502	29	88	30	5	500	303	3	9076	9	52	245	2005
Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης Κρατικών Φορέων	399871	7861	193	842	70	182	55	79	374	211	372	4073	172	287	951	2005
Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	1445309	40486	2025	9193	295	1601	2697	298	2636	163	969	16777	619	313	2900	2005
Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (% εργατικού δυναμικού)	1,38	1,27	0,93	1,47	0,33	0,58	2	0,39	1,16	0,34	0,51	1,69	1,03	0,48	1,52	2005 / ΕΕ27: 1,53 (2009)
Προσωπικό Έρευνας και Ανάπτυξης (% συνόλου απασχολουμένων)	1,51	1,41	1,06	1,65	0,4	0,64	2,26	0,42	1,3	0,38	0,56	1,86	1,15	0,53	1,64	2005 / ΕΕ27: 1,68 (2009)
Ερευνητές (σύνολο)	2011319	33396	1316	6577	220	1121	1491	217	2041	362	688	16506	465	291	2101	2005
Ερευνητές (γυναίκες)	625562	12147	487	2657	91	409	487	89	551	110	301	5967	165	117	716	2005
Ερευνητές σε επιχειρήσεις	705964	6357	67	866	10	53	9	3	272	122	3	4466	7	29	92	2005
Ερευνητές στο δημόσιο τομέα	216559	2916	68	255	21	48	17	18	197	53	83	1740	36	64	317	2005
Ερευνητές στην ανώτατη εκπαίδευση	1067690	23984	1170	5488	192	1016	1470	196	1604	75	598	9891	424	202	1658	2005
Ερευνητές (% εργατικού δυναμικού)	0,87	0,69	0,51	0,8	0,19	0,35	1,08	0,22	0,68	0,15	0,26	0,92	0,6	0,22	0,76	2005 / ΕΕ27: 0,97 (2009)
Ερευνητές (% συνόλου απασχολουμένων)	0,96	0,76	0,58	0,9	0,23	0,38	1,22	0,24	0,76	0,17	0,28	1,01	0,67	0,24	0,82	2005 / ΕΕ27: 1,07 (2009)
Ανθρ	111.660	1917	73	343	36	110	52	27	104	64	69	903	23	32	79	2011

Δείκτης	ΕΕ27	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝ- ΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	Συγκριτική περίοδο αναφοράς / Πρόσφατα στοιχεία	
Επιστήμης και Τεχνολογίας (χιλ.)																	
ώπιν οι πόρο ι σε τομεί ς Επιστ ήμης και Τεχν ολογί ας	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% συνολικού πληθυσμού)	29,6	23,1	16,5	23,7	16,9	20,4	19,6	16,1	18,9	15,6	16,1	29,7	16,4	14,8	18,3	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% εργατικού δυναμικού)	40,1	32,4	24,9	34,1	25	28,4	28,8	22,4	27,9	22,5	21,9	40,5	25,4	21,2	24,7	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (χιλ.) (Core Indic.)	44,306	837	34	144	14	47	22	12	47	27	27	407	10	14	33	2011
	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% συνολικού πληθυσμού)- (Core Indic.)	11,7	10,1	7,6	9,9	6,5	8,6	8,3	7	8,6	6,6	6,4	13,4	7,1	6,3	7,6	2011
Πληθ υσμό ς με γνώσ εις Τριτο βάθμ ιας Εκπα ίδευσ ης	Ανθρώπινοι πόροι σε τομείς Επιστήμης και Τεχνολογίας (% εργατικού δυναμικού) - (Core Indic.)	18,5	16,9	13	17,3	11,4	14,8	14,4	11,4	15	11,3	10,5	21,8	12,7	10,3	11,9	2011
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (% συνολικού πληθυσμού 25-64 ετών)	27,7	26,1	19,3	27,1	18	23,8	23,8	14,7	20,8	17,2	17,6	33,1	20,7	16,1	20,4	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (% συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	35,8	30,9	22,8	30,9	25,5	24,2	32,4	16,1	26,7	20,3	20,1	39,7	17,8	29,1	25,7	2012
	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (άνδρες % συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	31,6	27,6	18,5	27,8	18,9	18,1	26,6	17,4	24,2	20,1	16,1	36,6	17,3	28,4	23,2	2012
Τριτο βάθμ ιας Εκπα ίδευσ ης	Πληθυσμός με γνώσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (γυναίκες % συνολικού πληθυσμού 30-34 ετών)	40	34,2	28,5	33,9	33,7	29,6	38,4	:	29,4	20,5	24,3	42,7	18,6	29,8	28,5	2012
	Σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	19040174	637623	30311	132663	23587	29650	27916	5790	51859	19363	9451	238640	7140	2970	35442	2008
Διπλ ώματ α Ευρε σιτεχ νίας	Αιτήσεις Πατεντών		69,55	1	11,52	:	1	1	:	1,75	2,67	0,33	40,67	:	1,67	5,5	2009
	Αιτήσεις Πατεντών (ανά εκ. κατοίκους)	109,2	6,177	1,648	5,924	:	1,359	2,816	:	2,358	4,816	0,557	9,948	:	5,436	9,034	2009

Πηγή:

Eurostat

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ, ΧΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ, ΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Κομβικό ρόλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων της ΠΔΕ αποτελεί η ένταξη εργαλείων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Η ΠΔΕ αν και έχει την δυναμική υποδομών και ανθρώπινων πόρων, ώστε να αποτελέσει πρότυπο λειτουργίας της Ψηφιακής Περιφέρειας εντούτοις παρά την σημαντική πρόοδο εμφανίζει χαμηλές επιδόσεις σε ΤΠΕ.

Πιο συγκεκριμένα:

⇒ *Αν και η ΠΔΕ εμφανίζει χαμηλές επιδόσεις στην χρήση Η/Υ και Διαδικτύου εντούτοις καταγράφει σημαντική πρόοδο.*

Σύμφωνα με τις σχετική έρευνα του «Παρατηρητηρίου για την Ψηφιακή Ελλάδα», με τίτλο «Ταυτότητα Χρηστών Internet στην Ελλάδα» (Μάρτιος 2010), η ΠΔΕ βρίσκεται στην 8η θέση σχετικά με το ποσοστό (39%) χρήσης Η/Υ και στην 7η θέση σχετικά με το ποσοστό (38,8%) χρήσης του Διαδικτύου. Εντούτοις είναι αρκετά ενθαρρυντικό το γεγονός ότι η % μεταβολή χρήσης του Διαδικτύου την περίοδο 2005 - 2008 είναι 154% για την Δυτική Ελλάδα, η οποία κατατάσσεται στην 3η θέση πανελλαδικά. Σε επίπεδο νοικοκυριών, το ποσοστό κατ' οίκον σύνδεσης στο διαδίκτυο για την ΠΔΕ είναι 30,7% (8η θέση).

⇒ *Η ΠΔΕ αποτελεί την Περιφέρεια με τη μικρότερη χρήση των ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών.*

Σύμφωνα με τη σχετική έρευνα του «Παρατηρητηρίου για την Ψηφιακή Ελλάδα», με τίτλο «Έρευνα για την ανάπτυξη & διείσδυση υπηρεσιών ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης Πολιτών & Επιχειρήσεων» (Σεπτέμβριος 2012), η ΠΔΕ έχει την χαμηλότερη διείσδυση με ποσοστό 7,1% στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που προσφέρουν οι δημόσιες υπηρεσίες σε πολίτες και επιχειρήσεις.

Πίνακας 3: Επιδόσεις σε ΤΠΕ ανά Περιφέρεια

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ	ΔΥΤΙΚΗ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ	ΣΤΕΡΕΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΑ	ΝΟΤΙΑ	ΚΡΗΤΗ	Συγκριτική περίοδο αναφοράς / Πρόσφατα στοιχεία
Χρήση Η/Υ (%)	39	42,4	31,3	29,6	31,4	41,6	39	36,2	33,6	57,3	41,7	45,4	44,6	2008
Χρήση διαδικτύου (%)	39,4	41,3	32,8	28,4	32,2	37	38,8	36,5	34,6	57	41,9	47,2	43,8	2008
Μεταβολή χρήσης του διαδικτύου (% 2005-2008)	108	84	25	49	64	66	154	128	198	79	238	129	137	2008
Νοικοκυριά με πρόσβαση στο διαδίκτυο (%)	29,7	36,8	21,3	25,3	26,2	35	30,7	32,1	30,3	56	38,9	44,1	37,5	2008
Χρήση Ηλεκτρονικά Διαθέσιμων Δημόσιων	43,5	32,4	31,5	33,3	17,6	52,4	7,1	61,7	29,7	34,9	61,3	19,5	37,7	2011

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑΣ ΝΗΣΙΑΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΚΡΗΤΗΣ	Συγκριτική περίοδο αναφοράς / Πρόσφατα στοιχεία
Υπηρεσιών (%)														
Πηγή:	Παρατηρητήριο			Ψηφιακής			Ελλάδας							

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ (ΓΙΑ ΤΟ ΕΓΤΑΑ), ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ (ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΘΑ)

Ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ΠΔΕ ανέρχεται σε 50.821 επιχειρήσεις, ο τζίρος των οποίων ανέρχεται σε 8.578 εκ.€ (ΕΛΣΤΑΤ 2008). Ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων της Περιφέρειας, όπως και στο σύνολο της χώρας εντοπίζεται στους κλάδους «Χονδρικό και λιανικό εμπόριο», «Κατασκευές», «Ξενοδοχεία-Εστιατόρια» και «Μεταποίηση», ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο κλάδο «Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία».

Σε όρους εξειδίκευσης σημαντική παρουσία στην ΠΔΕ, σε σχέση πάντα με το τι συμβαίνει στην υπόλοιπη χώρα, έχουν επιχειρήσεις που η δραστηριότητά τους σχετίζεται με την παραγωγή, μεταποίηση και εμπόριο αγροτικών ειδών και τροφίμων γεγονός που καταδεικνύει άμεση εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα και την μεταποίηση τροφίμων. Ο πρωτογενής τομέας της ΠΔΕ έχει να επιδείξει σημαντικά προϊόντα στους κλάδους της φυτικής παραγωγής και ζωικής παραγωγής, τα οποία έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό όμως τα τελευταία χρόνια υπάρχουν σημάδια συρρίκνωσης της δυναμικής του αγροτικού τομέα γεγονός που συνδέεται με την χαμηλή ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα.

Πιο συγκεκριμένα:

⇒ Η ΠΔΕ εμφανίζει σημαντική εξειδικευμένη συγκέντρωση επιχειρήσεων που η δραστηριότητά τους σχετίζεται με κλάδους του αγροτικού τομέα και της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.

Σε όρους εξειδίκευσης των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, από την συνδυασμένη αξιοποίηση των στοιχείων του αριθμού των επιχειρήσεων και του τζίρου τους προκύπτει εξειδικευμένη συγκέντρωση επιχειρήσεων στην ΠΔΕ που η δραστηριότητά τους σχετίζεται με τους κλάδους φυτικής, ζωικής παραγωγής και θήρας καθώς και αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, ενώ σημαντική είναι και η εξειδικευμένη συγκέντρωση επιχειρήσεων μεταποίησης και εμπορίας τροφίμων και ποτοποιίας γεγονός που καταδεικνύει άμεση εξάρτηση της ΠΔΕ από τον πρωτογενή τομέα και την μεταποίηση τροφίμων.

Ειδικότερα:

- Στον κλάδο Φυτικής και ζωικής παραγωγής, θήρας και συναφών δραστηριοτήτων δραστηριοποιούνται 1.222 επιχειρήσεις, ο τζίρος των οποίων ανέρχεται σε 105,2 εκ.€ (ΕΛΣΤΑΤ,2008).
- Στον κλάδο αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, δραστηριοποιούνται 128 επιχειρήσεις, ο τζίρος των οποίων ανέρχεται σε 30,6 εκ.€ (ΕΛΣΤΑΤ,2008).
- Στον κλάδο μεταποίησης τροφίμων δραστηριοποιούνται 1.216 επιχειρήσεις, ο τζίρος των οποίων ανέρχεται σε 483,82 εκ.€ (ΕΛΣΤΑΤ,2008).
- Στον κλάδο της ποτοποιίας δραστηριοποιούνται 83 επιχειρήσεις, ο τζίρος των οποίων ανέρχεται σε 53 εκ.€ (ΕΛΣΤΑΤ,2008), ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι παρ' όλη την κρίση που αντιμετωπίζει διεθνώς και εγχώρια ο κλάδος, οι προοπτικές είναι αρκετά θετικές λόγω και του εξαγωγικού του χαρακτήρα. Στο κλάδο δραστηριοποιούνται οινοπαραγωγικές επιχειρήσεις με μεγάλη παράδοση.

Σε μικρότερο βαθμό και πάντα σε σύγκριση με τη χώρα στην ΠΔΕ παρουσιάζεται εξειδικευμένη συγκέντρωση επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους, των μεταφορών, στην παραγωγή μηχανημάτων, μεταλλικών προϊόντων και άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων, στην εστίαση και σε εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες.

⇒ *Κύριο εμπόδιο ανάπτυξης των επιχειρήσεων αγροτικού τομέα και αλιείας και υδατοκαλλιέργειας της ΠΔΕ είναι η αδυναμία συστηματικής προώθησης των προϊόντων*

Παρά την σημαντική ανάπτυξη επιχειρήσεων εμπορίας αγροτικών ειδών και τροφίμων υπάρχει μεγάλο έλλειμμα όσον αφορά τις διαδικασίες προώθησης των προϊόντων. Η καθυστέρηση ολοκλήρωσης βασικών οδικών (Δυτικός Άξονας Ιόνιος, σιδηρόδρομος) σύνδεσης με Εγνατία και Διευρωπαϊκά Δίκτυα και η μη αξιοποίηση των υφιστάμενων υποδομών μεταφοράς στην ΠΔΕ, αποτελεί εμπόδιο στην ανάπτυξη επιχειρήσεων με εξαγωγική δραστηριότητα, καθώς δεν μπορεί να επιτευχθεί η επιθυμητή πρόσβαση σε εμπορικά δίκτυα που είναι σημαντική για την επιβίωσή των επιχειρήσεων και την ανταγωνιστική προώθηση των προϊόντων τους. Προς αυτή την κατεύθυνση αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα η δημιουργία και λειτουργία της Ολυμπίας και Ιονίας Οδού και της σύγχρονης σιδηροδρομικής γραμμής. Επιπρόσθετα σημαντικοί παράγοντες που επηρεάζουν την προώθηση των αγροτικών προϊόντων είναι η έλλειψη υποδομών (πχ Δημοπρατήριο Προϊόντων), η απουσία συμπράξεων και η δυσκολία στη συνεργασία των φορέων της διατροφικής αλυσίδας.

⇒ *Ο πρωτογενής τομέας της ΠΔΕ έχει να επιδείξει σημαντικά προϊόντα στους κλάδους της φυτικής παραγωγής και ζωικής παραγωγής³.*

Σε ότι αφορά την φυτική παραγωγή, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κυριαρχούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες (ελιές, εσπεριδοειδή), η αμπελοκαλλιέργεια (κυρίως στο νομό Αχαΐας), ενώ σημαντική είναι και η καλλιέργεια κηπευτικών, υπαίθριων και υπό κάλυψη (κυρίως στο νομό Ηλείας). Ειδικότερα :

- Οι επιτραπέζιες ελιές και το ελαιόλαδο αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας με συνολική παραγωγή που κυμαίνεται περίπου σε 35.000 - 40.000 τόνους, ενώ τα καλλιεργούμενα ελαιόδεντρα υπερβαίνουν το 1 εκατ. και η παραγωγή επιτραπέζιων ελαιών εξαιρετικής ποιότητας κυμαίνεται από 12.000 - 18.000 τόνους. Στην Περιφέρεια δραστηριοποιείται ένας σημαντικός αριθμός μονάδων τυποποίησης ελαιολάδου και ελαιοτριβείων που θεωρούνται ότι υπερβαίνουν τις ανάγκες παραγωγής της περιοχής.
- Τα εσπεριδοειδή αποτελούν από τις σημαντικότερες καλλιέργειες της Περιφέρειας και ενδιαφέρουν και τις τρεις Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Η παραγωγή κυμαίνεται από 60.000 - 110.000 τόνους με σημαντικότερες την καλλιέργεια των πορτοκαλιών και των λεμονιών, κυρίως στην Αιτωλοακαρνανία και την Ηλεία, όσον αφορά τα πορτοκάλια, ενώ για τα λεμόνια σημαντικότερη παραγωγή είναι εκείνη της Αχαΐας.

³

Πηγή: Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, 2012

- Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις με αμπέλια στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι περίπου 100.000 στρέμματα εκ των οποίων 94.000 στρ. περίπου είναι οινοποιήσιμα, ενώ 4.000 - 5.000 στρ. είναι επιτραπέζια. Συνολικά, αντιπροσωπεύουν το 13,4% της καλλιεργούμενης έκτασης σε επίπεδο χώρας.
- Τα κυριότερα κηπευτικά που καλλιεργούνται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι το καρπούζι, το πεπόνι, η φράουλα, το λάχανο, το σπαράγγι, τα μαρούλια, οι μελιτζάνες, η φθινοπωρινή, καλοκαιρινή και ανοιξιάτικη πατάτα, οι πιπεριές, το κουνουπίδι, τα καρότα κλπ.. Το σύνολο της παραγωγής των παραγόμενων κηπευτικών ανέρχεται σε 175.000 τόνους περίπου, με σημαντικότερη Περιφερειακή Ενότητα εκείνη της Ηλείας, ακολουθούμενη από την Αχαΐα και την Αιτωλοακαρνανία.

Από την άλλη πλευρά, η ζωική παραγωγή στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας περιλαμβάνει, κυρίως την παραγωγή κρέατος και γαλακτοκομικών-τυροκομικών προϊόντων. Η συνολική αξία ζωικής παραγωγής ανέρχεται στα 312,32 εκατ.€ (στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2007) και προέρχεται κυρίως από το αιγοπρόβειο και χοίρειο κρέας και το γάλα (κυρίως το πρόβειο) κ.α. Η αιγοπροβατοτροφία είναι από τους δυναμικούς κλάδους στη Δυτική Ελλάδα, καθώς επίσης σημαντική θέση έχουν η χοιροτροφία και η ορνιθοτροφία. Για την Περιφέρεια, ο τομέας αυτός έχει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι αξιοποιεί εκτάσεις ορεινές- μειονεκτικές που θα ήταν αδύνατο να αξιοποιηθούν διαφορετικά.

Ειδικότερα, η μεγάλη οικονομική σημασία της αιγοπροβατοτροφίας έγκειται στην παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων ποικίλων προϊόντων κυρίως γάλακτος, κρέατος, μαλλιού και δέρματος, αλλά και στην στήριξη των άφθονων και φτηνών φυσικών πόρων (κυρίως βοσκότοπους) μικρών δυνατοτήτων για εναλλακτική αξιοποίηση.

Η μεγαλύτερη ποσότητα (75%) του αιγείου και πρόβειο γάλακτος χρησιμοποιείται για την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων (φέτα, γραβιέρα) σε βιομηχανίες, βιοτεχνίες και οικογενειακές επιχειρήσεις (οικοτεχνίες). Το υπόλοιπο αξιοποιείται σε διάφορα άλλα παραδοσιακά προϊόντα (π.χ. γιαούρτι), είτε ιδιοκαταναλώνεται από τους παραγωγούς.

Η χρήση του γάλακτος για την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων για τον Ελληνικό χώρο όπως πρόβειο γιαούρτι, βούτυρο και πάνω από όλα τυρί «Φέτα» από αμιγώς πρόβειο ή μείγμα πρόβειο και αιγείου γάλακτος, καθώς και άλλων ειδών τυριών, πέρα από το γεγονός ότι αποτελούν μια εξίσου σημαντική πηγή εισοδήματος για τους κτηνοτρόφους με αυτή του κρέατος, είναι η πρώτη ύλη για την παραγωγή και διάθεση στην αγορά παραδοσιακών προϊόντων. Πολλά από τα παραγόμενα προϊόντα, είναι Προϊόντα Ονομασίας Προελεύσεως (ΠΟΠ) με κυριότερα τη Φέτα και την Κεφαλογραβιέρα, που βρίσκουν αξιόλογη θέση στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού.

Η τοπογραφία της περιοχής και η εξαιρετική βιοποικιλότητα που τη συνοδεύει, αποτελούν τα σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσδίδουν στα κτηνοτροφικά προϊόντα την εξαιρετική τους ποιότητα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας διαθέτει σήμερα το 10% περίπου του συνολικού ζωικού κεφαλαίου της χώρας σε αιγοπρόβατα και το 8% σε βοοειδή.

Σημαντικό μέρος του ζωικού κεφαλαίου εκτρέφεται βιολογικά. Στο σημείο αυτό σημειώνεται πως η περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην

εγχώρια Βιολογική Κτηνοτροφία, τομέα στον οποίο απασχολούνται 700 κτηνοτρόφοι και έχουν πιστοποιηθεί 130.000 αιγοπρόβατα και 2.100 βοοειδή.

⇒ Στην ΠΔΕ υπάρχουν σημάδια συρρίκνωσης της δυναμικής του αγροτικού τομέα γεγονός που συνδέεται με την χαμηλή ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα⁴

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat η ακαθάριστη αξία της γεωργικής παραγωγής βαίνει μειούμενη τα τελευταία χρόνια τόσο σε εθνικό όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αντικατοπτρίζοντας με τον ενδεικτικότερο τρόπο την αποσάθρωση της παραγωγικής βάσης του τομέα στην περιοχή. Είναι χαρακτηριστικό πως το 2009 η ακαθάριστη αξία της γεωργική παραγωγής καταγράφει μια μέση υστέρηση της τάξης του 27% σε σχέση με το 2004 (βάση αναφοράς για την Eurostat).

Αποκαλυπτικά επίσης για την αποδιάρθρωση και την χαμηλή ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα είναι και τα στοιχεία για την συμμετοχή της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο. Πιο συγκεκριμένα η συμμετοχή της ΠΔΕ από το 10,75 % το 2005 κατρακυλά στο 7,32% το 2009 (ΕΛΣΤΑΤ). Ενδεικτική επίσης είναι και η υστέρηση σε επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στον τομέα με τις επιδόσεις το ίδιο διάστημα να είναι αναντίστοιχες με την συμμετοχή της ΠΔΕ στην συνολική πρωτογενή παραγωγή και την δημιουργία προστιθέμενης αξίας σε περιφερειακό επίπεδο.

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ΠΔΕ συνδέεται άμεσα με τον μετασχηματισμό της παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και τροφίμων και την ενίσχυση της εξωστρέφειας κατά την εμπορία τους⁵.

⇒ Στην ΠΔΕ χωροθετούνται σημαντικοί ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς το ανθρώπινο δυναμικό των οποίων μπορεί να συμβάλλει μετασχηματισμό της μεταποιητικής παραγωγικής βάσης της ΠΔΕ προς νέα ή διαφοροποιημένα διεθνώς ανταγωνιστικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας

Στην ΠΔΕ υπάρχουν ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς οι οποίοι μπορούν να δημιουργήσουν υπεραξία στα αγροτικά προϊόντα καθώς και στις γεωργικές πρακτικές. Όμως, παρά την ύπαρξη σημαντικών τεχνολογικών και ερευνητικών κέντρων και του υψηλής στάθμης ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας και ειδικότερα της Πάτρας, παραμένει ζητούμενο η πρόσβαση των ΜΜΕ σε δράσεις ανάπτυξης καινοτομίας και εξωστρέφειας, που θα επιτρέψει τον μετασχηματισμό της μεταποιητικής παραγωγικής βάσης της ΠΔΕ προς νέα ή διαφοροποιημένα διεθνώς ανταγωνιστικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, συμπεριλαμβανομένων και των αγρο-διατροφικών προϊόντων, με ποιότητα, περιβαλλοντική ευαισθησία, και ενσωμάτωση γνώσης και καινοτομίας.

Ενδεικτικά αξίζει να σημειωθεί ότι το Παν. Πατρών έχει συγγενή τμήματα για τον αγροτικό τομέα (Τμ. Χημείας, Βιολογίας, Ιατρικής, Πολυτεχνικές σχολές για την βιο-οικονομία), ενώ ήδη έχουν καταγραφεί σημαντικές καινοτόμες δράσεις όπως αυτή του Τμ. Ανθοκομικών καλλιεργειών και θερμοκηπίων του ΤΕΙ Μεσολογγίου σχετικά με την παραγωγή υβριδίων κολοκυθίου και ντομάτας, ανάπτυξη συστημάτων αεροπονικής καλλιέργειας και παραγωγή παρθένου ελαιόλαδου μακράς διάρκειας.

⁴ Πηγή: ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

⁵ Σε άμεση συνάρτηση με το όραμα της ΠΔΕ (στο τριετές επιχειρησιακό πρόγραμμα)

⇒ Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από σημαντικές επιδόσεις παραγωγής ιχθυοκαλλιέργειών⁶

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και συγκεκριμένα στην περιοχή της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, η ιχθυοκαλλιέργεια έχει πλέον εδραιωθεί ως ο δυναμικότερος κλάδος της πρωτογενούς παραγωγής της περιοχής, και κατατάσσεται στις κορυφαίες θέσεις σε αξία εξαγωγών αγροτικών προϊόντων.

Η περιοχή διαθέτει το 48% των λιμνοθαλάσσιων εκτάσεων της χώρας και το 25% των λιμνών, ενώ η δραστηριότητα των ιχθυοκαλλιεργητικών εταιρειών σε επίπεδο παραγωγής - περιλαμβανομένης και αυτής των Εχινάδων - καλύπτει το 25% των εκφορτώσεων της εγχώριας παραγωγής, δηλαδή πάνω από το 12,5% της Ευρωπαϊκής παραγωγής τσιπούρας και λαυρακιού εντατικής ιχθυοκαλλιέργειας. Διαθέτει επίσης 687 επαγγελματικά σκάφη παράκτιας αλιείας, 115 επαγγελματικά σκάφη αλιείας στις λίμνες και 118 σκάφη για αλιεία αποκλειστικά στην λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου.

Η συνέπεια των παραδόσεων και της κάλυψης της αγοραστικής ζήτησης με προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας, εγγυημένης φρεσκάδας και πιστοποιημένης ποιότητας κατέστησαν τα προϊόντα του κλάδου αναγνωρίσιμα σε απαιτητικές αγορές, τόσο των Ευρωπαϊκών όσο και τρίτων χωρών. Έτσι, η τσιπούρα και το λαβράκι της Αιτωλοακαρνανίας καλύπτουν μεγάλο μέρος της ζήτησης σε πολλές χώρες του εξωτερικού.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η υψηλού επιπέδου τεχνογνωσία που έχει αποκτηθεί, η εντατική έρευνα, πειραματισμός και ανάπτυξη στους ιχθυογεννητικούς σταθμούς έχουν οδηγήσει σε αύξηση της αποδοτικότητας του κλάδου και μείωση του κόστους παραγωγής, αλλά και του κόστους κεφαλαίου ανά παραγόμενη μονάδα. Σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος Αλιείας της Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας, η οποία αποτελεί την βασική πηγή παραγωγής αλιείας και υδατοκαλλιέργειας στην ΠΔΕ, η παραγωγή του έτους 2010 σε επίπεδο εκτιμήσεων, ανέρχεται σε:

- 1,300 τόνους σε Ευρύαλα, Τσιπούρα, Λαβράκι, Κεφαλοειδή, Χέλια κλπ. Από τη Λιμνοθάλασσα
- 20,000 τόνων σε Τσιπούρα και Λαβράκι από ιχθυοκαλλιέργεια
- 1.200 τόνων σε διάφορα είδη ψαριών και μαλακίων από παράκτια αλιεία (500 σκάφη παράκτιας αλιείας).

⇒ Η δυναμική του τομέα τουρισμού και του πολιτισμού στη ΠΔΕ μπορεί να συμβάλει στην αναβάθμιση της θέσης της ΠΔΕ στη διεθνή αγορά τουριστικών υπηρεσιών και να αποτελέσει ζωτικό παράγοντα για τη μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα⁷.

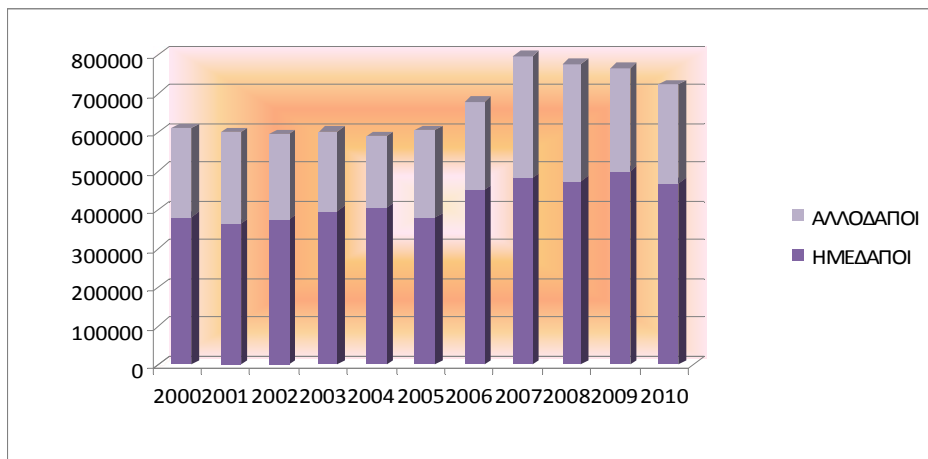
Η ΠΔΕ έχει να επιδείξει σημαντικούς τουριστικούς και πολιτιστικούς προορισμούς. Οι τομείς πολιτισμού και τουρισμού αποτελούν ζωτικό παράγοντα για τη μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, καθώς απευθύνονται σε ένα ιδιαίτερα απαιτητικό τουριστικό κοινό και σε ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Χαρακτηριστικό της δυναμικής του τουρισμού στην ΠΔΕ είναι το γεγονός ότι την περίοδο 2000-2010 παρατηρείται μια σαφώς αυξητική τάση στις τουριστικές αφίξεις στην

⁶ Πηγή: Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, 2012

⁷ Πηγή: Παρατηρητήριο Απασχόλησης και Επιχειρηματικότητας στον Τουριστικό Τομέα της ΠΔΕ. 2013

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Το μερίδιο συμμετοχής της Περιφέρειας στις συνολικές αφίξεις στο σύνολο της χώρας ανέρχεται διαχρονικά μεταξύ 4,5% και 5,0%. Το έτος 2009 αναδεικνύεται ως έτος με το μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων ημεδαπών της δεκαετίας (499.859 αφίξεις), ενώ το έτος 2007 έτος με τον μεγαλύτερο συνολικό αριθμό αφίξεων τουριστών (797.821 αφίξεις), με το μερίδιο στις συνολικές αφίξεις της χώρας να ανέρχεται στο 5,0 %. Χαρακτηριστικό της τουριστικής κίνησης της Περιφέρειας αποτελεί η μεγάλη συμμετοχή αφίξεων των ημεδαπών στις συνολικές αφίξεις τουριστών σε ποσοστά της τάξης του 60%, σε αντίθεση με την κατάσταση που υπάρχει στο σύνολο της χώρας (πάνω από το 50% των αφίξεων αποτελούν οι αφίξεις αλλοδαπών). Οι αφίξεις ημεδαπών τουριστών διαχρονικά εμφανίζουν αυξητικές τάσεις, ενώ διακυμάνσεις από έτος σε έτος παρατηρείται στις αφίξεις αλλοδαπών.

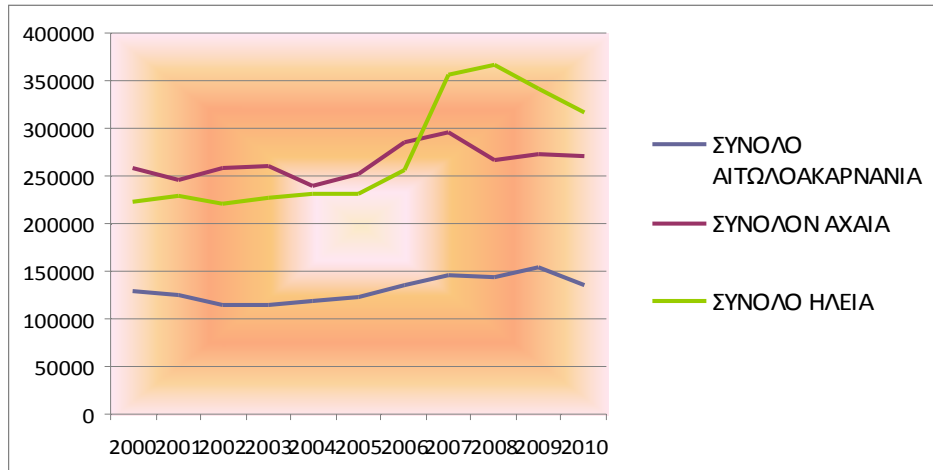

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 2: Αναλογία αλλοδαπών-ημεδαπών στις αφίξεις

Στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων, διαχρονικά σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς της Περιφέρειας αποτελούν η ΠΕ Αχαΐας (41% του συνόλου της Περιφέρειας) και η ΠΕ Ηλείας (39% του συνόλου της Περιφέρειας) ενώ σε μικρότερο βαθμό η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (20% του συνόλου της Περιφέρειας).

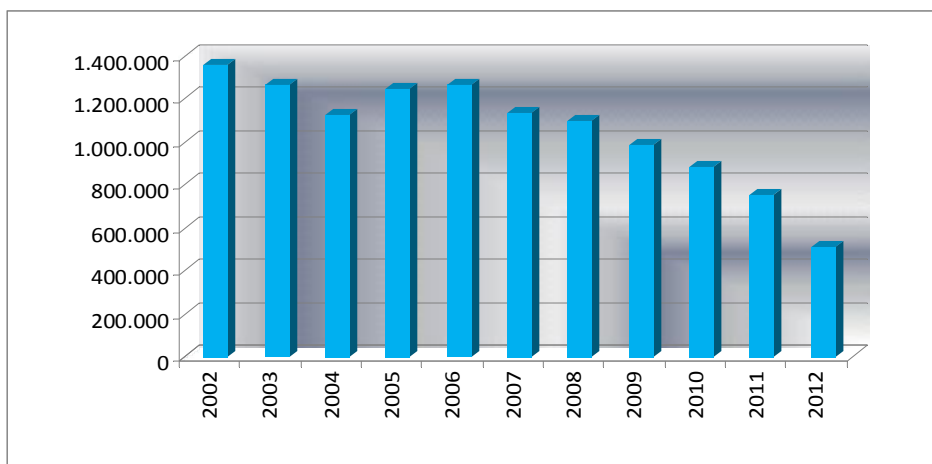
Όπως παρατηρούμε από το Διάγραμμα, στο οποίο παρουσιάζονται οι διαχρονικές αφίξεις ανά Περιφερειακή Ενότητα, η ΠΕ Ηλείας έχει θεαματική αύξηση τη διετία 2006-2008 ενώ από το 2009 και μετά παρουσιάζει μια ελαφρά πτώση αλλά εξακολουθεί να δέχεται τους περισσότερους τουρίστες στην Περιφέρεια.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 3: Αφίξεις ανά Περιφερειακή Ενότητα

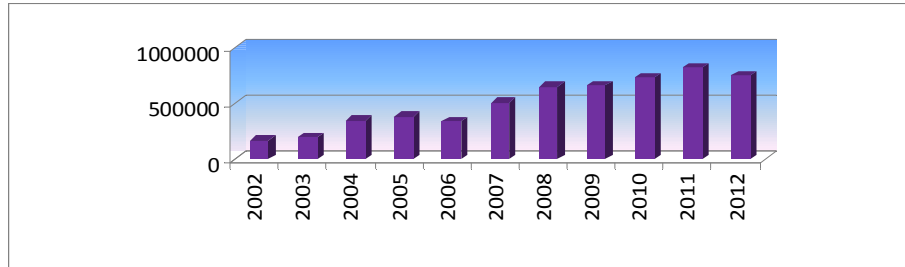
Αναφορικά με τις Τουριστικές αφίξεις σημειώνεται ότι στο λιμάνι της Πάτρας τα τελευταία χρόνια έχουμε μείωση των αφίξεων της τάξεως του 62% που μπορεί να οφείλεται εν μέρει σε διεθνείς συγκυρίες αλλά και στην γενικότερη ύφεση που πλήττει την ευρωπαϊκή οικονομία από το 2008. Οι αφίξεις το 2012 ήταν περίπου 508000 επιβάτες. Προκειμένου να αντιστραφεί το δυσμενές αυτό κλίμα γίνονται μια σειρά από συντονισμένες ενέργειες όπως η ολοκλήρωση και της τρίτης φάσης του Νέου Λιμένα Πατρών. Το έργο χρηματοδοτείται από το Ε.Π. «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας 2007-2013» του ΕΤΠΑ ενώ **περιλαμβάνεται στον Κατάλογο με τα Μεγάλα Υπό Κατασκευή Έργα στην Ελλάδα και η κατασκευή του τρέχει κανονικά με χρονολογία ολοκλήρωσης το 2016**. Με την ολοκλήρωσή του η Πάτρα αναδεικνύεται σε σύγχρονη Πύλη της Ελλάδας προς την Δυτική Ευρώπη και ένα σύγχρονο εμπορευματικό κέντρο. Ο εκσυγχρονισμός του έρχεται σε μία εποχή κατά την οποία στην Ευρώπη οι θαλάσσιες μεταφορές κατέχουν ποσοστό 70% επί του συνόλου μεταφορών μεταξύ Ε.Ε. και υπόλοιπου κόσμου, με τα λιμάνια της νοτιο-ανατολικής Μεσογείου να επαναπροσδιορίζουν τον ρόλο τους όχι μόνο στις μεταφορές εμπορευματοκιβωτίων και στην θαλάσσια συγκοινωνία αλλά και στον τομέα της κρουαζιέρας.

Πηγή: ΟΛΠΑ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 4: Αφίξεις στο Λιμάνι της Πάτρας

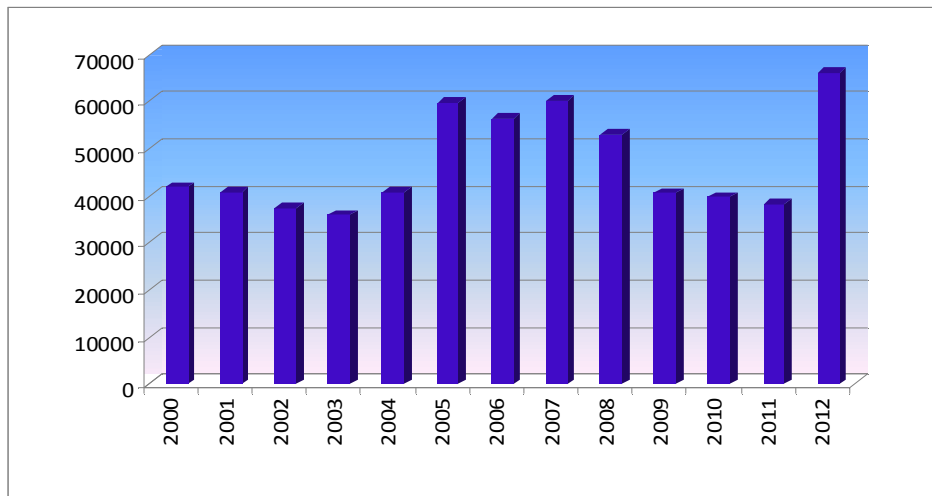
Αντίθετα, στο λιμάνι του Κατακόλου υπάρχει μια διαρκής αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια. Όσον αφορά τις προοπτικές εξέλιξης στις αφίξεις στο λιμάνι αξίζει να αναφέρουμε πως με την ολοκλήρωση του έργου «Εκτέλεση Συμπληρωματικών Έργων στον Λιμένα Κατακόλου» (ενταγμένο στο ΕΣΠΑ από το Μάιο του 2012) που γίνεται στα πλαίσια αναβάθμισης του λιμανιού, αναμένεται περαιτέρω δυναμική ανάπτυξη.

Πηγή: Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο Πύργου, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 5: Αφίξεις στο Λιμάνι Κατακόλου

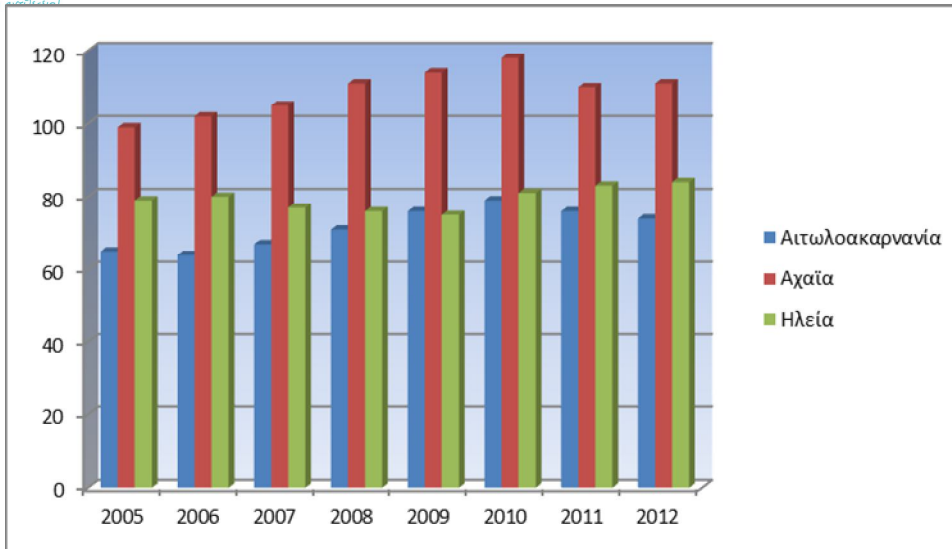
Επίσης, τα τελευταία χρόνια σημαντική είναι η συνεισφορά του αεροδρομίου του Αράξου στις συνολικές αφίξεις στην ΠΔΕ. Η παρατηρούμενη μεγάλη αύξηση της τάξεως του 73% (2011-2012) οφείλεται στην ύπαρξη συμφωνιών με εταιρείες χαμηλού κόστους. Στόχος λοιπόν είναι να υπάρξουν και στο μέλλον αντίστοιχες συμφωνίες έτσι ώστε να αξιοποιηθεί εις το έπακρο η ύπαρξη του μοναδικού αεροδρομίου στην Περιφέρεια.

Πηγή: ΥΠΑ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 6: Αφίξεις στο αεροδρόμιο του Αράξου

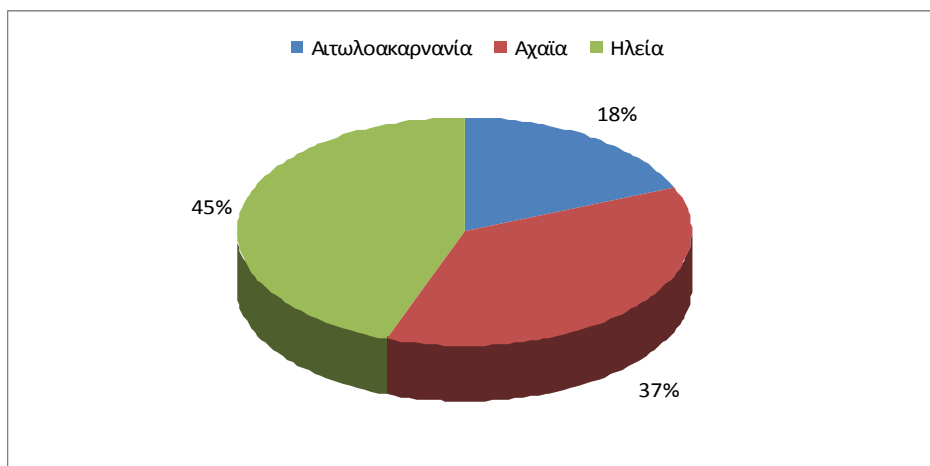
Στην τουριστική προσφορά, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας το 2012, συγκεντρώνεται το 2,4% των τουριστικών κλινών της χώρας. Αναλυτικά, η Περιφέρεια συγκεντρώνει το 2,8% των Ξενοδοχείων της χώρας, τα περισσότερα εκ των οποίων έχουν έδρα στη ΠΕ Αχαΐας (ποσοστό 41,3%) και τη ΠΕ Ηλείας (ποσοστό 31,2%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 7: Κατανομή τουριστικών μονάδων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Συνολικά, η δυναμικότητα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας σε επίπεδο κλινών είναι 18.525 κλίνες. Ακολουθεί διάγραμμα όπου απεικονίζει την κατανομή των τουριστικών κλινών στις Περιφερειακές Ενότητες.

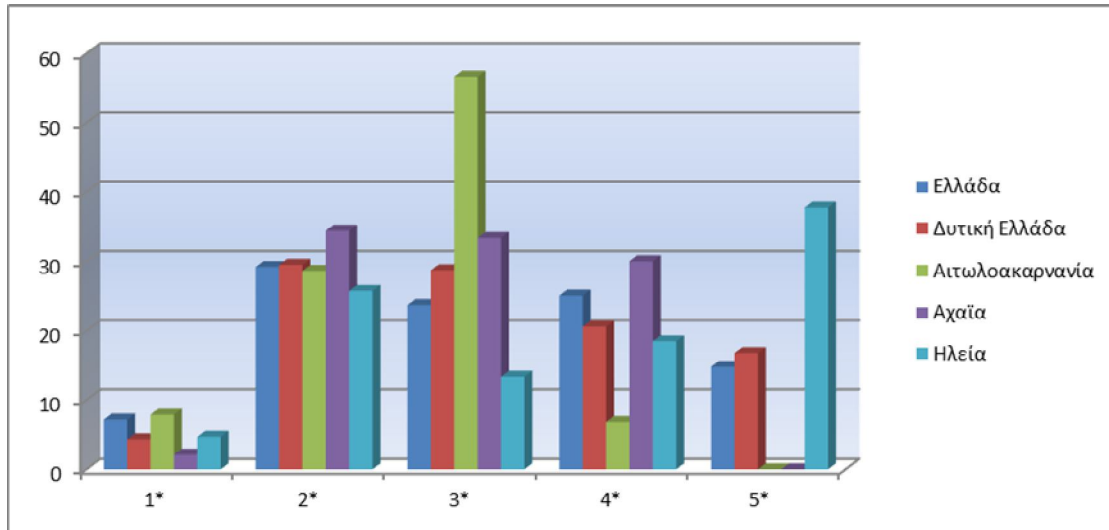
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 8: Κατανομή τουριστικών κλινών Δυτικής Ελλάδας στις Περιφερειακές Ενότητες έτος 2012

Το μέσο μέγεθος των τουριστικών μονάδων στην Περιφέρεια είναι μικρότερο από το αντίστοιχο σε επίπεδο χώρας, καθώς ο αριθμός των δωματίων ανά τουριστική μονάδα ανέρχεται στο 35,3 στη Περιφέρεια, τη στιγμή που στο επίπεδο της χώρας ανέρχεται στο 41,4. Στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων, μόνο η ΠΕ Ηλείας ξεπερνά το μέσο όρο της χώρας, καθώς στη ΠΕ αυτή αντιστοιχούν 48,8 δωμάτια ανά τουριστική μονάδα.

Παράλληλα, διαφοροποίηση μεταξύ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και συνόλου χώρας υφίσταται και στον τομέα της ποιότητας των ξενοδοχείων σε επίπεδο τουριστικών κλινών. Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας το ποσοστό συμμετοχής υψηλής τάξης τουριστικών

κλινών στο σύνολο των προσφερόμενων τουριστικών κλινών, είναι μεγαλύτερο από εκείνο στη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, ενώ τα ποσοστά συμμετοχής των κλινών 5 αστέρων είναι παραπλήσιο (16,7% στη Περιφέρεια έναντι 14,7% στη χώρα), υπάρχει σημαντική διαφορά στις τουριστικές κλίνες 4 αστέρων (20,6% στη Περιφέρεια έναντι 25,1% στη χώρα). Σημαντική συμμετοχή των κλινών 5 αστέρων ως προς το σύνολο των τουριστικών κλινών εντοπίζεται στη ΠΕ Ηλείας (εγκατεστημένη μονάδα υψηλών προδιαγραφών και μεγάλης δυναμικότητας), ενώ αντίθετα στη ΠΕ Αχαΐας και ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας δεν εντοπίζονται τουριστικές κλίνες 5 αστέρων.

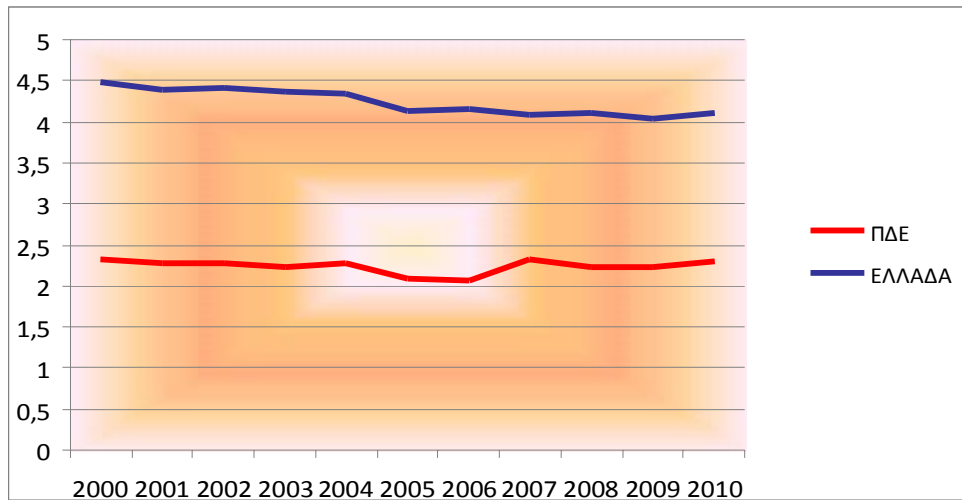
Πηγή: ΞΕΕ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 9: Κατανομή ξενοδοχειακών κλινών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας σε κατηγορίες αστέρων 2012

Συνολικά, παρόλα τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει, εκτιμάται ως κρίσιμη η ανάγκη περαιτέρω αναβάθμισης των υποδομών του ξενοδοχειακού δυναμικού και της ποιότητας των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

Σε ότι αφορά στις διανυκτερεύσεις, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία (έτος 2010), η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αν και απορροφά το 4,5% των συνολικών αφίξεων της χώρας, το ποσοστό της στις διανυκτερεύσεις στο σύνολο της χώρας ανέρχεται μόλις στο 2,5%. Η αναντιστοιχία μεταξύ των στοιχείων αφίξεων και διανυκτερεύσεων, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Δυτική Ελλάδα είναι περισσότερο τόπος προορισμού ημερήσιων εκδρομών, παρά τόπος διαμονής αναψυχής. Χαρακτηριστικό του παραπάνω αποτελεί ο δείκτης του μέσου χρόνου παραμονής των επισκεπτών στις τουριστικές μονάδες (αριθμός διανυκτερεύσεων/αφίξεις), που διαχρονικά (2000-2010) για τα ξενοδοχειακά καταλύματα της Περιφέρειας ανήλθε στις 2,3 έναντι 4,1 ημέρες του αντίστοιχου δείκτη της χώρας. Ο μεγαλύτερος χρόνος παραμονής εντοπίζεται στην ΠΕ Αχαΐας (2,38 ημέρες) και ο χαμηλότερος στην ΠΕ Ηλείας (2,1 ημέρες). Αντίστοιχα ο μέσος χρόνος παραμονής των αλλοδαπών τουριστών είναι ελαφρά υψηλότερος του μέσου χρόνου παραμονής του συνόλου των τουριστών (2,65 ημέρες), αλλά παραμένει σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτά της χώρας (5,62 ημέρες). Το μεγαλύτερο μέσο χρόνο παραμονής αλλοδαπών τουριστών

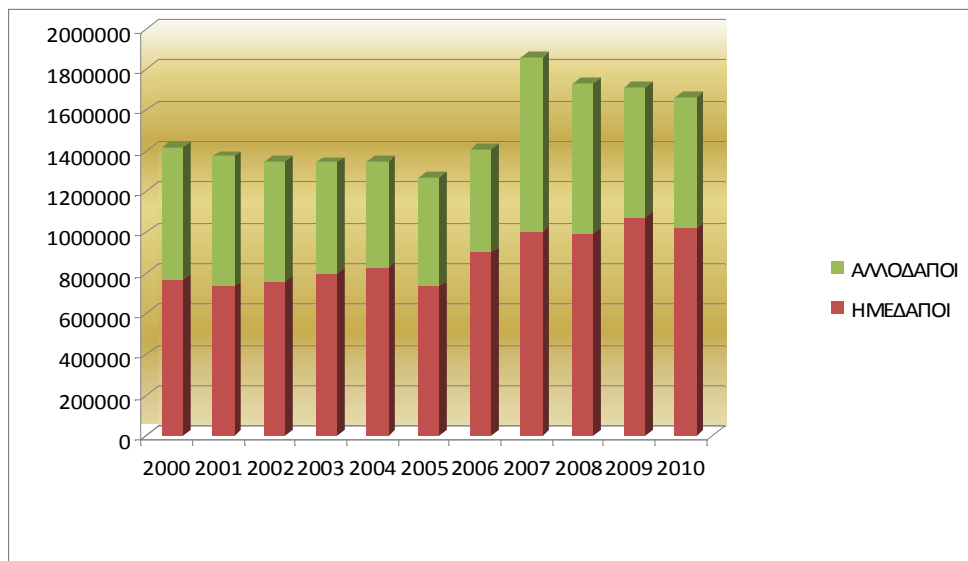
παρουσιάζει η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, περιοχή εγκατάστασης ξενοδοχειακών μονάδων τριών αστέρων (3,92 ημέρες), ενώ ακολουθεί η ΠΕ Αχαΐας (3,78 ημέρες).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 10: Μέσος χρόνος διανυκτέρευσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και στο σύνολο της χώρας

Ο αριθμός διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ των ετών, ενώ αντίθετα μέχρι το 2009 αυξάνεται σταθερά ο αριθμός διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Διαγράμματος που ακολουθεί η Περιφέρεια εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τον εσωτερικό τουρισμό. Χαρακτηριστικά το ποσοστό των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών μειώνεται με τη πάροδο του χρόνου, από 37% το 2000 σε 35% το 2010. Ορατή είναι επομένως η προοπτική μείωσης των διανυκτερεύσεων από τον εσωτερικό τουρισμό, λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης που πλήττει τα εισοδήματα του ημεδαπού πληθυσμού (ήδη το 2010 παρουσιάζεται μείωση των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών κατά 55 χιλ. ημέρες περίπου σε σχέση με το 2009).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 11: Εξέλιξη Διανυκτερεύσεων τουριστών στη Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας 2000 – 2010

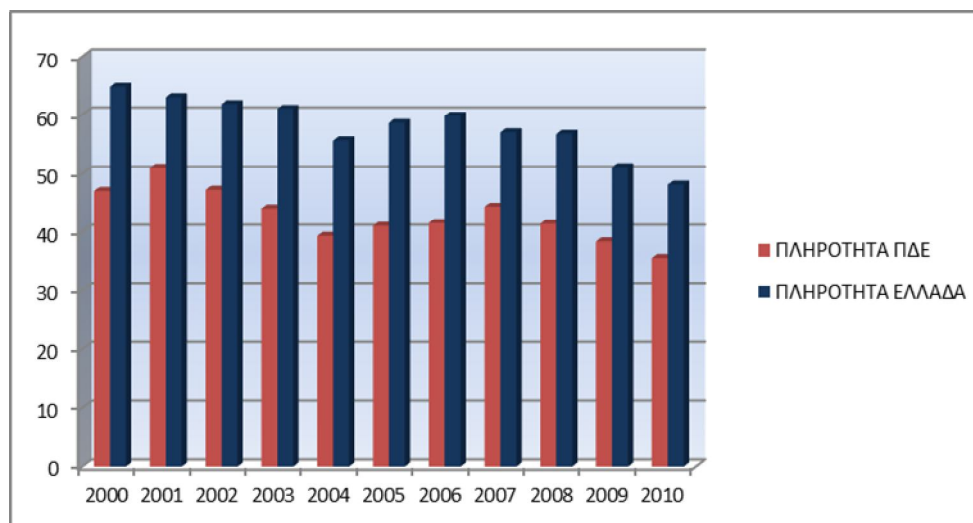
Στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων, επιβεβαιώνονται τα στοιχεία των αφίξεων, με βάση τα οποία διαχρονικά σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς της Περιφέρειας αποτελούν η ΠΕ Αχαΐας και η ΠΕ Ηλείας, ενώ σε μικρότερο βαθμό η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 12: Εξέλιξη Διανυκτερεύσεων τουριστών στη Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας 2000 – 2010

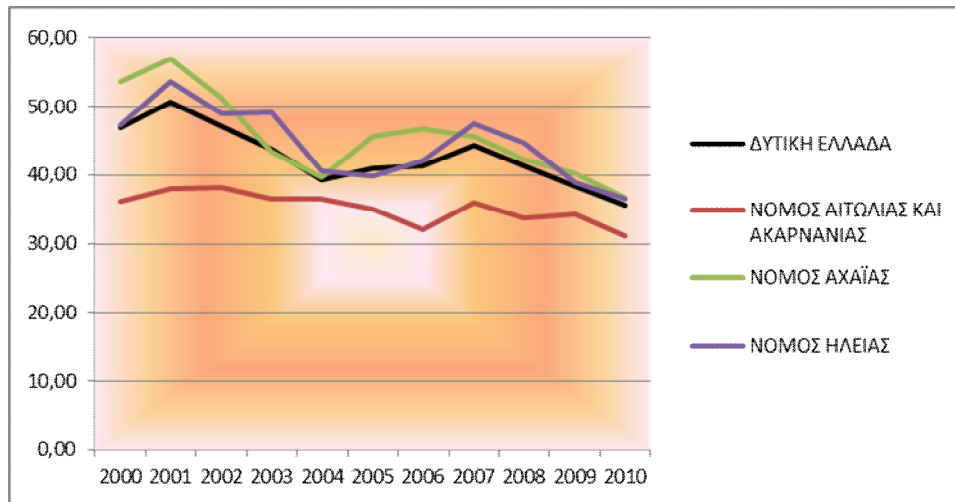
Ένα άλλο στοιχείο που διαπιστώνεται είναι η σαφής τάση μείωσης της πληρότητας των τουριστικών μονάδων της Περιφέρειας. Παράλληλα σημαντικά χαμηλότερη είναι η πληρότητα των ξενοδοχείων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έναντι της αντίστοιχης της χώρας, δείκτης ο οποίος κινείται διαχρονικά, μεταξύ του 35% και του 51%. Το 2010 μάλιστα, η πληρότητα των τουριστικών μονάδων της Περιφέρειας ανέρχεται στο 35,6% (έναντι 48,1% της χώρας), που αποτελεί τη χαμηλότερη επίδοση της δεκαετίας.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 13: Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων 2000-2010

Συγκρίνοντας τις πληρότητες μεταξύ των ετών 2010 και 2000, σημαντικές απώλειες παρουσιάζουν όλες οι ΠΕ. Σημαντικό είναι επίσης να τονιστεί το γεγονός ότι καμία ΠΕ της Δυτικής Ελλάδας δεν εμφανίζει πληρότητα το 2010 υψηλότερη από το 2000. Έντονη διαφοροποίηση παρατηρείται στο επίπεδο της πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων της Δυτικής Ελλάδας. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα που ακολουθεί είναι η καλύτερη επίδοση εντοπίζεται στη ΠΕ Αχαΐας (μέση πληρότητα 2000-2010 – 45,69%), με τη ΠΕ Ηλείας να ακολουθεί (44,51%) και τελευταία την Αιτωλοακαρνανία (35,25%). Επιπλέον, θα πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι η πληρότητα των ξενοδοχείων της Περιφέρειας εμφανίζουν μείωση τα τελευταία χρόνια.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΠΔΕ

Σχήμα 14: Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων 2000-2010

Στον τομέα της απασχόλησης στην Περιφέρεια τα στοιχεία είναι ενθαρρυντικά. Όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα οι άμεσα απασχολούμενοι στον τουριστικό κλάδο στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζουν σε γενικές γραμμές αυξητικές τάσεις. Το έτος με το μεγαλύτερο μέγεθος είναι το 2008 (17.910) παρουσιάζοντας μια μεταβολή της τάξεως του 30% σε σχέση με το 2002 τη στιγμή που η ίδια μεταβολή στην Ελλάδα είναι 21%.

Πίνακας 4: Άμεσα απασχολούμενοι στον τουρισμό

ΕΤΟΣ	ΠΔΕ	ΕΛΛΑΔΑ	Δ% ΠΔΕ	Δ% ΕΛΛΑΔΑ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΔΕ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
2002	13727	250738	8,63	1,67	5,47
2003	14911	254920	-9,99	9,01	5,85
2004	13421	277885	4,72	0,82	4,83
2005	14055	280175	5,54	8,40	5,02
2006	14833	303723	7,80	-1,85	4,88
2007	15990	298115	12,01	1,96	5,36
2008	17910	303968			5,89

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΞΕΕ

- ⇒ Λόγω της οικονομικής κρίσης στην ΠΔΕ καταγράφεται σημαντικό πρόβλημα πρόσβασης στην εξασφάλιση κεφαλαίων για την διατήρηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας ανεξαρτήτου του είδους της ΜΜΕ⁸

Η πρόσβαση των ΜΜΕ της ΠΔΕ στην εξασφάλιση κεφαλαίων έχει καταστεί άκρως προβληματική. Μέχρι σήμερα η ζήτηση για εγγυήσεις δανείων είναι πολύ μεγάλη και στη ΠΔΕ έχουν εγκριθεί 3,492 δάνεια ύψους 298 εκ. ευρώ με εγγυήσεις στα 236 εκ. ευρώ από το ΕΤΕΑΝ- Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης. Υπάρχει ιδιαίτερο πρόβλημα στην μη-χρηματοοικονομική υποστήριξη των νέων ΜΜΕ κατά την διάρκεια της ίδρυσής τους και κατά την διάρκεια της βρεφικής (0-2 έτη από την ίδρυση) και εφηβικής (έως και 10 χρόνια από την ίδρυση ανάλογα με τον κλάδο) τους περιόδου ενώ και η πρόσβαση σε εμπορικά δίκτυα ή η δημιουργία εναλλακτικών δικτύων (short supply chains) που είναι σημαντική για την επιβιώσή τους και την ανταγωνιστική προώθηση των προϊόντων τους δεν είναι εύκολη υπόθεση.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΧΑΜΗΛΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΡΥΠΩΝ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ

Το περιβάλλον όπως αποδεικνύεται αποτελεί το μεγαλύτερο αναπτυξιακό απόθεμα για την ΠΔΕ, με τα μεγάλα υδροηλεκτρικά φράγματα , με την σημαντική διείσδυση των ΑΠΕ αλλά και από το αιολικό δυναμικό και ηλιακό δυναμικό , την βιομάζα , το υδατικό δυναμικό , τα γεωθερμικά πεδία.

Πιο συγκεκριμένα:

- ⇒ Η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμους πόρους είναι μονόδρομος.

Το πυκνό δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος αλλά και η μη διείσδυση του φυσικού αερίου στην δυτική Ελλάδα, υποδεικνύει πως η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμους πόρους είναι μονόδρομος τόσο για την ενεργειακή επάρκεια και την ασφαλή ενεργειακή τροφοδοσία όσο και για την εμπορία του και την δημιουργία νέων εισοδημάτων στην ΠΔΕ.

- ⇒ Η ΠΔΕ έχει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

Η πορεία υλοποίησης των έργων ΑΠΕ ανά τεχνολογία και ανά στάδιο της αδειοδοτικής διαδικασίας στην ΠΔΕ έχει ως εξής:

Μικροί υδροηλεκτρικοί σταθμοί: Η εγκατεστημένη ισχύς των 11 μικρών υδροηλεκτρικών σταθμών της ΠΔΕ ανέρχεται σε 32,7MW, ενώ επιπλέον 4 έργα συνολικής ισχύος 6,6MW βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής και αναμένεται να λειτουργήσουν. Συνολικά οι μικροί υδροηλεκτρικοί σταθμοί της ΠΔΕ αντιπροσωπεύουν το 11,2% του συνόλου των σταθμών της χώρας, ενώ παράγουν το 16,3% της ισχύς της χώρας.

Αιολικοί σταθμοί: Η ΠΔΕ έχει δυνατότητες ανάπτυξης λόγω και του αιολικού δυναμικού της ιδιαίτερα στους δήμους Θέρμου, Αποδοτίας, Πλατάνου κ.α. που χαρακτηρίζονται Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας από το Ειδικό Χωροταξικό για τις ΑΠΕ. Παρόλο που έχει υπάρξει ένα τεράστιο ενδιαφέρον για Αιολικούς σταθμούς (εκκρεμεί στη ΡΑΕ η εξέταση 55 αιτήσεων

⁸ Πηγή: ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

συνολικής ισχύος 1514,9MW), μέχρι σήμερα, έχουν λάβει άδεια λειτουργίας μόλις 6 έργα συνολικής ισχύος 113,4MW, όταν η εγκατεστημένη ισχύς των Αιολικών σταθμών στην ελληνική επικράτεια είναι 1558,3MW. Επιπλέον, 5 έργα συνολικής ισχύος 109MW βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής και αναμένεται να λειτουργήσουν.

Φ/Β σταθμοί: Στην ΠΔΕ χωροθετούνται 14 από τους συνολικά 138 εν ενεργεία Φωτοβολταϊκούς Σταθμούς της χώρας, ενώ η παραγόμενη ισχύς τους αντιπροσωπεύει το 15,8% της συνολικής ισχύος της χώρας. Τα στοιχεία των Φ/Β σταθμών που αναμένεται να λειτουργήσουν καταδεικνύουν την δυναμική της ΠΔΕ. Το αμέσως επόμενο διάστημα αναμένεται να λειτουργήσουν 41 σταθμοί συνολικής ισχύος 92MW, που βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής. Επίσης, 58 έργα συνολικής ισχύος 171kW έχουν λάβει έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) και επιπλέον 142 έργα συνολικής ισχύος 400,6MW έχουν λάβει άδεια παραγωγής διαθέτοντας Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και αναμένεται το επόμενο διάστημα να κατασκευαστούν.

Σταθμοί Βιομάζας: Στην ΠΔΕ καταγράφονται 3 σταθμοί Βιομάζας συνολικής ισχύος 7MW, που βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής και αναμένεται να λειτουργήσουν, ενώ εκκρεμούν ακόμα 10 έργα τα οποία είτε έχουν λάβει ΕΠΟ (1 έργο), είτε έχουν λάβει ΠΠΕΑ (6), είτε βρίσκονται στο στάδιο της αξιολόγησης (1 έργο). Η κινητικότητα αυτή σε συνδυασμό με την τιμολογιακή πολιτική για τους σταθμούς Βιομάζας αναμένεται να δημιουργήσει ένα ασφαλές επιχειρηματικό περιβάλλον βάση του οποίου αυτές οι μονάδες θα είναι βιώσιμες.

Πίνακας 5: Στάδιο Αδειοδοτικής διαδικασίας έργων ΑΠΕ της ΠΔΕ και της χώρας ανά τεχνολογία

Τεχνολογία	Με Άδεια ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ⁽¹⁾		Με Άδεια ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ		Με ΕΠΟ		Με Άδεια ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ⁽²⁾		Αιτήσεις σε αξιολόγηση ⁽³⁾	
	Πλήθος	Σύνολο Ισχύος (MW)	Πλήθος	Σύνολο Ισχύος (MW)	Πλήθος	Σύνολο Ισχύος (MW)	Πλήθος	Σύνολο Ισχύος (MW)	Πλήθος	Σύνολο Ισχύος (MW)
Αιολικά	6	113,4	5	109	15	274,9	72	1500,4	55	1514,9
ΜΥΗΕ	11	32,7	4	6,6	0	0	66	157	11	36,4
Βιομάζα	0	0	3	7	1	5	6	18,3	1	3
Γεωθερμία	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Φ/Β	14	39,2	41	92	58	171	142	400,6	0	0
Ηλιοθερμικά	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4,9
ΣΥΝΟΛΟ ΠΔΕ	31	185,2	53	214,6	74	450,9	286	2076,3	70	1559,2
Αιολικά	180	1558,3	105	1623,5	180	3223,4	1091	23178,7	588	23525,7
ΜΥΗΕ	98	200,1	37	50,4	28	70,3	433	969,5	80	152,5
Βιομάζα	10	43,7	8	25	7	29,5	89	447,2	21	173,1
Γεωθερμία	0	0	0	0	1	8	1	8	4	20
Φ/Β	138	248,8	267	633,7	355	1408,5	1154	4515,5	1	100
Ηλιοθερμικά	0	0	1	27	24	44,5	81	406,8	58	424,2
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	426	2050,9	418	2359,6	595	4784,2	2849	29525,7	752	24395,5

Σημ: Στις αιτήσεις αδειών παραγωγής φωτοβολταϊκών σταθμών λαμβάνονται υπ' όψιν μόνο έργα ενταγμένα στο Ν. 3894/2010 περί Στρατηγικών Επενδύσεων (Fast track).

(1) Στις ανωτέρω Άδειες Λειτουργίας συμπεριλαμβάνονται και τα έργα ΑΠΕ της ενιαίας Άδειας Παραγωγής της ΔΕΗ ΑΕ (ΦΕΚ 92/31.1.2002),

(2) Συμπεριλαμβάνουν τα έργα με Άδεια Εγκατάστασης και Άδεια Λειτουργίας, λαμβάνεται υπόψη η ισχύς της Άδειας Λειτουργίας - Άδειας Εγκατάστασης,

(3) Δεν συμπεριλαμβάνονται άδειες παραγωγής, αιτήσεις απορροφθείσες από Υπουργείο, αιτήσεις με αρνητική απόφαση ΡΑΕ, ανακλήσεις αδειών παραγωγής, अपαράδεκτες - μη πλήρεις αιτήσεις καθώς και αυτές που έχουν αποσυρθεί από τους αιτούντες.

Πηγή: ΡΑΕ 31.10.2012

⇒ Στην ΠΔΕ υπάρχουν σημαντικοί φορείς που θα συμβάλλουν προς την κατεύθυνση προώθησης της έρευνα, της καινοτομίας και της υιοθέτηση τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθώς και οι Ερευνητικοί Φορείς της ΠΔΕ λειτουργούν ήδη προς την κατεύθυνση προώθησης της έρευνα, της καινοτομίας και της υιοθέτηση τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με την έρευνα σε θέματα όπως:

- Εύκαμπτα Φ/Β
- Βιοκαύσιμα και αξιοποίηση αποβλήτων (όχι μόνο ενεργειακά)
- Συγκεντρωτικά Φ/Β
- Φ/Β 3ης γενιάς σε συνεργασία με εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην ΔΠΕ

 ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ, ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Δεδομένης της γεωφυσικής θέσης, της βιοποικιλότητας, των πλούσιων υδάτινων πόρων, των οικονομικών δραστηριοτήτων αλλά και των πρόσφατων μεγάλων δασικών πυρκαγιών της ΠΔΕ αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον η προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και στην πρόληψη και διαχείριση κινδύνων. Σημαντικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια μπορούν να επιτελέσουν και οι ερευνητικοί φορείς και το ανθρώπινο δυναμικό τους που δραστηριοποιείται στην περιοχή.

Πιο συγκεκριμένα:

⇒ Η οικονομία της ΠΔΕ έχει άμεση εξάρτηση από παραγωγικούς τομείς που επηρεάζονται σημαντικά από την κλιματική αλλαγή, ενώ αντίστοιχα η χαρακτηριστική βιοποικιλότητα, οι διαθέσιμοι υδάτινοι πόροι και η γεωφυσική της θέση την φέρνει αντιμέτωπη με πιθανές μεταβολές στο οικοσύστημα και στις παράκτιες εκτάσεις.

Όπως προαναφέρθηκε η ΠΔΕ έχει άμεση εξάρτηση από τη γεωργία, δασοκομία, αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες, ενώ σημαντική είναι και η εξάρτηση από την μεταποίηση και εμπορία τροφίμων. Οι παραπάνω τομείς επηρεάζονται σημαντικά από την κλιματική αλλαγή. Προς τούτο στους τομείς της γεωργίας και των τροφίμων, απαιτείται προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή με παρεμβάσεις τόσο στα καλλιεργούμενα είδη όσο και στον τρόπο καλλιέργειας των υπαρχόντων ειδών, αλλά και με την αξιοποίηση υπολειμμάτων και υποπροϊόντων των βιομηχανικών ειδών διατροφής, των γεωργικών καλλιεργειών, των κτηνοτροφικών επιχειρήσεων και της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων.

Η ανάγκη προσαρμογής επεκτείνεται στη βιοποικιλότητα καθώς η αλλαγή του κλίματος ενδέχεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στην υψηλή βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα της ΠΔΕ, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει όχι μόνο τα είδη που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στα οικοσυστήματα, αλλά και τις συνδεδεμένες με αυτά υπηρεσίες, στις οποίες στηρίζεται εν πολλοίς η κοινωνία. Άλλωστε, τα οικοσυστήματα παίζουν καθοριστικό ρόλο στη ρύθμιση του κλίματος: πχ οι υγρότοποι και τα πελάγη αποθηκεύουν μεγάλες ποσότητες άνθρακα. Επιπλέον, τα οικοσυστήματα των παράκτιων

υγρότοπων και των θινών, που θα επηρεαστούν από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, παρέχουν προστασία από τις καταιγίδες και τη διάβρωση των παράκτιων εδαφών.

Ο τομέας των υδάτινων πόρων είναι ένας από τους κρισιμότερους σε ό,τι αφορά την πολιτική προσαρμογής της ΠΔΕ, δεδομένου του σημαντικού μεγέθους των υδάτινων πόρων λόγω του φυσικού ανάγλυφου του εδάφους της και του ότι η κλιματική αλλαγή επιφέρει σημαντικές μεταβολές στην ποιότητα, την ποσότητα και άρα και στη διαθεσιμότητα των υδάτινων πόρων επηρεάζοντας έμμεσα και άλλους σημαντικούς τομείς (π.χ. γεωργία, παραγωγή ενέργειας από υδροηλεκτρικές μονάδες, βιομηχανία, υγεία και υγιεινή). Προς τούτο η διαμόρφωση της πολιτικής της ΠΔΕ για την προσαρμογή στον τομέα των υδάτων δύναται να κινηθεί σε δυο επίπεδα: Πρώτον, στο επίπεδο της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων (Οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα - 2000/60/ΕΚ) και δεύτερον στο επίπεδο της αντιμετώπισης και διαχείρισης των κινδύνων, τους οποίους η κλιματική αλλαγή επιδεινώνει (πλημμύρες, λειψυδρία - ξηρασία).

Επιπρόσθετα, η κλιματική αλλαγή αναμένεται να οδηγήσει σε άνοδο της στάθμης της θάλασσας λειτουργώντας έτσι ως πολλαπλασιαστής των ήδη υπάρχουσών περιβαλλοντικών πιέσεων. Ανάμεσα στα οικοσυστήματα που αναμένεται να πληγούν περισσότερο βρίσκονται οι παράκτιοι υγρότοποι που χαρακτηρίζουν την ΠΔΕ.

Η άνοδος της θερμοκρασίας των θαλασσών, σε συνδυασμό με τις αναμενόμενες μειωμένες βροχοπτώσεις και τις μειωμένες απορροές από την στεριά αναμένεται να επηρεάσει τα θαλάσσια οικοσυστήματα και ενδεχομένως θα οδηγήσει σε αλλαγές των δομών και λειτουργιών αυτών. Η κατάσταση των ιχθυοαποθεμάτων, αλλά και η αλιεία θα επηρεαστούν άμεσα, γεγονός που αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω της δυναμικής της ΠΔΕ στις ιχθυοκαλλιέργειες. Και στην περίπτωση της αλιείας και γενικότερα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, καθοριστικό ρόλο θα διαδραματίσει η άμεση ανάληψη μέτρων για την άμβλυση των υφιστάμενων πιέσεων.

Ως προς την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σημειώνεται κα η θέση της Περιφέρειας για την εγκατάσταση και λειτουργία μονάδων ΑΠΕ.

⇒ *Οι δασικές καταστροφές λόγω των πυρκαγιών του 2007 καταδεικνύουν την ανάγκη συστηματοποίησης της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνου, ενώ είναι δυνατόν να επιτείνουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.*

Η ΠΔΕ έχει πληγεί σημαντικά από δασικές καταστροφές λόγω των πυρκαγιών με αποκορύφωμα αυτή του 2007. Ειδικότερα κατά την διάρκεια της πυρκαγιάς του 2007 ο Νομός Ηλείας υπέστη τις σημαντικότερες και πιο επώδυνες επιπτώσεις, τόσο στο φυσικό και οικονομικό του περιβάλλον, όσο και σε ανθρώπινες ζωές. Το σύνολο της καμένης έκτασης, που κατά τη θερινή περίοδο του 2007 εκτείνεται σε δεκαπέντε (15) δήμους με σημαντικές καταστροφές σε δασικές και γεωργικές εκτάσεις, κατατάσσει την Ηλεία πρώτη, σε ένταση του φαινομένου, πληγείσα περιοχή πανελλαδικά. Μάλιστα, η συνολική Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση που καταστράφηκε αγγίζει το 17% σε επίπεδο πυρόπληκτων Δ.Δ. και το 9% σε επίπεδο νομού. Οι Δήμοι στους οποίους εμφανίζονται οι περισσότερες ζημιές στο δασικό και γεωργικό τους κεφάλαιο είναι η Ζαχάρω, η Ανδρίτσεινα, Πύργου και Αμαλιάδας.

Στο Νομό Αχαΐας οι σημαντικότερες καταστροφές αφορούσαν κυρίως σε δασικές εκτάσεις. Στους πυρόπληκτους Δήμους, οι ζημιές εντοπίζεται σε ορεινές περιοχές και κυρίως στο

Αίγιο. Σημειώνεται, ότι καταστράφηκε το 1,41% της συνολικής χρησιμοποιούμενης Γεωργικής Έκτασης στο νομό, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 34% της αντίστοιχης γεωργικής έκτασης στα πυρόπληκτα Δ.Δ. Σημαντικές ζημιές σημειώθηκαν στη μελισσοκομία όπως και στην καλλιέργεια της ελιάς και της σταφίδας και των οινοποιήσιμων αμπέλων.

Η Αιτωλοακαρνανία, πλήγηκε σε μικρότερο βαθμό συγκριτικά με τους υπόλοιπους νομούς της ΠΔΕ. Τα πυρόπληκτα δημοτικά διαμερίσματα του Νομού παρουσιάζουν πολύ υψηλή εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα, οι εκμεταλλεύσεις των οποίων βρίσκονται κυρίως σε ημιορεινές και πεδινές περιοχές.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δασικών καταστροφών που δύναται να επιτείνουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην ΠΔΕ και οι οποίες ήδη έχουν καταγραφεί εντοπίζονται στα φαινόμενα πλημμυρών και διάβρωσης του εδάφους (διάβρωση των ακτών κυρίως στα παράλια της ΠΕ Αχαΐας και Ηλείας).

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ

Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Δυτική Ελλάδα στην αναπτυξιακή της προσπάθεια.

Πιο συγκεκριμένα:

⇒ Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μεγάλου αριθμού περιοχών ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και αισθητικής αξίας, οι οποίοι απειλούνται από τις ανθρώπινες παρεμβάσεις.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι προνομιούχος από την άποψη του φυσικού περιβάλλοντος. Φιλοξενεί πολλά, σημαντικά και ποικίλα ευαίσθητα οικοσυστήματα (δύο προστατευόμενα αισθητικά δάση, επτά μνημεία της φύσης, καθώς και σημαντικά τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους). Όλος αυτός ο φυσικός πλούτος απειλείται σοβαρά από σοβαρούς κινδύνους και απειλές (αποψίλωση, παράνομη βόσκηση και υλοτομία, πυρκαγιές, κλπ).

⇒ Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από ικανοποιητική πρόοδο στην ανάπτυξη υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης.

Όσον αφορά στις υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης, η Περιφέρεια παρουσιάζει μία ικανοποιητική κατάσταση. Το σύνολο των υποδομών αυτών διαχειρίζονται από τους Δήμους με ικανοποιητική βαθμό συμβάλλοντας στην προστασία του περιβάλλοντος. Ειδικότερα όσον αφορά στην διαχείριση των υγρών αποβλήτων, το σύνολο σχεδόν των μεγάλων και μεσαίων πληθυσμιακά Δήμων διαθέτουν μονάδες επεξεργασίας των αστικών υγρών αποβλήτων ενώ παράλληλα υλοποιούνται και έργα αναβάθμισης των υφιστάμενων για την κάλυψη και άλλων περιοχών.

⇒ Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από πλούσιο υδατικό δυναμικό του οποίου η αξιοποίηση δεν έχει επιτευχθεί στον επιθυμητό βαθμό καθώς παρατηρείται σημαντική υστέρηση στον τομέα των αρδευτικών έργων

Ως προς τους υδάτινους πόρους, σε επίπεδο χώρας αλλά και στην ΠΔΕ, οι αγροτικές καλλιέργειες αποτελούν τον κυριότερο καταναλωτή νερού. Στην Περιφέρεια καταγράφονται μια σειρά υφιστάμενων, κατασκευαζόμενων και μελλοντικών αρδευτικών

έργων (φράγματα ανάσχεσης, έργα εμπλουτισμού, διυλιστήρια νερού για υδρευτική χρήση), με σκοπό την καλύτερη δυνατή διαχείριση των υδάτινων πόρων εξασφαλίζοντας την αειφορικότητα της διαχείρισης των υδατικών πόρων σε επίπεδο υδρολογικών λεκανών και υδατικών διαμερισμάτων. Παρατηρείται σημαντική υστέρηση στον τομέα των αρδευτικών έργων κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 στοιχείο που αποτελεί τροχοπέδη στην αγροτική ανάπτυξη της Περιφέρειας.

⇒ Στην ΠΔΕ καταγράφεται σχετική πρόοδος στη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων

Όσον αφορά στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων στην ΠΔΕ σημειώνεται ότι αν και υπάρχει σχετική υποδομή για τα Αστικά Στερεά Απορρίμματα (ΑΣΑ), δεν υπάρχει αντίστοιχα για αδρανή ή διαχείριση για λοιπά ειδικά απόβλητα. Στο σύνολο της Περιφέρειας λειτουργούν τρεις ΧΥΤΑ στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας (των Δήμων Πατρέων, Δυμαίων και Αιγιάλειας), τέσσερις ΧΥΤΑ στην Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας (στο Μεσολόγγι, στην Ναύπακτο, στο Αγρίνιο και στην Πάλαιρο) ενώ δεν υπάρχει κανένας ΧΥΤΑ στην Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας (είναι σε φάση κατασκευής). Επίσης, βρίσκονται σε φάση έναρξης υλοποίησης τρεις μονάδες επεξεργασίας αστικών στερεών αποβλήτων.

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΣΥΜΦΟΡΗΣΗΣ ΣΕ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατέχει στρατηγική γεωγραφική θέση συνδέοντας την Πελοπόννησο με την Στερεά Ελλάδα και την Ήπειρο. Αποτελεί μία εκ των κυριότερων πυλών της χώρας, θεωρούμενη ως η Δυτική Πύλη της Ελλάδας προς την Αδριατική και την Δυτική Ευρώπη γενικότερα. Όσον αφορά στις υποδομές μεταφορών της Περιφέρειας, διαπιστώνει κανείς πως η στρατηγική ανάπτυξης των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων έχει οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση του συνόλου των μεταφορικών υποδομών της Περιφέρειας, αν και υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης.

Πιο συγκεκριμένα:

⇒ Παρά τις σημαντικές οδικές παρεμβάσεις που έχουν γίνει στην ΠΔΕ, εκκρεμεί η ολοκλήρωση σημαντικών οδικών έργων.

Το οδικό δίκτυο της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο και βελτιώνεται συνεχώς. Η κεντρική οδική αρτηρία που συνδέει την πόλη των Πατρών με την Αθήνα αποτελεί μέρος του βασικού εθνικού άξονα Π.Α.Θ.Ε (Οδικός Άξονας Πατρών -Αθήνας - Θεσσαλονίκης - Ευζώνων) και ανήκει στα διευρωπαϊκά δίκτυα. Σε σχέση με το εθνικό χωρικό σύστημα η Περιφέρεια προοπτικά τείνει να μετατραπεί σε σταυροδρόμι συνδυασμένων μεταφορών και περιοχή σύγκλισης των δύο εθνικών - διεθνών αξόνων ανάπτυξης: του υπάρχοντος Κεντρικού Αναπτυξιακού Άξονα (ΠΑΘΕ) που επεκτείνεται μέχρι την Καλαμάτα και του υπό υλοποίηση Δυτικού Άξονα. Ο Δυτικός άξονας έχει ως πόλους ανάπτυξης το πολεοδομικό συγκρότημα των Πατρών, την ευρύτερη περιοχή Αγρίνιο - Μεσολόγγι - Πλατυγιάλι, την περιοχή που επηρεάζει ο άξονας Αμαλιάδα - Πύργος - Κατάκολο - Αρχαία Ολυμπία - Ήλιδα, τον οικολογικό πόλο βιώσιμης ανάπτυξης του Αμβρακικού σε συνδυασμό με το αστικό κέντρο της Ηγουμενίτσας (βόρεια δυτική πύλη) και το αστικό κέντρο της Καλαμάτας.

Το εθνικό δίκτυο της ΠΔΕ εκτείνεται σε 895.χλμ, ενώ το επαρχιακό οδικό δίκτυο εκτείνεται σε μήκος 3.520 χλμ. περίπου. Στα παράλια και στα πεδινά είναι ανεπτυγμένο, ενώ είναι

σχετικά ανεπαρκές, ποσοτικά και ποιοτικά, στις μειονεκτικές ορεινές περιοχές. Μεταξύ των μεγάλων τεχνικών έργων που ολοκληρώθηκαν στην Περιφέρεια πρωτοστατεί το έργο της σύνδεσης του Ρίου- Αντίρριου μέσω της ομώνυμης κρεμαστής γέφυρας μήκους 2,5 χιλιομέτρων που συνδέει την Πελοπόννησο με την κυρίως ηπειρωτική χώρα. Με το έργο αυτό αναβαθμίστηκε ολόκληρο το σύστημα μεταφορών στην δυτική περιοχή της χώρας. Παράλληλα στην ΠΔΕ καταγράφονται και σημαντικές καθυστερήσεις ολοκλήρωσης οδικών έργων που σχετίζονται τόσο με το βαθμό ωρίμανσης των πράξεων από τους Δικαιούχους όσο και με τις χρονοβόρες διαδικασίες των απαλλοτριώσεων.

⇒ Στην ΠΔΕ υπάρχουν σημαντικές υποδομές σε λιμενικές εγκαταστάσεις

Υπάρχουν σημαντικές υποδομές σε λιμενικές εγκαταστάσεις (μοναδικές στην χώρα) με σύγχρονο λιμάνι στην Πάτρα καθώς και σύγχρονη Ναυτική Βιομηχανική Περιοχή. Μέχρι σήμερα και με την αξιοποίηση κοινοτικών κονδυλίων έχουν γίνει σημαντικές παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού στα λιμάνια Πάτρας, Κυλλήνης και Αιγίου, αν και απαιτείται η περαιτέρω ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών στους ήδη υπάρχοντες Λιμένες της Περιφέρειας για την ενδυνάμωση των συνδυασμένων μεταφορών με σκοπό την επαρκή σύνδεση αυτών με το σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο, τη δημιουργία εμπορευματικών κέντρων καθώς και δημιουργία αναβαθμισμένων υποδομών και σύγχρονων μεθόδων διαχείρισης του μεταφορικού έργου. Επίσης σημειώνεται ότι η περιφέρεια έχει σημαντικές δυνατότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν καθώς υπάρχει μικρότερο λιμάνι (Αίγιο) για εμπορικές συναλλαγές και το λιμάνι του Κατακόλου που είναι από τα μεγαλύτερα λιμάνια στην Μεσόγειο για την εξυπηρέτηση της κρουαζιέρας.

⇒ Η ΠΔΕ έχει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης των από αέρος μεταφορών για την εξυπηρέτηση των εγχώριων και αλλοδαπών τουριστών.

Η Περιφέρεια εξυπηρετείται αεροπορικά από το Αεροδρόμιο Αράξου που βρίσκεται σε απόσταση 25 km από το κέντρο της Πάτρας και πάνω στον οδικό άξονα Πατρών - Πύργου – Ολυμπίας, αλλά και από το αεροδρόμιο Ακτίου. Το αεροδρόμιο Αράξου καλύπτει επιβατικές και πτήσεις charter, εξυπηρετώντας ετησίως 30.000 επιβάτες, με αυξητικές τάσεις σε ότι αφορά τον αριθμό των αφίξεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το αεροδρόμιο ήδη έχει προτιμηθεί από αεροπορικές εταιρείες της Ρωσίας και την Ryanair. Το αεροδρόμιο του Ακτίου βρίσκεται την περιοχή ΑΚΤΙΟ ΑΚΤ/ΝΙΑΣ του Δήμου Ανακτορίου και καλύπτει και αυτό επιβατικές και πτήσεις charter, εξυπηρετώντας ετησίως 100.000 επιβάτες, με αυξητικές τάσεις σε ότι αφορά τον αριθμό των αφίξεων.

Στο οκτάμηνο Ιανουαρίου – Αυγούστου 2012 οι ξένοι τουρίστες που αφίχθηκαν στο αεροδρόμιο του Ακτίου ανήλθαν στους 109.843 έναντι 113.297 το 2011.

ΜΗΝΑΣ	2012	2011	Δ2012/2011
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	5	0	
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	4	0	
ΜΑΡΤΙΟΣ	144	0	
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	898	1.798	-50,06%
ΜΑΪΟΣ	15.903	18.725	-15,07%

ΙΟΥΝΙΟΣ	28.157	27.804	0,99%
ΙΟΥΛΙΟΣ	35.439	35.093	-1,95%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	29.293	29.877	-1,95%
ΣΥΝΟΛΟ	109.843	113.297	-3,05%

⇒ Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από ανεπαρκές σιδηροδρομικό δίκτυο

Σιδηροδρομικά η Περιφέρεια σήμερα δεν εξυπηρετείται. Στις υπάρχουσες σιδηροδρομικές γραμμές λειτουργεί Προαστιακή Γραμμή Αγ. Βασίλειος - Πάτρα. Υπάρχει επίσης ο μοναδικός οδοντωτός σιδηρόδρομος που συνδέει την Ανατολική Αχαΐα (Αιγιάλεια) με την ορεινή περιοχή Καλαβρύτων και η σιδηροδρομική γραμμή Κατακόλου - Αρχαίας Ολυμπίας.

⇒ Στην ΠΔΕ υλοποιούνται σημαντικά αναπτυξιακά έργα μεταφορών που θα ενισχύσουν το ρόλο της Περιφέρειας στο νοτιοανατολικό άκρο του ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου

Μία σειρά από σημαντικά αναπτυξιακά έργα που χρηματοδοτούνται κυρίως από την Ευρωπαϊκή Ένωση πρόκειται να αναβαθμίσουν ακόμα περισσότερο το ρόλο της Περιφέρειας στο νοτιοανατολικό άκρο του ενιαίου Ευρωπαϊκού χώρου και θα επηρεάσουν σημαντικά τον Περιφερειακό σχεδιασμό στο πλαίσιο της 5ης Προγραμματικής Περιόδου.

Συγκεκριμένα, μεγάλα έργα που βρίσκονται σε στάδιο κατασκευής ή πρόκειται να κατασκευασθούν είναι:

- Η ολοκλήρωση της Ολυμπίας Οδού τμήμα Κόρινθος -Πάτρα- Πύργος- Τσακώνα
- Ο νέος οδικός άξονας της Αντιρρίου - Ιωαννίνων (Ιόνια Οδός)
- Η κατασκευή νέων λιμανιών σε Πάτρα (Β' Φάση), Αίγιο και Κατάκολο, η αναβάθμιση των υποδομών στο λιμάνι του Πλατυγυαλίου
- Η κατασκευή νέας διπλής σιδηροδρομικής γραμμής Κιάτο - Ροδοδάφνη (Τμήμα: Κιάτο - Διακοπτό, Τμήμα: Διακοπτό - Ροδοδάφνη) καθώς και το τμήμα: Ροδοδάφνη – Ρίο
- Η κατασκευή της μικρής Περιμετρικής Πατρών.

Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι αναμένεται η ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού που θα λειτουργήσει ευεργετικά σε νέα επενδυτικά σχέδια όχι μόνο υποδομών αλλά γενικότερα σε κάθε επενδυτική δραστηριότητα.

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Η εικόνα της αγοράς στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, όπως για το σύνολο της χώρας έχει επηρεαστεί σε σημαντικό βαθμό από την οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 και η οποία έχει μεγάλο και συνεχώς αυξανόμενο αντίκτυπο στην αγορά εργασίας που μεταφράζεται σε σημαντική μείωση της απασχόλησης και αύξηση της ανεργίας. Η αποτύπωση των επιδόσεων και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Περιφέρειας στην αγορά εργασίας μπορεί να προσεγγιστεί μέσα από την συγκριτική ανάλυση σε σχέση με τη χώρα και την ΕΕ27 αλλά και μέσα από τις τάσεις και τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας κατά

την περίοδο της οικονομικής κρίσης, η οποία θα επιτρέψει την εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με τις σημαντικότερες μεταβολές που έχουν επέλθει.

Πιο συγκεκριμένα από την συγκριτική ανάλυση σε σχέση με τη χώρα και την ΕΕ27 μέσα από την αξιοποίηση βασικών δεικτών της αγοράς εργασίας, προκύπτουν τα κάτωθι:

⇒ Στην ΠΔΕ καταγράφεται χαμηλή «ένταση της συμμετοχής» του ανθρώπινου δυναμικού στην παραγωγική διαδικασία

Στην ΠΔΕ το μερίδιο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στο συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας ηλικίας 15-64 ετών ανήλθε στο 65,51% (Eurostat 2011), επίπεδο αρκετά χαμηλότερο σε σχέση με την Ελλάδα (67,66%) και την ΕΕ27 (71,18%). Αξίζει να σημειωθεί ότι η επίδοση αυτή είναι η 2η χειρότερη μεταξύ των περιφερειών της χώρας, ενώ το πρόβλημα εντοπίζεται στα πολύ χαμηλά επίπεδα συμμετοχής των γυναικών (52,97% έναντι 77,28% των ανδρών).

⇒ Η ΠΔΕ απέχει σημαντικά από τον στόχο της απασχόλησης που έχει τεθεί στο ΕΠΜ για το 2020.

Στην ΠΔΕ το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών είναι μικρότερο σε σχέση με τη χώρα και την ΕΕ27. Με βάση τα συγκριτικά στοιχεία της Eurostat για το 2011 στην ΠΔΕ το ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού 20-64 ετών ανήλθε στο 58,2%, στην Ελλάδα στο 59,9%, ενώ στην ΕΕ27 στο 68,6%. Η επίδοση αυτή φέρνει την ΠΔΕ στην 10η θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας, ενώ απέχει σημαντικά από το στόχο του ΕΠΜ για το 2020 (70%) και ακόμα περισσότερο από το στόχο της Ε2020 (75%). Στις γυναίκες απασχολούμενες της ΠΔΕ καταγράφεται σημαντικά μικρότερο ποσοστό απασχόλησης έναντι των ανδρών (44,3% έναντι 71,3% για τους άνδρες), με την επίδοση των γυναικών να αποτελεί την μικρότερη μεταξύ των περιφερειών της χώρας.

⇒ Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ανεργίας, ενώ οι γυναίκες πλήττονται σημαντικά περισσότερο

Στην ΠΔΕ το ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών είναι μεγαλύτερο σε σχέση με την ΕΕ27, αλλά μικρότερο σε σχέση με τη χώρα. Με βάση τα συγκριτικά στοιχεία της Eurostat για το 2011 στην ΠΔΕ το ποσοστό ανεργίας του πληθυσμού 20-64 ετών ανήλθε στο 17,1%, στην Ελλάδα στο 17,6%, ενώ στην ΕΕ27 στο 9,4%. Η ανεργία των γυναικών είναι σημαντικά μεγαλύτερη από αυτή των ανδρών (22% έναντι 14% για τους άνδρες).

⇒ Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ανεργίας των νέων και ιδιαίτερα των νέων γυναικών

Στην ΠΔΕ το ποσοστό ανεργίας των νέων ηλικίας 20-24 ετών είναι μεγαλύτερο σε σχέση με τη χώρα και την ΕΕ27. Με βάση τα συγκριτικά στοιχεία της Eurostat για το 2011 στην ΠΔΕ το ποσοστό ανεργίας των νέων ανήλθε στο 44,7%, στην Ελλάδα στο 44,4%, ενώ στην ΕΕ27 στο 21,4%. Η ανεργία των γυναικών είναι σημαντικά μεγαλύτερη από αυτή των ανδρών (62% έναντι 32,3% για τους άνδρες). Μάλιστα, το ποσοστό ανεργίας των νέων γυναικών της ΠΔΕ είναι το μεγαλύτερο μεταξύ των περιφερειών της χώρας.

⇒ Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας

Περίπου ένας στους δύο άνεργους της ΠΔΕ είναι μακροχρόνια άνεργος (53,19%), δηλαδή άνεργος πάνω από 12 μήνες. Η αναλογία αυτή των μακροχρόνια ανέργων είναι σημαντικά υψηλότερη σε σχέση με τη χώρα (49,57%) και την ΕΕ27 (43,12%).

Πίνακας 6: Βασικοί δείκτες απασχόλησης και ανεργίας ανά Περιφέρεια σε σχέση με την ΕΕ27

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΕΕ27	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ
Οικονομικά ενεργός πληθυσμός 16-64 ετών (%)	71,18	67,66	67,42	65,96	65,88	66,92	66,38	69,56	65,51	67,98	69,41	68,53	64,55	67,7	70,76
Οικονομικά ενεργός πληθυσμός 16-64 ετών - Άνδρες (%)	77,56	77,73	78,82	76,1	74,36	77,12	75,73	78,43	77,28	78,32	78,91	78,21	78,81	79,88	79,32
Οικονομικά ενεργός πληθυσμός 16-64 ετών - Γυναίκες (%)	64,83	57,52	55,85	55,98	56,96	56,66	56,85	60,54	52,97	56,78	59,24	59,15	48,91	54,84	61,81
Συμμετοχή στην απασχόληση 20-64 ετών (%)	68,6	59,9	57,9	56,9	55	60,6	59,6	66	58,2	59,7	65,4	60,2	59,9	62,2	64,3
Συμμετοχή στην απασχόληση 20-64 ετών - Άνδρες (%)	75	71,1	69,8	69	64,9	73,2	70,5	76,4	71,3	72,5	76,1	70,2	73,2	75,6	74,4
Συμμετοχή στην απασχόληση 20-64 ετών - Γυναίκες (%)	62,2	48,6	45,8	45,1	44,5	47,8	48,4	55,3	44,3	45,7	54	50,6	44,6	48,1	53,9
Ποσοστό Ανεργίας 20-64 ετών (%)	9,4	17,6	19,5	19,4	23,3	16,8	16,8	14,2	17,1	18,9	14,3	17,5	13,9	14,7	15,4
Ποσοστό Ανεργίας 20-64 ετών - Άνδρες (%)	9,3	14,9	17,3	15,7	18,9	12,1	13,3	10,9	14	13,9	12	16,1	12,2	12,3	13
Ποσοστό Ανεργίας 20-64 ετών - Γυναίκες (%)	9,5	21,2	22,6	24,4	29,2	23,1	21,4	18,5	22	26,3	17,4	19,4	16,9	18,4	18,6
Ποσοστό Ανεργίας Νέων 20-24 ετών (%)	21,4	44,4	52,4	51,2	52,8	46,7	48,5	:	44,7	43	38	43,2	:	37,2	39,7
Ποσοστό Ανεργίας Νέων 20-24 ετών - Άνδρες (%)	21,9	38,5	45,6	45,3	:	42,5	48	:	32,3	30,9	32,3	39,6	:	:	30,9
Ποσοστό Ανεργίας Νέων 20-24 ετών - Γυναίκες (%)	20,9	51,5	58,2	57,9	:	52,9	:	:	62	58,5	45,6	47,3	:	46	50,8
Μακροχρόνια ανεργία (%)	43,12	49,57	53,8	54,38	50,44	46,27	53,31	29,53	53,19	59,63	56,84	48,46	59,3	21,14	32,12

Πηγή: Eurostat

Όπως προαναφέρθηκε η εικόνα της απασχόλησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, όπως για το σύνολο της χώρας έχει επηρεαστεί σε σημαντικό βαθμό από την οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008.

Πιο συγκεκριμένα:

⇒ Στην ΠΔΕ καταγράφεται σημαντική μείωση της απασχόλησης

Από το 2010 έως το 2012⁹, η συνολική απασχόληση στην Περιφέρεια μειώθηκε κατά 42.218 άτομα ή 15,6%, με την αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται στο 14,3%.

⇒ Η κύρια μείωση της απασχόλησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει προέλθει από τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα ενώ ο πρωτογενής τομέας κατέγραψε οριακά θετικό πρόσημο παρά το δυσμενές οικονομικό κλίμα.

Η κύρια μείωση της απασχόλησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει προέλθει από τον δευτερογενή τομέα, ενώ ακολουθεί ο τριτογενής τομέας. Ειδικότερα, την περίοδο 2010-2012 η απασχόληση στο δευτερογενή τομέα μειώθηκε κατά 35% (18.348 άτομα), ενώ στον τριτογενή η απασχόληση κατέγραψε μείωση 15,5% (26.196 άτομα). Η μεταποίηση και οι κατασκευές παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες μειώσεις απασχολούμενων στο δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Οι μειώσεις αυτές από τους δύο τομείς ανέρχονται σε περίπου 20 χιλ. εργαζόμενους.

Παρά το δυσμενές οικονομικό κλίμα ο πρωτογενής τομέας στην Περιφέρεια κατέγραψε οριακά θετικό πρόσημο των απασχολούμενων κατά 325 άτομα (αύξηση 0,5%), ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι μαζί με την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων αποτέλεσαν τις μοναδικές περιφέρειες όπου καταγράφηκε αύξηση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα. Η αύξηση αυτή ήταν αποτέλεσμα της αύξηση των απασχολούμενων στον κλάδο της Δασοκομίας και υλοτομίας και στον κλάδο της Φυτικής και ζωικής παραγωγής, ο οποίος μάλιστα αποτελεί και τον σημαντικότερο κλάδο του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας καθώς σε αυτό απασχολούνται περίπου 59 χιλ. άτομα ήτοι το 24,7% του συνόλου των απασχολούμενων της Περιφέρειας.

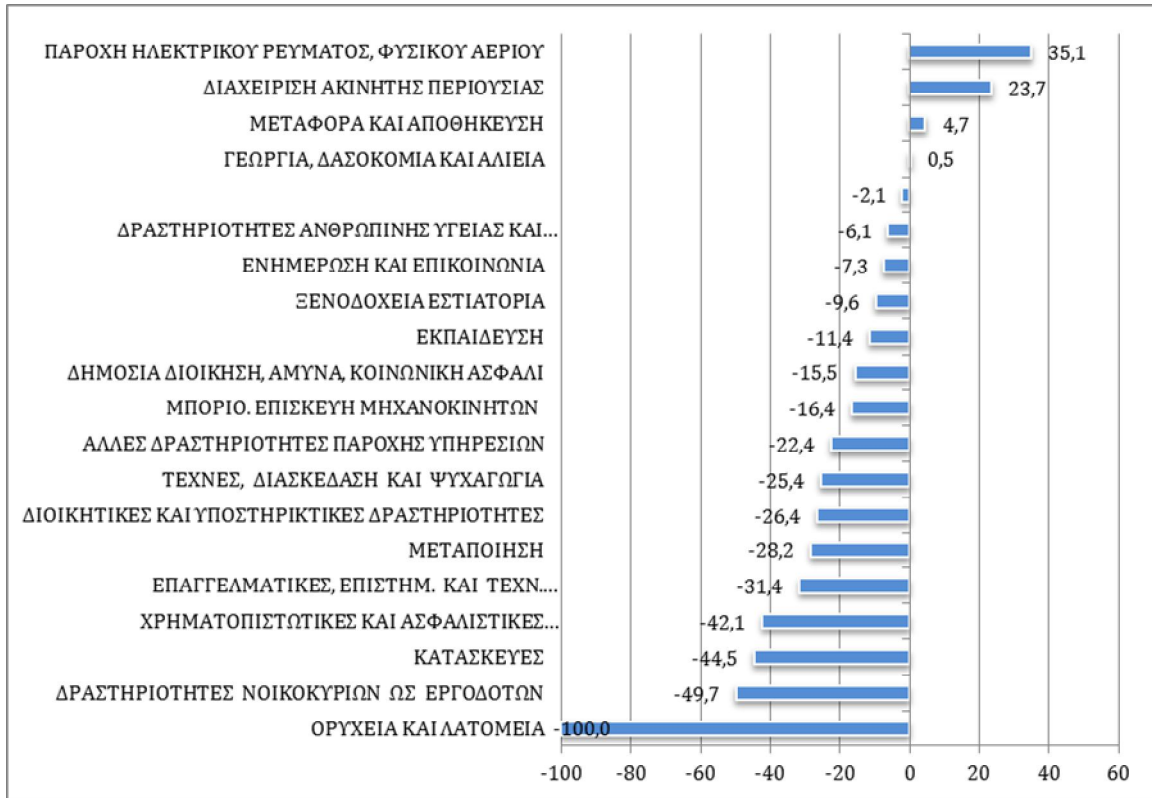
⇒ Σε επίπεδο κλάδων οι σημαντικότερες απώλειες θέσεων απασχόλησης στην ΠΔΕ καταγράφονται στον κατασκευαστικό τομέα

Οι σημαντικότερες απώλειες θέσεων απασχόλησης στην ΠΔΕ καταγράφονται στο σύνολο των κλάδων που συνδέονται με τον κατασκευαστικό τομέα όπου καταγράφονται απώλειες περίπου 11,5 χιλ. εργαζομένων ενώ σημαντικές είναι και οι απώλειες στους κλάδους «Βιομηχανίας ξύλου και κατασκευής προϊόντων από ξύλο και φελλό», «Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων», «Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων», «Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού» και «Κατασκευή επίπλων», όπου καταγράφονται απώλειες άνω των χιλίων θέσεων απασχόλησης ανά κλάδο.

Στον τομέα των υπηρεσιών καταγράφονται σημαντικές απώλειες θέσεων εργασίας στην Περιφέρεια, κυρίως λόγω της σημαντικής συρρίκνωσης της απασχόλησης στο εμπόριο, ενώ ένα σημαντικό τμήμα της οφείλεται στη μείωση της απασχόλησης στο δημόσιο και στην αύξηση του αριθμού των συνταξιοδοτήσεων.

Ειδικότερα, οι σημαντικότερες απώλειες (από ποσοτικής άποψης) καταγράφονται στους κλάδους του εμπορίου (-8.203 άτομα την περίοδο 2010-2012), στη δημόσια διοίκηση (-3.197 άτομα), στην εκπαίδευση (-2.689 άτομα), στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (-2.098 άτομα) και στα ξενοδοχεία – εστιατόρια (-1.633 άτομα). Αξίζει να σημειωθεί ότι ειδικά για τον τομέα των ξενοδοχείων ο ΟΑΕΔ υλοποιούσε εκτεταμένο πρόγραμμα στήριξης, αλλά παρ' όλα αυτά η μείωση της απασχόλησης ήταν σημαντική.

⁹ Β' τρίμηνο.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 6^ο τρίμηνο

Σχήμα 15: Μεταβολή της απασχόλησης ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2010-2012 (%)

⇒ Στην ΠΔΕ καταγράφεται αλματώδη αύξηση των ανέργων

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το 2012, ο αριθμός των ανέργων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ανέρχεται σε 77.874 άτομα, δηλαδή περίπου το 6,6% του συνόλου των ανέργων της χώρας για την ίδια περίοδο. Ενδεικτικό της έντασης του προβλήματος είναι το γεγονός ότι σε σχέση με το 2010 οι άνεργοι στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, είναι κατά 117% περισσότεροι, ενώ αυτή η ποσοστιαία αύξηση των ανέργων της Περιφέρειας είναι η 3^η μεγαλύτερη μεταξύ των περιφερειών της χώρας.

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Η ΠΔΕ αποτελεί μία από τις φτωχότερες περιφέρειες της χώρας με σημαντική συγκέντρωση Ρομά. Το γεγονός σε συνδυασμό με το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού της ΠΔΕ θέτει νέες προκλήσεις για τα συστήματα υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας της Περιφέρειας, ενώ καθιστά την περιφέρεια στις πλέον προβληματικές στον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Πιο συγκεκριμένα:

⇒ Η ΠΔΕ αποτελεί τη 2^η φτωχότερη περιφέρεια της χώρας σε όρους κ.κ.ΑΕΠ, με σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελεί τη δεύτερη φτωχότερη περιφέρεια της Ελλάδας, με κ.κ.ΑΕΠ που ανέρχεται σε 15.500 ΜΑΔ, που αντιστοιχεί στο 70% του μέσου κ.κ.ΑΕΠ της χώρας και στο 66% του μέσου ευρωπαϊκού κ.κ. ΑΕΠ των 27 (Eurostat 2009, ΕΕ27=100). Η πορεία εξέλιξης του κ.κ.ΑΕΠ της Περιφέρειας καταδεικνύει ότι όχι μόνο δεν υπάρχει σύγκλιση με το μέσο ευρωπαϊκό κ.κ.ΑΕΠ, αλλά καταγράφεται και μία συνεχιζόμενη μείωση του κ.κ.ΑΕΠ, η οποία σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην παρατεταμένη οικονομική κρίση της χώρας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε σχέση με το 2008, όπου εμφανίστηκαν οι πρώτες επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στη Ελλάδα, καταγράφεται μείωση 7,2% του κ.κ.ΑΕΠ (ΜΑΔ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Μάλιστα αν και το σύνολο των Περιφερειών της χώρας παρουσιάζει μείωση του κ.κ.ΑΕΠ για την εν λόγω περίοδο, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανήκει στις Περιφέρειες με τους μεγαλύτερους αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής και σε κάθε περίπτωση μεγαλύτερους σε σχέση με την αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας. Σημειώνεται ότι λόγω της εντονότερης οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) Αχαΐας συγκριτικά με τις άλλες δύο ΠΕ της Δυτικής Ελλάδας, διαπιστώνονται σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες στη βάση του κ.κ.ΑΕΠ, με το κ.κ.ΑΕΠ στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας να ανέρχεται σε 14.300 ΜΑΔ, σε 17.900 ΜΑΔ στην ΠΕ Αχαΐας και σε 12.100 στην ΠΕ Ηλείας. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε σχέση με το 2008, η ΠΕ Αχαΐας εμφανίζει το μεγαλύτερο αρνητικό ρυθμό μεταβολής του κ.κ.ΑΕΠ μεταξύ των ΠΕ της ΠΔΕ, ενδεικτικό της συγκριτικά μεγαλύτερης επίπτωσης που είχε η οικονομική κρίση στην συγκεκριμένη ΠΕ, γεγονός που οδήγησε σε περιορισμό των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων (CVΠΔΕ_2008=21,8% και CVΠΔΕ_2009=19,8%).

⇒ *Σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού της ΠΔΕ ζει κάτω από το όριο της φτώχειας¹⁰*

Για την Δυτική Ελλάδα σύμφωνα με πρόσφατες επιστημονικές έρευνες και αναλύσεις ο κίνδυνος φτώχειας (όπως αυτός μετρείται με τον δείκτη Sen) είναι 30%, ποσοστό που είναι το 3^ο μεγαλύτερο στην Ελλάδα. Ειδικότερα στην Δυτική Ελλάδα παρουσιάζεται η τέταρτη υψηλότερη τιμή -μετά την Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα και τη Πελοπόννησο- όσον αφορά τον κίνδυνο και το σχετικό χάσμα φτώχειας, ενώ έρχεται τρίτη με κριτήριο τη δριμύτητα της φτώχειας. Παρόμοια υψηλές είναι και οι τιμές των δεικτών φτώχειας Sen και Shorrocks, ενώ η συμμετοχή στη συνολική φτώχεια συγκριτικά με τις προηγούμενες περιφέρειες είναι υψηλότερη (~8,8%). Συγχρόνως, εκτός από υψηλή φτώχεια παρουσιάζονται και έντονες εισοδηματικές ανισότητες. Ο δείκτης οικονομικής ανισότητας Gini παρουσιάζεται σε μια από τις υψηλότερες τιμές του (0,333436). Και οι τρεις περιφερειακές ενότητες της περιφέρειας εμφανίζουν υψηλό κίνδυνο φτώχειας (πάνω από το 28%).

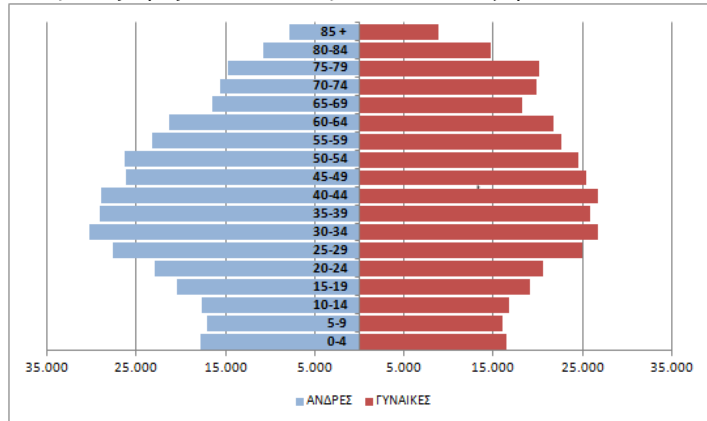
⇒ *Οι δημογραφικές εξελίξεις επιτείνουν το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού της ΠΔΕ θέτοντας νέες προκλήσεις για τα συστήματα υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας της Περιφέρειας.*

Σύμφωνα με την τελευταία επίσημη απογραφή πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ, 2011) ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 679.796 άτομα και αποτελεί περίπου το 6,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Κατά την περίοδο 2001-2011, υπήρξε σαφής συρρίκνωση του πληθυσμού της Περιφέρειας, και σε κάθε περίπτωση με μεγαλύτερη ένταση σε σχέση με την χώρα. Ειδικότερα, ο πληθυσμός της χώρας μειώθηκε κατά 148.823 άτομα (ποσοστιαία

¹⁰ Πηγή: ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

μεταβολή -1,36%), ενώ αντίστοιχα η ΠΔΕ κατέγραψε μείωση κατά 60.710 άτομα ή 8,2%. Ο Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής (ΜΕΡΜ) του πληθυσμού της Περιφέρειας για την περίοδο 2001-2011 εκτιμάται σε -0,85%, με τον αντίστοιχο δείκτη για την χώρα να εκτιμάται στο -0,14%.

Η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, εμφανίζει πολλές ομοιότητες με την διάρθρωση στο σύνολο της Χώρας, γεγονός που σημαίνει ότι όπως και η χώρα συνολικά έτσι και η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αντιμετωπίζει το πρόβλημα της πληθυσμιακής γήρανσης, όπως αποτυπώνεται και στη σχετική πυραμίδα ηλικιών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Σχήμα 16: Πυραμίδα ηλικιών Περιφέρειας Δυτικής

Ειδικότερα, από τον υπολογισμό¹¹

του δείκτη γήρανσης για την Περιφέρεια προκύπτει ότι κατά το έτος 2012 σε 100 παιδιά

αντιστοιχούσαν 144,7 ηλικιωμένοι. Ο δείκτης αυτός αποδεικνύεται σημαντικά μεγαλύτερος για τις γυναίκες (αντιστοιχία 165,9 ηλικιωμένων γυναικών σε 100 κορίτσια). Όπως είναι φυσικό αυτό συμβαδίζει με το επίπεδο του κατά ηλικία δείκτη αναλογίας φύλων. Ο δείκτης αυτός είναι αποτέλεσμα της μεγαλύτερης διάρκειας ζωής των γυναικών, καθώς προσχωρούμε από τις μικρότερες στις μεγαλύτερες ηλικίες. Πράγματι, ενώ για την ηλικιακή ομάδα 0-14 ετών 106,9 αγόρια αντιστοιχούν σε 100 κορίτσια, η αναλογία αυτή αντιστρέφεται προοδευτικά για να φθάσει στην κατηγορία 65 και άνω στην αντιστοιχία 80,5 άνδρες σε 100 γυναίκες. Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού έχει άμεση επίπτωση στο δείκτη εξάρτησης που υποδηλώνει ότι κατά το ίδιο έτος σε 100 άτομα εργάσιμης ηλικίας αντιστοιχούσαν 50,3 άτομα που χαρακτηρίζονται ως οικονομικά εξαρτώμενα (ηλικιωμένοι και παιδιά).

⇒ Η ΠΔΕ ανήκει στις περιφέρειες με την μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση Ρομά¹²

Οι μεγαλύτερες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις Ρομά (πάνω από 1.000 οικογένειες) εμφανίζονται σε τέσσερις (4) περιφέρειες της χώρας (Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Κεντρική Μακεδονία). Με βάση έρευνα μέσω ερωτηματολογίου στους Δήμους, η οποία πραγματοποιήθηκε το έτος 2008 με στόχο την καταγραφή χώρων διαμονής των ΡΟΜΑ ο συνολικός πληθυσμός στους διακριτούς και αναγνωρίσιμους χώρους διαμονής ανέρχεται περίπου σε 12.000 εδραιωμένες οικογένειες ή 50.000 άτομα. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα ο πληθυσμός στους διακριτούς και αναγνωρίσιμους χώρους διαμονής της ΠΔΕ ανέρχεται περίπου σε 1.933 εδραιωμένες οικογένειες ή 10.273 άτομα.

¹¹ Ο υπολογισμός έγινε με βάση τα προσαρμοσμένα ετήσια στοιχεία πληθυσμού της Eurostat και όχι με τα στοιχεία της απογραφής του 2011.

¹² Πηγή: Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά, ΥΠΕΚΑ, Δεκέμβριος 2011

Σύμφωνα με τα πορίσματα της αποτίμησης και των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων, όπως αυτά περιλαμβάνονται στη συγχρηματοδοτούμενη από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο μελέτης: 'Καταγραφή Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα. Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο', η οποία αφορούσε τις περιφέρειες με την μεγαλύτερη συγκέντρωση Ρομά, η συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα υφίσταται πολλαπλό κοινωνικό αποκλεισμό στους τομείς της στέγασης, της απασχόλησης, της υγείας και της εκπαίδευσης. Ειδικότερα:

- Το στεγαστικό ζήτημα αποτελεί κύριο πρόβλημα καθώς η 1 στους 2 στεγάζεται σε καταλύματα πρόχειρης κατασκευής (λυόμενα, παράγκες, καλύβια και γενικώς καταλύματα πρόχειρης κατασκευής), συνωστισμένοι, χωρίς τις βασικές τεχνικές και κοινωνικές υποδομές, αποτελούν εμπόδιο για την αξιοπρεπή διαβίωσή και την κοινωνική ένταξη των Ρομά. Οι Ρομά σε ποσοστό 37,3% χωροθετούνται κυρίως σε περιοχή ή γειτονιά απομονωμένη από την πόλη με κακές συνθήκες υγιεινής. Η ύπαρξη στοιχειωδών ανέσεων που έχει πλέον εξασφαλιστεί στο γενικό πληθυσμό, ακόμα και στις αγροτικές περιοχές, αποτελεί αντίθετα οξύ πρόβλημα για τα νοικοκυριά Ρομά, όχι μόνο στα κελύφη που δεν συνιστούν κανονική κατοικία (καλύβια, τσαντίνια), αλλά ακόμα και στα σπίτια τα οποία αποτελούν συχνά εξέλιξη καλυβιών, αυθαίρετων κατασκευών κλπ.
- Το εισόδημα για τους περισσότερους εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την εργασία τους, η οποία έχει εποχιακό χαρακτήρα και σε πολλές περιπτώσεις είναι αποκομμένη από την τυπική αγορά εργασίας ή προέρχεται από ελεύθερο επάγγελμα. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόλις το 8,8% των Ρομά δηλώνει ότι απασχολείται. Η εικόνα που προκύπτει είναι η αποκοπή από την τυπική αγορά εργασίας και ο εγκλωβισμός της πλειοψηφίας των Ρομά σε μια άτυπη "παρά-αγορά", χωρίς βιώσιμες οικονομικά προοπτικές.
- Αναφορικά με την εκπαίδευση το 41,5% του πληθυσμού (ειδικά σε μεγαλύτερες ηλικίες) εξακολουθεί να είναι αναλφάβητο. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 78,1% των Ρομά ηλικίας έως 15 ετών, είναι αναλφάβητοι ή δεν έχουν ολοκληρώσει το δημοτικό με κύρια αιτία την ανάγκη για εργασία προκειμένου να συμπληρώσουν το εισόδημα της οικογένειάς τους.
- Τα προβλήματα υγείας είναι άμεσα συνυφασμένα με το κοινωνικοοικονομικό προφίλ τους, τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας καθώς και με το εκπαιδευτικό και γενικότερο μορφωτικό τους επίπεδο με αποτέλεσμα την επιβαρυνόμενη υγεία του πληθυσμού, το μικρό προσδόκιμο όριο ζωής και την καταγραφή υψηλών ποσοστών παιδικής θνησιμότητας.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά, η ΠΔΕ έχει επιλεγεί να συμμετάσχει σε πιλοτικό πρόγραμμα, χρηματοδοτούμενο από κοινοτικούς πόρους με στόχο την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την στήριξη της εκπαίδευσης ομάδων Ρομά που διαμένουν στην περιοχή. Το πρόγραμμα κινείται σε τέσσερις βασικούς άξονες. Πρώτον, στην εκπαίδευση των Ρομά ώστε να μειωθεί ο δείκτης μαθητικής διαρροής, δεύτερον στην στήριξη της απασχόλησης τους μέσα από στοχευμένες ανά περιοχή δράσεις, τρίτον στην ενίσχυση της υγειονομικής τους κάλυψης και τέταρτον στην βελτίωση των συνθηκών στέγασης τους.

 ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΤΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

Η υφιστάμενη κατάσταση στην ΠΔΕ αναφορικά με την εκπαίδευση και δια βίου μάθηση καταδεικνύει ότι η ΠΔΕ εμφανίζει σημαντική συγκέντρωση του μαθητικού πληθυσμού με έμφαση στους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ικανοποιητική συμμετοχή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και χαμηλή συμμετοχή στη Δια Βίου Μάθηση, ενώ διαθέτει υψηλής στάθμης πανεπιστημιακές σχολές και Ερευνητικά Ινστιτούτα.

Πιο συγκεκριμένα:

⇒ Στην ΠΔΕ συγκεντρώνεται σημαντικό κομμάτι του μαθητικού πληθυσμού της χώρας, γεγονός που καταδεικνύεται και στο μερίδιο του στο συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας

Στην ΠΔΕ συγκεντρώνεται το 6,9% του μαθητικού πληθυσμού της χώρας. **Ο μαθητικός πληθυσμός της ΠΔΕ αντιστοιχεί στο 20,2% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας**, αναλογία μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή της χώρας (19,2%). Η συνολική κατανομή του πληθυσμού της ΠΔΕ ανά βαθμίδα εκπαίδευσης δεν διαφέρει σημαντικά από την αντίστοιχη κατανομή της χώρας με εξαίρεση τους σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

⇒ Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από υψηλό μερίδιο φοιτητών στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό και στον νεανικό πληθυσμό (20-24 ετών) της Περιφέρειας.

Οι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του συνολικού μαθητικού πληθυσμού ανέρχονται σε υψηλότερα επίπεδα του εθνικού και ευρωπαϊκού μέσου (ΕΕ 27) όρου, καθιστώντας σαφή την δυναμική της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιοχή της ΠΔΕ. Ειδικότερα, οι φοιτητές ανώτατης εκπαίδευσης της ΠΔΕ αποτελούν το 34,8% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού της Περιφέρειας, ενώ σε επίπεδο χώρας το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 25,5% (Eurostat 2008). Ενδεικτικό της συγκέντρωσης αυτής είναι το γεγονός ότι **οι φοιτητές που φοιτούν στην ΠΔΕ αντιστοιχούν στο 104% του πληθυσμού 20-24 ετών της Περιφέρειας**. Τα παραπάνω ενισχύουν της άποψη ότι η ΠΔΕ αποτελεί πόλο παροχής εξειδικευμένης γνώσης μέσω των Πανεπιστημίων που δραστηριοποιούνται σε αυτή.

⇒ Στην ΠΔΕ λειτουργούν υψηλής στάθμης πανεπιστημιακές σχολές και Ερευνητικά Ινστιτούτα Διεθνούς Εμβέλειας

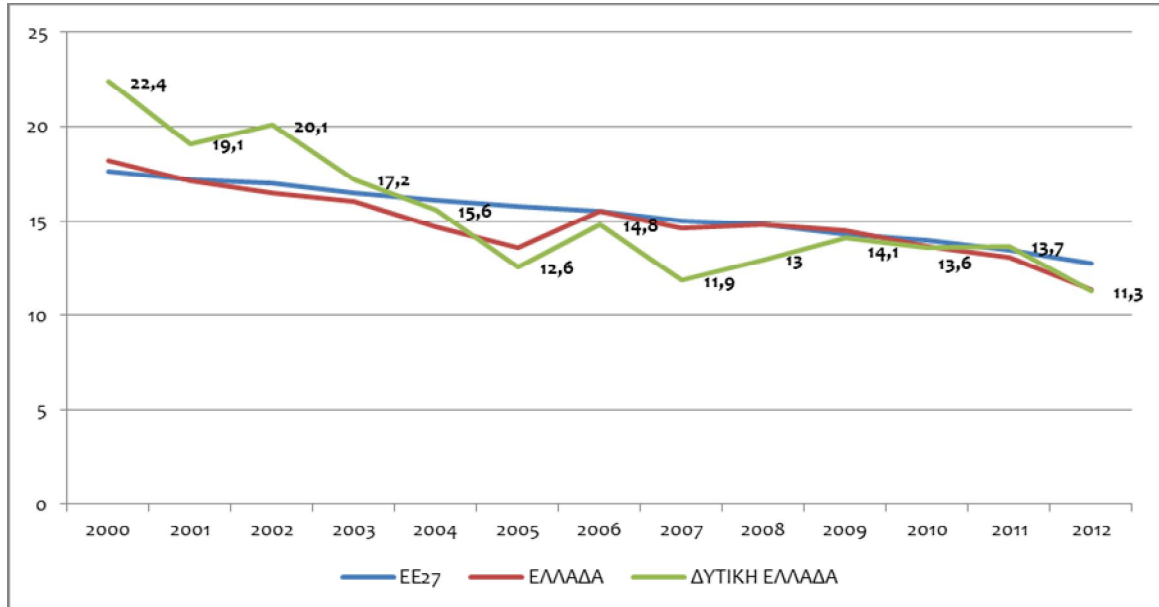
Στην Περιφέρεια Δ. Ελλάδας υπάρχουν 5 κρατικά Α.Ε.Ι και 3 Ερευνητικά Ινστιτούτα τα οποία δραστηριοποιούνται στις νέες τεχνολογίες στους τομείς των ΤΠΕ, την Χημική Μηχανική και τις νέες τεχνολογίες στην Βιομηχανία, όπως αναλύθηκαν ανωτέρω.

⇒ Στην ΠΔΕ καταγράφεται σημαντική υστέρηση συμμετοχής σε προγράμματα ΔΒΜ και με πτωτική μάλιστα τάση.

Μόλις το 1,8% των ενηλίκων (25-64 ετών) της ΠΔΕ συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση, όταν το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας ανέρχεται σε 2,9% και σε επίπεδο ΕΕ27 σε 9%. Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του δείκτη της ΠΔΕ φαίνεται να έχει και η παρατεταμένη οικονομική κρίση της χώρας. Είναι χαρακτηριστικό ότι **σε σχέση με το 2009** (έτος εμφάνισης των πρώτων συνεπειών της οικονομικής κρίσης) **η συμμετοχή των ενηλίκων της ΠΔΕ στη ΔΒΜ έχει μειωθεί κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες**, με την αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται στις 0,4 ποσοστιαίες μονάδες.

⇒ Η ΠΔΕ εμφανίζει χαμηλό ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στην υποχρεωτική εκπαίδευση (δείκτης Ε2020).

Η ΠΔΕ εμφανίζει ένα σχετικά χαμηλό ποσοστό νέων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση (12,3%), ενώ η διαχρονική της εξέλιξη δείχνει ότι μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος του 9,7% που αποτελεί στόχο της χώρας στο ΕΠΜ για το 2020. Το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας να ανέρχεται σε 11,4% και σε επίπεδο ΕΕ27 σε 12,8% (Eurostat 2012). Σε περιφερειακό επίπεδο η επίδοση αυτή αποτελεί την 4η καλύτερη. Σημειώνεται ότι το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης των ανδρών είναι σημαντικά μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό των γυναικών (14,3% έναντι 8% των γυναικών).

Σχήμα 17: Διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης στην υποχρεωτική εκπαίδευση (2000-2012)

⇒ Ένα μεγάλο ποσοστό των νέων 20-24 ετών της ΠΔΕ έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον τη β' βάρθμια εκπαίδευση.

Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό νέων ηλικίας 20-24 της ΠΔΕ έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον τη β' βάρθμια εκπαίδευση (85,4%)¹³. Το αντίστοιχο ποσοστό ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από νέους ηλικίας 20-24 ετών σε επίπεδο χώρας ανέρχεται στο 83,6% και σε επίπεδο ΕΕ27 στο 79,5% (Eurostat, 2011).

⇒ Το ποσοστό των νέων ατόμων που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης («άτομα NEET») έχει αυξηθεί στην ΠΔΕ τα τελευταία χρόνια, εν μέσω της επιδείνωσης της αγοράς εργασίας.

Ο δείκτης NEET της ΠΔΕ διαμορφώθηκε σε 25,5% το έτος 2012 έναντι 17,9% το έτος 2008 - αύξηση κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με άνοδο 12,5 ποσοστιαίων μονάδων στην χώρα και 3,1 ποσοστιαίων μονάδων στην ΕΕ-27 την ίδια περίοδο. **Ανεξάρτητα της αύξησης που παρατηρήθηκε η Περιφέρεια παρουσιάζει την 3η καλύτερη επίδοση μεταξύ των περιφερειών της χώρας.** Αξίζει να σημειωθεί ότι ο δείκτης NEET είναι ένας ιδιαίτερα

¹³ Εκτίμηση με βάση ΕΕΔ 2012, καθώς ο δείκτης δεν υπολογίζεται σε περιφερειακό επίπεδο .

σημαντικός δείκτης, καθώς τα άτομα που δεν απασχολούνται ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο αποκλεισμού από την αγορά εργασίας καθώς και κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. **Το ποσοστό των νέων γυναικών της ΠΔΕ, που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης είναι σημαντικά μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό των ανδρών** (29,5% έναντι 21,7% των ανδρών).

Πίνακας 7: Επιδόσεις στην Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση ανά Περιφέρεια

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΕΕ27	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝ- ΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	Συγκριτική περίοδος αναφοράς
Μαθητικός Πληθυσμός	107517049	2157590	113581	401554	65809	130529	71413	36053	149225	90773	84256	729668	34503	51540	131591	2008
Μαθητικός Πληθυσμός Πρωτοβάθμιας Προσχολικής Εκπαίδευσης (ISCED 0).	14401182	148940	8393	28769	4746	10997	4428	3210	10056	8479	7724	42662	3223	5240	11013	2008
Μαθητικός Πληθυσμός Πρωτοβάθμιας Δημοτικής Εκπαίδευσης (ISCED 1).	28288593	637342	37336	116438	17645	42923	17978	13104	41934	30271	31664	212788	12006	21742	41513	2008
Μαθητικός Πληθυσμός Κατώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ISCED 2).	22193607	342880	18989	62181	9399	22588	9941	7169	22016	16012	17828	116562	6103	11355	22737	2008
Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ISCED 3).	22002375	346551	18552	61503	10432	24371	11150	6780	23360	16648	17589	119016	6031	10233	20886	2008
Μαθητικός Πληθυσμός - Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ISCED 4)	1513010	44254	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2008
Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6)	19040174	637623	30311	132663	23587	29650	27916	5790	51859	19363	9451	238640	7140	2970	35442	2008
Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6) (% επί του συνολικού μαθητικού πληθυσμού)	17,7	29,6	26,7	33	35,8	22,7	39,1	16,1	34,8	21,3	11,2	32,7	20,7	5,8	26,9	2008
Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6) (% επί του συνολικού μαθητικού πληθυσμού Ανώτατης Εκπαίδευσης της χώρας)	:	95,3	80,8	119,2	123,3	63,2	123,3	41,8	104	57,4	26,6	103,7	62,4	16,1	92,5	2008
Μαθητικός Πληθυσμός Ανώτατης Εκπαίδευσης (ISCED 5-6) (% επί του συνολικού πληθυσμού 20-24 ετών)		100	4,8	20,8	3,7	4,7	4,4	0,9	8,1	3	1,5	37,4	1,1	0,5	5,6	2008
Μαθητικός πληθυσμός (ISCED 0-6) (% επί του συνολικού πληθυσμού)		19,2	18,7	20,7	22,4	17,7	20,3	15,8	20,2	16,4	14,2	18	17,2	16,8	21,7	2008
Μαθ ητικ ός Πληθυσ μός																
Συμ μετ οχή στη δια βίου μάθ ηση																
Συμμετοχή ενηλίκων στη Δια Βίου Μάθηση	9	2,9	2,4	2,7	2,3	2,2	1,1	2,6	1,8	1	1,2	4,4	:	1,6	2,5	2012
Συμμετοχή ενηλίκων στη Δια Βίου Μάθηση (Ανδρες)	8,4	3,1	2,2	2,5	2,6	2,2	1,5	:	2,4	1,4	1,2	4,8	:	2	2,9	2012
Συμμετοχή ενηλίκων στη Δια Βίου Μάθηση (Γυναίκες)	9,7	2,7	2,6	2,8	2,1	2,2	:	3,2	1,2	:	1,1	3,9	:	:	2,2	2012
Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου στην υποχρεωτική εκπαίδευση	12,8	11,4	22	7,8	9	11,7	12,3	16	11,3	15,5	15,4	9,2	:	16,7	17,6	2012
Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου στην υποχρεωτική εκπαίδευση (Ανδρες)	14,5	13,7	18,7	9	:	16,3	15,9	16,8	14,3	15	16,8	12,1	:	25,8	23,1	2012
Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου στην υποχρεωτική εκπαίδευση	11	9,1	24,9	6,8	:	7,4	:	:	8	16	14	6,1	:	:	11,5	2012

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΕΕ27	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝ- ΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	Συγκριτική περίοδος αναφοράς
(Γυναίκες)																
Νέοι 18-24 ετών που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης	17	28,4	35,8	25,6	38,5	32,3	32,9	20,3	25,5	38,8	49,1	24,7	28	25,8	25,8	2012
Νέοι 18-24 ετών που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης (Άνδρες)	16,6	26,7	34,7	25,5	34,3	27,4	34,3	:	21,7	29,5	47,1	24,5	:	25,6	24,6	2012
Νέοι 18-24 ετών που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης (Γυναίκες)	17,5	30,1	36,6	25,6	42,3	37,1	31,6	26,3	29,5	48,4	51	25	30,7	25,9	27,2	2012
NEE T's																
Πηγή:																Eurostat

1.1.2 Αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ανά θεματικό στόχο της Ε2020

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Οι περιφερειακές στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση συνιστούν μία μεγάλη πρόκληση για την επόμενη προγραμματική περίοδο, γεγονός που αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση της ΠΔΕ, λόγω του σημαντικού αριθμού φορέων ερευνητικής και τεχνολογικής δραστηριότητας.

Παρά τη σημαντική δυναμική της Περιφέρειας στην παραγωγή επιστημόνων, η ραγδαία αύξηση της ανεργίας και το συνακόλουθο μεταναστευτικό ρεύμα, κυρίως νέου επιστημονικού δυναμικού στερεί στη ΠΔΕ το απαιτούμενο ανθρώπινο δυναμικό για την ανάπτυξη. Προς τούτο **απαιτείται ειδική μέριμνα για την αναχαίτιση του μεταναστευτικού ρεύματος επιστημόνων, κυρίως νέων ("brain drain")**. Η επιβράβευση καταξιωμένων και νέων ερευνητών και η περαιτέρω εξειδίκευση του νέου ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας, ώστε να ανταποκρίνεται περισσότερο στις ανάγκες του επιχειρηματικού τομέα, αποτελούν ενδεικτικές παρεμβάσεις προς αυτή την κατεύθυνση.

Για την επίτευξη της εθνικής προτεραιότητας για αριστεία στην έρευνα **απαιτείται η πρόβλεψη δράσεων ενίσχυσης των φορέων έρευνας και καινοτομίας της ΠΔΕ για την δημιουργία κέντρων αριστείας σε κρίσιμους τομείς (Key Enabling Technologies KETs) με επενδύσεις σε εξοπλισμό και λοιπές υποδομές**.

Η οικονομική ύφεση λειτουργεί ανασταλτικά τόσο για ιδιωτικές όσο και για δημόσιες επενδύσεις για έρευνα. Μάλιστα, η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη αποτιμάται ως ιδιαίτερος χαμηλή τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε επίπεδο χώρας. Προς τούτο **απαιτείται η κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα της Περιφέρειας** και ειδικότερα η υλοποίηση δράσεων για την ενίσχυση των επενδύσεων από τον επιχειρηματικό τομέα στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη.

Ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στο κομμάτι της διασύνδεσης καθώς οι χαμηλές επιδόσεις των επιχειρήσεων της Περιφέρειας στην έρευνα και την καινοτομία συνδέονται άμεσα με την πολύ μικρή συνεργασία των φορέων έρευνας και καινοτομίας με τον επιχειρηματικό κόσμο. Προς τούτο **απαιτείται η ενίσχυση της συνεργασίας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με τους φορείς έρευνας, τεχνολογίας και εκπαίδευσης** με στόχο την υιοθέτηση και εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων, προϊόντων και εφαρμογών αλλά και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την συνακόλουθη τόνωση της απασχόλησης. Δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση που θα πρέπει να προωθηθούν είναι η υποστήριξη για τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων συνεργασίας μεταξύ φορέων έρευνας και καινοτομίας και επιχειρηματικών φορέων, η ενίσχυση των υποδομών έρευνας και τεχνολογίας από επιχειρήσεις, η προώθηση των υπηρεσιών παροχής εξειδικευμένων συμβουλών ανάπτυξης και υιοθέτησης καινοτόμων λύσεων και υπηρεσιών από επιχειρήσεις αλλά και δράσεις επίδειξης επιτυχημένων παραδειγμάτων ανάπτυξης και εφαρμογής καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

Η ενίσχυση της έρευνας θα πρέπει κατά προτεραιότητα να αφορά τους τομείς που η ΠΔΕ εμφανίζει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα καθώς και νέους τομείς με υψηλή προστιθέμενη

αξία πάνω στους οποίους θα δομηθούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μέσω δικτύων και συστάδων (π.χ. Γεωργία, κτηνοτροφία, ιχθυοκαλλιέργειες και τρόφιμα-ποτά, Τουρισμός – Πολιτισμός, Προηγμένα υλικά και Μικροηλεκτρονική κ.α.)

 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ, ΧΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ, ΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Παρά τις αδυναμίες και την χαμηλή σχετική κατάταξη της ΠΔΕ στην αξιοποίηση των ΤΠΕ (π.χ. χαμηλές επιδόσεις στην χρήση Η/Υ και Διαδικτύου και συγκριτικά μικρότερη χρήση των ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών), οι νέες τεχνολογίες μπορούν να αποτελέσουν τελικά συγκριτικό πλεονέκτημα για την Περιφέρεια. Η ανάπτυξη στον τομέα των ΤΠΕ είναι εφικτή, αν βασισθεί σε συνεκτική στρατηγική, με σαφείς και μετρήσιμους στόχους.

Οι κρίσιμες προϋποθέσεις προς θα συμβάλλουν θετικά και πολλαπλασιαστικά προς αυτή την κατεύθυνση για την Περιφέρεια είναι:

- Ενσωμάτωση στη λειτουργία της ΠΔΕ και υποστήριξη στην αποτελεσματική εφαρμογή του, του Νόμου 3979/2011 για την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση** για την υλοποίηση ενός πλαισίου για την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών με εμπλεκόμενους τους φορείς της Δημόσιας Διοίκησης, τους Πολίτες και τις Επιχειρήσεις, με επιμέρους στόχους:

 - Την εξυπηρέτηση του πολίτη και της επιχείρησης μέσα από τη χρήση ηλεκτρονικών υπηρεσιών και με την καθιέρωση της ηλεκτρονικής συναλλαγής σε κάθε Λειτουργική Μονάδα της ΠΔΕ.
 - Την πλήρη αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών προκειμένου να περιοριστεί δραστικά η γραφειοκρατία.
 - Την απλούστευση των διαδικασιών που θα επιφέρει δραστική μείωση των διοικητικών επιβαρύνσεων που υφίστανται πολίτες και επιχειρήσεις κατά τις συναλλαγές τους με την ΠΔΕ.
 - Την μείωση εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς και την εδραίωση σχέσης εμπιστοσύνης ανάμεσα σε πολίτες, επιχειρήσεις και φορείς του δημόσιου τομέα.
 - Τη δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης.
 - Τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων με ταυτόχρονη αύξηση της αποδοτικότητάς τους και την επίτευξη του τρίπτυχου ευελιξία, ταχύτητα, ποιότητα με ασφάλεια στην εσωτερική επικοινωνία και λειτουργία των φορέων.
- Αποτελεσματική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων του έργου: «Ανάπτυξη αποθήκης δεδομένων (Data Warehouse) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και ηλεκτρονικές υπηρεσίες προγραμματισμού και ανάλυσης της περιφερειακής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη»** με επιμέρους στόχους:

 - Την υποβοήθηση της Περιφέρειας, με την επεξεργασία και αξιοποίηση του πληροφοριακού πλούτου απ' όλες τις Περιφερειακές Ενότητες, για την παροχή επιχειρησιακής πληροφορίας σχετικά με το σχεδιασμό του Επιχειρησιακού Προγράμματος, τη συστηματική παρακολούθηση εφαρμογής του

Επιχειρησιακού Προγράμματος και των αποκλίσεων κατά την εφαρμογή του και την αποτίμηση των αποτελεσμάτων σε σχέση με τους στόχους που έχουν τεθεί και την αναθεώρηση του σχεδιασμού όπου απαιτείται.

- Τη δημιουργία μιας κεντρικής βάσης ιστορικών δεδομένων για ανάλυση.
 - Την ανάλυση και επεξεργασία των παραπάνω δεδομένων, έτσι ώστε να υποστηριχθεί η διαδικασία λήψης στρατηγικών αποφάσεων σε επίπεδο Περιφέρειας και Περιφερειακών Ενοτήτων.
 - Τη διάθεση, σε αξιοποιήσιμη μορφή, μέρους της πληροφορίας των πληροφορικών συστημάτων της Περιφέρειας και των πρώην Ν.Α., σε οικονομικές μονάδες και πολίτες που θα ήθελαν να έχουν εικόνα των οικονομικών ή άλλων μεγεθών της Περιφέρειας.
 - Την παροχή ενημερωτικών στοιχείων, αναφορών και δεικτών προς τους πολίτες με σκοπό την επίτευξη της εξωστρέφειας των αποτελεσμάτων από τη λειτουργία των Υπηρεσιών της Περιφέρειας.
 - Την εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων, μέσω εφαρμογών διαδικτύου, ξεπερνώντας τα γεωγραφικά όρια της περιφέρειας και μέσω κατάργησης γραφειοκρατικών διαδικασιών.
 - Τον περιορισμό των δαπανών του Δημοσίου μέσα από την απλοποίηση γραφειοκρατικών μηχανισμών και υποστήριξη των διαδικασιών εξυπηρέτησης του πολίτη με ΤΠΕ.
- **Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές.** Η ΠΔΕ δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη των ευρυζωνικών δικτύων (οπτικές ίνες, ασύρματα δίκτυα και συναφείς τεχνολογίες) που αποτελούν τις νέες αναγκαίες υποδομές για την ανάπτυξη των πόλεων και των περιφερειών. Στόχος είναι η ΠΔΕ να αναλάβει πρωτοβουλίες για:
- να λειτουργήσουν άμεσα το επιχειρηματικά σχήματα διαχείρισης, εκμετάλλευσης και αξιοποίησης των Μητροπολιτικών Δικτύων Οπτικών Ινών - MAN ώστε να επιτευχθεί η άμεση έναρξη παραγωγικής λειτουργίας και αξιοποίησης των MAN.
 - να υποστηρίξει την επέκταση των μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και των ασύρματων δικτύων, ώστε να καλύπτουν όσο το δυνατόν περισσότερα σημεία ενδιαφέροντος, μέσα από συνέργεια με άλλες υποδομές (Σύζευξις, Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο, κλπ).
 - να προωθήσει την αξιοποίηση των οπτικών ινών και των ασύρματων δικτύων για πρόσβαση στο διαδίκτυο και την κάλυψη απομακρυσμένων και ορεινών περιοχών.
- **Προώθηση της χρήσης ανοικτού Λογισμικού,** το οποίο αποτελεί ένα δημόσιο αγαθό το οποίο βασίζεται στην ελευθερία χρήσης και περαιτέρω ανάπτυξης λογισμικού και εφαρμογών, προσφέροντας έτσι στους δημόσιους οργανισμούς ένα σύνολο από οικονομικά, επαναχρησιμοποιήσιμα εργαλεία και πηγές που μπορούν να συμβάλουν

στην καινοτομία, την επιχειρηματικότητα και την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

- **Υποστήριξη στην παραγωγική λειτουργία οριζόντιων μεγάλων έργων που αποσκοπούν στη δημοσιονομική εξυγίανση του κράτους**, όπως το Κεντρικό Σύστημα για την παρακολούθηση του εθνικού προϋπολογισμού, η Ηλεκτρονική Καταγραφή της Δημόσιας Περιουσίας (του συνόλου των δημόσιων ακινήτων), το Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημόσιων Προμηθειών, οι Ψηφιακοί Δασικοί Χάρτες, το Ψηφιακό Κτηματολόγιο, το Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο, κ.α. τα οποία έχουν ήδη δρομολογηθεί με τη συγχρηματοδότηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ψηφιακή Σύγκλιση».
- **Πρώθηση της δημοσιότητας και των αναμενόμενων οφελών για δράσεις σχετικές με την ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας**, όπως το ICT4GROWTH, που αφορούν στην ανάπτυξη καινοτόμων υπηρεσιών και προϊόντων, με τη χρηματοδότηση θέσεων εργασίας και μπορούν να συμβάλουν με ευέλικτο και αποδοτικό τρόπο στη μετεξέλιξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας.
- **Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την τουριστική προβολή της ΠΔΕ**. Χαρακτηριστικές πλέον πρόσφατες ενέργειες είναι: (α) το έργο «Πρόγραμμα Τουριστικής Προβολής Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας», άξονας Προτεραιότητας 07: Αειφόρος Ανάπτυξη & Ποιότητα Ζωής Δυτικής Ελλάδος, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου & Ιονίων Νήσων 2007-2013. (β) το έργο «Ανάπτυξη Ολοκληρωμένου Συστήματος Επαυξημένης Πραγματικότητας Πολιτισμού και Τουρισμού για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος», που υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ψηφιακή Σύγκλιση».
- **Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την αγροτική οικονομία**. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το έργο «Ηλεκτρονικό Καλάθι Προϊόντων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας», που υλοποιείται στο πλαίσιο του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων 2007-2013.
- **Πρώθηση Πράσινων ΤΠΕ**. Ειδικότερα τα Δίκτυα Νέας Γενιάς (NGN) έχουν θετική επίδραση στην πράσινη ανάπτυξη τομέων όπως η ενέργεια, οι μετακινήσεις, οι μεταφορές, τα κτίρια κλπ. τομείς που συνεισφέρουν πιο πολύ στην παραγωγή και εκπομπή αερίων θερμοκηπίου. Στόχος είναι η υποστήριξη (α) μεγάλων οργανισμών / εταιρειών και του δημόσιου τομέα σε δράσεις που αφορούν την συγκέντρωση των υπολογιστικών και αποθηκευτικών τους αναγκών μέσω της δημιουργίας ενεργειακών αποδοτικών υπολογιστικών κέντρων (Green Centres) (β) μικρότερων οργανισμών / επιχειρήσεων αλλά και πολιτών ώστε να μπορούν να "αναθέσουν" τις υπολογιστικές τους ανάγκες σε υπηρεσίες cloud (γ) των παρόχων ενέργειας για την χρήση δικτύων νέας γενιάς με στόχο την παρακολούθηση, τη διαχείριση και τον έλεγχο της διανομής της ενέργειας (δ) νέων συνεργατικών μεθόδων με χρήση των Δικτύων Νέας γενιάς για την μείωση των αναγκών μετακίνησης (τηλε-εργασία, τηλε-ιατρική, απομακρυσμένη βοήθεια στο σπίτι κλπ.) (ε) της χρήσης ΤΠΕ για την διαχείριση της κυκλοφορίας των οχημάτων και την διαχείριση στόλων μεταφορικών μέσων (στ) της χρήσης των ΤΠΕ για απομακρυσμένη διαχείριση των κτιρίων και μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και (ζ) της χρήσης των ΤΠΕ για άμεση αναγνώριση καταστροφών και απόκριση σε αυτές.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ (ΓΙΑ ΤΟ ΕΓΤΑΑ), ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΔΑΤΟΚΑΛΜΙΕΡΓΕΙΩΝ (ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΘΑ)

Αναγνωρίζοντας: α) το σημαντικό πρόβλημα πρόσβασης στην εξασφάλιση κεφαλαίων για την διατήρηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας ανεξαρτήτου του είδους της ΜΜΕ, β) την σημαντική εξειδικευμένη συγκέντρωση επιχειρήσεων στην ΠΔΕ, που η δραστηριότητα τους σχετίζεται με τον αγροτικό τομέα, γ) την αδυναμία συστηματικής προώθησης των προϊόντων του αγροτικού τομέα της ΠΔΕ και δ) την ανάγκη για μετασχηματισμό της μεταποιητικής παραγωγικής βάσης της ΠΔΕ προς νέα ή διαφοροποιημένα διεθνώς ανταγωνιστικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, προκύπτουν οι βασικότερες ανάγκες για την επίτευξη του συγκεκριμένου θεματικού στόχου που είναι:

- η στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»» (ενδεικτικές δράσεις: φιλοξενία, mentoring, business plan, παροχή εγγυήσεων σε δάνεια, πράσινη επιχειρηματικότητα, ακαδημαϊκή κλπ.)
- οι ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων σε συνεργασία με εθνικούς φορείς
- υποστήριξη της υποδομής σε υπάρχοντα cluster επιχειρήσεων

Ειδικότερα, αναφορικά με τη **στήριξη των Νέων Επιχειρήσεων** απαιτούνται τα κάτωθι:

- Παροχή εγγυήσεων σε δάνεια ίδρυσης επιχείρησης
- Θεσμοθέτηση Συστήματος «Συμβάσεων Αναδοχής» όπου η ΠΔΕ θα αναλαμβάνει την ολοκληρωμένη στήριξη μια νέας επιχείρησης από πλευράς φιλοξενίας και mentoring.
- Δημιουργία Μητρώου Εξωτερικών Αναδόχων Συμβουλευτικής Υποστήριξης, όπου ανάλογα με την πρόταση και την περίπτωση θα καλείται να συμβουλευσει την ΠΔΕ ή και να αναλάβει την καθοδήγηση της νέας επιχείρησης.
- Δημιουργία και υποστήριξη του θεσμού των συνεργατικών κέντρων – κοιτίδων επιχειρηματικότητας με την συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα
- Υποστήριξη για ολοκληρωμένα Business Plans πριν την ίδρυση της επιχείρησης
- Υποστήριξη εναλλακτικών αλυσίδων εμπορίας κυρίως στον τομέα των τροφίμων
- Ειδικό πρόγραμμα για στήριξη προτάσεων ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας

Αναφορικά με τη **στήριξη των Υπαρχουσών Επιχειρήσεων** (Επέκταση - Διαφοροποίηση) απαιτούνται τα κάτωθι:

- Παροχή εγγυήσεων σε δάνεια επέκτασης/διαφοροποίησης επιχείρησης
- Ανάθεση εκπόνησης σχεδίου για την προσέλκυση μονάδων από υπάρχουσες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό
- Υποστήριξη της υποδομής σε υπάρχοντα cluster επιχειρήσεων μετά από κατάλληλη διαβούλευση με τους συμμετέχοντες στα clusters [Τα κύρια cluster επιχειρήσεων που ενεργούν στην ΔΕ περιλαμβάνουν: Βιομηχανία Τροφίμων και Ποτών (αλκοολούχων ή όχι), Ολοκληρωμένη και χωρικά εντοπισμένη τουριστική

βιομηχανία, Υψηλή τεχνολογία κυρίως υπολογιστών και τηλεπικοινωνιών, Χημική βιομηχανία και Φάρμακα, Μεταφορές και διαμετακομίσεις]

- Υποστήριξη διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων σε συνεργασία με εθνικούς φορείς που έχουν την αντίστοιχη δραστηριότητα.

Αναφορικά με τη **στήριξη της υποδομής επιχειρήσεων** απαιτείται:

- Ανάλυση των κλάδων προτεραιότητας της περιφέρειας με βάση: τις οικονομικές επιπτώσεις τους, την επίπτωση στη καινοτομία και την τεχνολογία, τα υπάρχοντα clusters και τις δυνατότητες της περιφέρειας στην ενσωμάτωση οριακών περιοχών (ορεινών - απομακρυσμένων).
- Υιοθέτηση ενός απλού συστήματος ιεράρχησης των προτάσεων στήριξης (rating system) κυρίως ως προς τις πολλαπλασιαστικές τους επιπτώσεις στην περιφερειακή απασχόληση, εισόδημα και προϊόν με χωροταξική στόχευση ανά περιφερειακή ενότητα. Στο σύστημα αυτό θα λαμβάνονται υπόψη, χωρίς αναγκαστικά να ποσοτικοποιούνται, οι επιπτώσεις των προτάσεων στην τεχνολογία και την καινοτομία, η εναρμόνισή τους με την στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης και η συνέργειά τους με τις άλλες παρεμβάσεις στην περιφέρεια όπως τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, οι Δημόσιες Επενδύσεις, κ.λπ. Το σύστημα ιεράρχησης θα επιτρέψει να στραφεί η θεσμική στήριξη στις προτάσεις με τις μεγαλύτερες επιπτώσεις έτσι ώστε να έχουμε σύντομα αποτελέσματα. Τέτοια συστήματα ιεράρχησης μπορούν να βασιστούν σε απλή ανάλυση επιπτώσεων των επενδυτικών προτάσεων στις οικονομίες των νομών της περιφέρειας από εθνικούς πίνακες εισροών-εκροών.
- Δημιουργία μηχανισμού εγγύησης δανείου για ίδρυση (εκκίνηση) ή επέκταση επιχείρησης ή εκχώρηση τέτοιας δυνατότητας σε υπάρχοντα μηχανισμό μετά από συμφωνία (π.χ. συμφωνία με ΕΤΕΑΝ ΑΕ).
- Δημιουργία οργανωμένων χώρων εγκατάστασης των επιχειρήσεων στην Ηλεία και την Αιτωλοακαρνανία

Σε ότι αφορά τον **γεωργικό τομέα** απαιτείται πρωτίστως ο συντονισμός του περιφερειακού σκέλους με το εθνικό πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης (Πυλώνας 2) και τα μέτρα που θα προτείνονται από αυτό. Επιπρόσθετα απαιτούνται τα κάτωθι:

- Ενίσχυση επενδύσεων σε υλικά στοιχεία του ενεργητικού με σκοπό: την εγκατάσταση νέου αγρότη, την αναδιάρθρωση των εκμεταλλεύσεων, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας στην εκμετάλλευση με ενέργειες πρώτης έως και τελικής χωρικής μεταποίησης, την εμπορία γεωργικών προϊόντων στους τομείς: Επιτραπέζια και οινοποιήσιμα σταφύλια μέσα στις καθορισμένες ζώνες παραγωγής, Εσπεριδοειδή, Επιτραπέζιες ελιές και ελαιόλαδο, Κηπευτικά και λαχανικά, Ζωοτροφών, Γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα και Προβατοτροφία]. Στις παραπάνω ενισχύσεις ιδιαίτερη προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί σε επενδύσεις που σκοπό έχουν την ορθολογική χρήση του νερού (συστήματα άρδευσης), την προστασία των εδαφών, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την εξοικονόμηση ενέργειας και την πράσινη ανάπτυξη.

- Ενισχύσεις στη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων (όσες από αυτές δεν εντάσσονται στην ενίσχυση των ΜΜΕ και της επιχειρηματικότητας). Θα πρέπει όμως να αποφευχθεί ο κατακερματισμός των ενισχύσεων από διαφορετικά μέτρα και ενέργειες μέσα στην περιφέρεια.
- Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών (δημιουργία και βιωσιμότητα) κυρίως σε τομείς της ζωικής παραγωγής (νέο μέτρο που περιλαμβάνεται και στον Πυλώνα II - Αγροτική Ανάπτυξη)
- Συμφωνία με εθνικό φορέα διαχείρισης κινδύνων στη γεωργία για την διαχείριση κινδύνου στις αγροτικές μονάδες της ΔΕ και ιδιαίτερα σε αυτές που πλήττονται από δυσμενείς καιρικές συνθήκες.
- Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας με προτεραιότητα και αυξημένα ποσά ενίσχυσης για καλλιέργειες ή ζωικές μονάδες σε συνεχόμενες εκτάσεις μέσα στις ζώνες ΠΓΕ και ΠΟΠ της περιφέρειας, στις ζώνες Natura 2000 και κοντά σε σημαντικά επιβαρυνμένους υδάτινους αποδέκτες έτσι ώστε να μεγιστοποιηθεί η συνέργεια με τα προγράμματα ποιοτικής παραγωγής (ΠΓΕ, ΠΟΠ), διαχείρισης νερών (Water Framework Directive), και την πολιτική προστασίας των ενδιαιτημάτων (Habitats).
- Υποστήριξη, αναγνώριση και σήμανση της τοπικής αγροτικής παραγωγής σε συνεργασία και συντονισμό με την τοπική αυτοδιοίκηση.
- Εκτεταμένες δράσεις επίδειξης σε επιλεγμένες καινούργιες καλλιέργειες και σε καινούργιες μεθόδους παραγωγής. Οι δράσεις επίδειξης μπορεί να ανατεθούν είτε σε πιστοποιημένους γεωργικούς συμβούλους μετά από «συμφωνητικό επίδειξης» είτε να αναληφθούν από τις υπηρεσίες της περιφέρειας σε συνεργασία με τα αντίστοιχα ερευνητικά ινστιτούτα.
- Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας σε συνεργασία με την Agrocert από επιχειρήσεις και ομάδες παραγωγών.
- Ενίσχυση και μεταφορά τεχνογνωσίας στους ΤΟΕΒ και ΓΟΕΒ για την βελτίωση των υποδομών άρδευσης και την εξοικονόμηση νερού. Ενίσχυση για την υιοθέτηση συστημάτων κατανομής, παρακολούθησης και τιμολόγησης του νερού άρδευσης.
- Δραστηριότητες προώθησης τοπικών προϊόντων με την ανάπτυξη βραχείων εφοδιαστικών αλυσίδων.
- Οριζόντια και κάθετη συνεργασία φορέων της αγροδιατροφικής αλυσίδας με σκοπό την προώθηση των τοπικών προϊόντων στις αγορές.
- Στήριξη παραγωγής ασφαλών τοπικών αγροτικών προϊόντων και τροφίμων και αύξηση της προστιθέμενης αξίας τους, με έμφαση στη μεταποίηση, την πιστοποίηση και τη μέθοδο παραγωγής.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΧΑΜΗΛΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΡΥΠΩΝ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ

Η μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον, ή οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, αποτελεί σημαντική προτεραιότητα για την ΠΔΕ. Προς την κατεύθυνση αυτή απαιτούνται:

- **επενδύσεις για την ευρύτερη χρήση της σύμβασης ενεργειακής απόδοσης στα δημόσια κτίρια και στον τομέα της στέγασης** (θέρμανση και ψύξη των δημόσιων κτιρίων από ανανεώσιμες πηγές, ιδίως επίδειξη κτιρίων με μηδενικές εκπομπές και θετικό ενεργειακό ισοζύγιο, καθώς και ριζική ανακαίνιση υφιστάμενων κτιρίων πέραν των βέλτιστων από πλευράς κόστους επιπέδων),
- **προώθηση καινοτόμων τεχνολογιών για την χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές**, παράλληλα με τα βιοκαύσιμα δεύτερης και τρίτης γενεάς,
- **υποστήριξη της ενεργειακής παραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας με βάση τη θάλασσα,**
- **προώθηση ολοκληρωμένων στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και σχέδια δράσης για αειφόρο ενέργεια σε αστικές περιοχές**, περιλαμβανομένων των συστημάτων δημόσιου φωτισμού και των έξυπνων δικτύων.

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΙΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ, ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Η ΠΔΕ πρέπει να δώσει ιδιαίτερη σημασία στην προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και στην πρόληψη και διαχείριση κινδύνων δεδομένης της άμεσης εξάρτησης από παραγωγικούς τομείς που επηρεάζονται σημαντικά από την κλιματική αλλαγή και της γεωφυσικής της θέσης που την φέρνει αντιμέτωπη με πιθανές μεταβολές στο πλούσιο οικοσύστημα και στις σημαντικές παράκτιες εκτάσεις που διαθέτει. Στην περίπτωση της ΠΔΕ οι δασικές καταστροφές λόγω των πυρκαγιών του 2007 καταδεικνύουν την ανάγκη συστηματοποίησης της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνου, ενώ είναι δυνατόν να επιτείνουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Προς τούτο απαιτείται:

- **Η στοχευμένη επένδυση σε έργα προστασίας των ακτών και σε αντιπλημμυρικά φράγματα** και μείωση της ευαισθησίας των οικοσυστημάτων προκειμένου να αυξηθεί η ανθεκτικότητά τους σε ξηροθερμικό περιβάλλον και να επιτραπεί η προσαρμογή των οικοσυστημάτων στην αλλαγή του κλίματος
- **η ανάπτυξη μέσω**ν (συστημάτων ανίχνευσης, έγκαιρης προειδοποίησης και συναγερμού, χαρτογράφησης και αξιολόγησης των κινδύνων) **και αύξηση των επενδύσεων σε συστήματα διαχείρισης καταστροφών,**
- **η βιώσιμη διαχείριση του ύδατος**, στη γεωργική εκμετάλλευση, η στήριξη για την εφαρμογή προτύπων καλλιέργειας αποδοτικών ως προς τη χρήση ύδατος και η δημιουργία και διαχείριση των ζωνών προστασίας δασών από τη διάβρωση.
- **η βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους** με τη στήριξη πρακτικών που αποτρέπουν την αποσάθρωση του εδάφους και την εξάντληση του αποθέματος άνθρακα του εδάφους, και με την καθιέρωση γεωργοδασοκομικών συστημάτων και τη δημιουργία νέων δασών.

- **η αξιοποίηση βιομάζας**, υπολειμμάτων και υποπροϊόντων των γεωργικών και κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων, καθώς και της μεταποίησης με σκοπό την παραγωγή ενέργειας και εισροών στον πρωτογενή και στο δευτερογενή τομέα.
- **η προώθηση δράσεων κατάρτισης και ενημέρωσης** για την Κλιματική Αλλαγή και την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων.

Όλα τα παραπάνω απαιτείται να συστηματοποιηθούν μέσα από την ανάπτυξη στρατηγικών και σχεδίων δράσης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και εκπόνηση σχεδίων για την πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων σε επίπεδο Περιφέρειας αλλά και σε επίπεδο δήμων, ενώ καθοριστικής σημασίας προς αυτή την κατεύθυνση είναι και η αξιοποίηση της τεχνογνωσίας του ανθρώπινου δυναμικού και των ερευνητικών φορέων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ

Κύριο μέλημα της στρατηγικής της Περιφέρειας αναφορικά με την προστασία του Περιβάλλοντος είναι η διατήρηση του μεγάλου αριθμού περιοχών ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και αισθητικής αξίας. Προς την κατεύθυνση αυτή απαιτούνται:

- **Συντονισμός για την προώθηση γεωργικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον** σε τρεις τύπους αγροτικών περιοχών της Περιφέρειας: Περιοχές μέσα σε οριοθετημένες ζώνες Natura 2000, Περιοχές μέσα σε λεκάνες απορροής με αποδεδειγμένη επιβάρυνση από τη γεωργική δραστηριότητα και Παράκτιες περιοχές. Τέτοιες γεωργικές πρακτικές είναι: Βιολογική γεωργία, Ολοκληρωμένη διαχείριση και Γεωργία ακριβείας. Ο συντονισμός θα γίνει ανάμεσα στους φορείς διαχείρισης των λεκανών απορροής, των φορέων διαχείρισης περιοχών Natura 2000, των προγραμμάτων βιολογικής γεωργίας και ιδιαίτερα αυτών του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης (Πυλώνας II).
- **Εκτεταμένες δράσεις επίδειξης εφαρμογής γεωργίας ακριβείας (precision agriculture)** και νέων τεχνικών βιολογικής γεωργίας. Οι δράσεις επίδειξης μπορεί να ανατεθούν είτε σε πιστοποιημένους γεωργικούς συμβούλους μετά από «συμφωνητικό επίδειξης» είτε να αναληφθούν από τις υπηρεσίες της περιφέρειας σε συνεργασία με τα αντίστοιχα ερευνητικά ινστιτούτα.
- **Δράσεις αποκατάστασης, διατήρησης και αξιοποίησης της βιοποικιλότητας** του φυσικού περιβάλλοντος.
- **Επενδύσεις σε «πράσινη υποδομή»**, περιλαμβανομένων των τόπων Natura 2000 και άλλων εδαφών για την προώθηση της προστασίας και αποκατάστασης της βιοποικιλότητας και των υπηρεσιών οικοσυστήματος, τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν, την προστασία από τις πλημμύρες και τις πυρκαγιές, την προστασία των ακτών, την προστασία του εδάφους και άλλα μέτρα πρόληψης των κινδύνων, τη μείωση του κατακερματισμού των φυσικών περιοχών, την αύξηση της επάρκειας ύδατος και την αποκατάσταση ιδιαιτέρως τροποποιημένων υδατικών συστημάτων και οικοτόπων

- **Επεμβάσεις για την ανάδειξη του παραδοσιακού τοπίου** (π.χ. συντήρηση αναβαθμών σε συνεχόμενες γεωργικές εκτάσεις) και την ενίσχυση παραδοσιακών αγροτικών δραστηριοτήτων (αλώνισμα, ρητίνευση, κ.λπ).
- **Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών** με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων (σε αγροτικές και αστικές περιοχές)
- **Δημιουργία ή διατήρηση ζωνών άγριας πανίδας και χλωρίδας** στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από ικανοποιητική πρόοδο στην ανάπτυξη υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης οπότε οι ανάγκες εντοπίζονται στην περαιτέρω **βελτίωση της αποτελεσματικότητας της ύδρευσης και της επεξεργασίας των λυμάτων και επαναχρησιμοποίησης των υδάτων**, περιλαμβανομένων νέων επενδύσεων για τη μείωση των διαρροών και την εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών.

Στην ΠΔΕ καταγράφεται πολύ χαμηλή πρόοδος στη διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και στην μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που οφείλεται στις μεταφορές για αυτό και απαιτούνται:

- **Στήριξη για βιώσιμη και ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη**, ιδίως με αειφόρα αστικά αποχετευτικά συστήματα, μέτρα αποστεγανοποίησης του εδάφους, αποκατάσταση μολυσμένων τοποθεσιών και αποκατάσταση πολιτιστικών υποδομών.
- **Παρεμβάσεις για τη διαχείριση των αποβλήτων** και ιδίως την επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση ή ανάκτηση μη ανακυκλώσιμων υλικών.
- **Παρεμβάσεις για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που οφείλεται στις μεταφορές**, και ειδικότερα προγράμματα μετασκευής και αντικατάστασης στόλων λεωφορείων, συστήματα παροχής κινήτρων για καθαρότερες μεταφορές, βελτίωση της υποδομής των δημόσιων μεταφορών και προώθηση εναλλακτικών τρόπων μεταφοράς.

Η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από πλούσιο υδατικό δυναμικό του οποίου η αξιοποίηση δεν έχει επιτευχθεί στον επιθυμητό βαθμό καθώς παρατηρείται σημαντική υστέρηση στον τομέα των αρδευτικών έργων. Προς την κατεύθυνση αυτή απαιτούνται:

- **Παρεμβάσεις για την ορθολογική χρήση του νερού** με υιοθέτηση συστημάτων εξοικονόμησης νερού σε περιοχές με αποδεδειγμένο υδατικό πρόβλημα.
- **Συντονισμός και συνεργασία για την βελτίωση των υποδομών άρδευσης και την εξοικονόμηση νερού**. Ενίσχυση για την υιοθέτηση συστημάτων κατανομής, παρακολούθησης και τιμολόγησης του νερού άρδευσης είναι επίσης απαραίτητη.
- **Παρεμβάσεις βελτίωσης της ποιότητας ύδατος και του εδάφους**, και προστασία του εδάφους από τη διάβρωση, τη συμπύκνωση, την αλάτωση και τις κατολισθήσεις και από την απώλεια ύδατος

Σε ότι αφορά την προστασία του πλούσιου θαλάσσιου περιβάλλοντος της Περιφέρειας απαιτείται:

- **Μετάβαση προς μια περιβαλλοντικά βιώσιμη αλιεία** σύμφωνα με τους στόχους της ΚΑΠ όσον αφορά την εκμετάλλευση των αλιευτικών αποθεμάτων σε επίπεδα μέγιστης βιώσιμης απόδοσης και την εξάλειψη των απορρίψεων
- **Οικοκαινοτομία**, όπως πιο επιλεκτικά αλιευτικά εργαλεία και άλλες καινοτομίες που μειώνουν τις επιπτώσεις της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας στο περιβάλλον.
- **Πρώθηση της υδατοκαλλιέργειας** που προσφέρει υψηλά επίπεδα προστασίας του περιβάλλοντος και παροχή περιβαλλοντικών υπηρεσιών
- **Χρηματοδότηση μέσων που αποσκοπούν σε μεγαλύτερη συμμόρφωση με τους κανόνες της ΚΑΠ**, στη βελτίωση των μέτρων ελέγχου της αλιείας και την ενίσχυση της παροχής και κάλυψης επιστημονικών δεδομένων σχετικών με την ΚΑΠ
- **Στήριξη του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας με στόχο να αυξηθούν η ευαισθητοποίηση, οι προσδοκίες και το ενδιαφέρον των καταναλωτών** σε προϊόντα που προέρχονται από βιώσιμες πηγές

 ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΣΥΜΦΟΡΗΣΗΣ ΣΕ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Παρά τις σημαντικές παρεμβάσεις που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στην ΠΔΕ στον τομέα των μεταφορών, οι ποσοτικές και ποιοτικές ανάγκες της ΠΔΕ, συνεχίζουν να αυξάνουν, καθιστώντας αναγκαία την ανάπτυξη και ολοκλήρωση των μεταφορικών υποδομών σε όλους τους τομείς

Στον τομέα **των οδικών μεταφορών** απαιτείται η ολοκλήρωση των οδικών αξόνων για την εξασφάλιση της σύνδεσης της Περιφέρειας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα και ενίσχυση του ρόλου της ως Νότια - Δυτική πύλη της χώρας με απώτερο στόχο να μετατραπεί σε σταυροδρόμι συνδυασμένων μεταφορών και περιοχή σύγκλισης των δύο εθνικών - διεθνών αξόνων ανάπτυξης: του υπάρχοντος Κεντρικού Αναπτυξιακού Άξονα (ΠΑΘΕ) που επεκτείνεται μέχρι την Καλαμάτα και του υπό υλοποίηση Δυτικού Άξονα, ο οποίος έχει ως πόλους ανάπτυξης το πολεοδομικό συγκρότημα των Πατρών, την ευρύτερη περιοχή Αγρίνιο - Μεσολόγγι - Πλατυγιάλι, την περιοχή που επηρεάζει ο άξονας Αμαλιάδα - Πύργος - Κατάκολο - Αρχαία Ολυμπία - Ήλιδα, τον οικολογικό πόλο βιώσιμης ανάπτυξης του Αμβρακικού σε συνδυασμό με το αστικό κέντρο της Ηγουμενίτσας (βόρεια δυτική πύλη) και το αστικό κέντρο της Καλαμάτας.

Επιπρόσθετα, θεωρείται αναγκαία η λειτουργική αναβάθμιση των ενδοπεριφερειακών συνδέσεων με σκοπό α) στα πλαίσια των συνδυασμένων μεταφορών την σύνδεση των υπάρχοντων μεταφορικών κέντρων με διεθνή και εθνικά δίκτυα, β) την σύνδεση αστικών και εμπορευματικών - παραγωγικών κέντρων, γ) την ενδυνάμωση αναπτυξιακά καθυστερημένων περιοχών όπως ζώνες τουρισμού - παραθερισμού και ορεινές περιοχές της Περιφέρειας ενταγμένες σε δίκτυα ειδικών μορφών τουρισμού.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω αναγκών απαιτείται η ολοκλήρωση σημαντικών έργων για την ΠΔΕ όπως ο νέος οδικός άξονας της Αντιρρίου - Ιωαννίνων (Ιόνια Οδός) η ολοκλήρωση της Ολυμπίας Οδού τμήμα Κόρινθος - Πάτρα - Πύργος - Τσακώνα, ο οδικός άξονας Πατρών - Χαλανδρίτσας - Καλαβρύτων και η κατασκευή της μικρής Περιμετρικής Πατρών. Σημαντική συνιστώσα καθυστερημένης ολοκλήρωσης των οδικών έργων, που θα

πρέπει να ξεπεραστεί, είναι ο χαμηλός βαθμός ωρίμανσης των έργων από τους Δικαιούχους όσο και οι χρονοβόρες διαδικασίες των απαλλοτριώσεων. Επίσης, η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά το μοντέλο κατασκευής των μεγάλων οδικών αξόνων μέσω ΣΔΙΤ.

Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι αναμένεται η ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού που θα λειτουργήσει ευεργετικά σε νέα επενδυτικά σχέδια όχι μόνο υποδομών αλλά γενικότερα σε κάθε επενδυτική δραστηριότητα.

Στον τομέα των **αστικών συγκοινωνιών** απαιτείται η προώθηση ενεργειακά και περιβαλλοντικά βιώσιμων αστικών μεταφορών της ΠΔΕ. Ο τομέας των μεταφορών είναι δυνατό να συμβάλλει καθοριστικά στην μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, σε όλες τις περιοχές και ιδιαίτερα στο αστικό περιβάλλον της Πάτρας και συνολικά της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται η αναμόρφωση του συστήματος των μέσων μαζικής μεταφοράς με στόχο τη μείωση της χρήσης ιδιωτικών οχημάτων, η προώθηση της χρήσης των οχημάτων εναλλακτικής τεχνολογίας και των σχετικών μέτρων άμβλυνσης και προσαρμογής και η προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο τεχνολογικά ξεπερασμένο σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου της κυκλοφορίας των αστικών περιοχών της ΠΔΕ.

Στον τομέα των **λιμενικών υποδομών και των θαλάσσιων μεταφορών**, υπάρχουν σημαντικές λιμενικές υποδομές για τη διασύνδεση με εμπορικά δίκτυα και την διακίνηση επιβατών. Μέχρι σήμερα και με την αξιοποίηση κοινοτικών κονδυλίων, έχουν γίνει σημαντικές παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού στα λιμάνια Πάτρας, Κυλλήνης και Αιγίου, αν και απαιτείται η περαιτέρω ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών στους ήδη υπάρχοντες λιμένες της Περιφέρειας με σκοπό την επαρκή σύνδεση αυτών με το σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο, τη δημιουργία εμπορευματικών κέντρων καθώς και δημιουργία αναβαθμισμένων υποδομών και σύγχρονων μεθόδων διαχείρισης του μεταφορικού έργου (έλλειψη κατάλληλης σύνδεσης νέου λιμένα Πάτρας με Περιμετρική οδό, λιμένος Πλατυγαλίου με Ε.Ο. Αντιρρίου Αρτας, εκσυγχρονισμός υποδομών ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγαλίου Αστακού κλπ). Επίσης σημειώνεται ότι απαιτείται να αξιοποιηθούν οι σημαντικές δυνατότητες του λιμανιού στο Κατάκολο που είναι από τα μεγαλύτερα λιμάνια στην Μεσόγειο για την εξυπηρέτηση της κρουαζιέρας. Σημαντικά έργα προς αυτή την κατεύθυνση τα οποία έχουν δρομολογηθεί ή δρομολογούνται είναι η κατασκευή νέων λιμανιών σε Πάτρα (Β' Φάση), Αίγιο και Κατάκολο και η αναβάθμιση των υποδομών στο λιμάνι του Πλατυγαλίου

Στον τομέα των **αεροπορικών μεταφορών** ανάγκη αποτελεί η ενίσχυση του ρόλου των αεροδρομίων της Περιφέρειας στο Εθνικό και Ευρωπαϊκό δίκτυο Αεροδρομίων. Ειδικότερα, απαιτείται η αναβάθμιση με αξιολόγηση των δυνατοτήτων ανάπτυξής τους στα πλαίσια του στρατηγικού σχεδιασμού του Υπ. Μεταφορών / Υ.Π.Α. με στόχο κυρίως την υποστήριξη του ρόλου της Περιφέρειας ως τόπου τουριστικού προορισμού και εμπορευματικού κέντρου. Η ανάπτυξη ενός πολιτικού αεροδρομίου και η αξιοποίηση εναλλακτικά των υπολοίπων για μεταφορές αποτελεί σημαντικά πεδία ανάπτυξης των αεροπορικών μεταφορών. Επίσης θα πρέπει να εξεταστεί η αξιοποίηση του Άκτιου ως εναλλακτικού επιβατικού αεροδρομίου.

Στο τομέα των **σιδηροδρομικών μεταφορών** οι υπάρχουσες υποδομές (Προαστιακή Γραμμή Αγ. Βασίλειος – Πάτρα, οδοντωτός σιδηρόδρομος που συνδέει την Ανατολική Αχαΐα (Αιγιάλεια) με την ορεινή περιοχή Καλαβρύτων και η σιδηροδρομική γραμμή Κατακόλου - Αρχαίας Ολυμπίας) δεν μπορούν να υποστηρίξουν την δυναμική της Περιφέρειας ως

διαμετακομιστικό κέντρο ανθρώπων και εμπορευμάτων. Προς τούτο **απαιτείται η ανάπτυξη σύγχρονου σιδηροδρομικού διαδρόμου σύνδεσης του Μητροπολιτικού κέντρου της χώρας με την Περιφέρεια**, που σε συνδυασμό με την αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δυτικού άξονα, των τουριστικών γραμμών, την επέκταση του προαστιακού σιδηροδρόμου της Πάτρας, και την σύνδεση με τον Νέο Λιμένα Πατρών, θα συμβάλλουν στην ομαλή λειτουργία της εθνικής και ενδοπεριφερειακής κίνησης ανθρώπων και εμπορευμάτων. Εξίσου σημαντική είναι και η ανάγκη για σύνδεση με ΒΙΠΕ και η επέκταση του προαστιακού προς τον Πύργο και η σύνδεση και αξιοποίηση της υφιστάμενης σιδηροδρομικής γραμμής Κατάκολο – Πύργος – Αρχαία Ολυμπία.

Παράλληλα, απαιτείται και η επέκταση του δικτύου σε περιοχές που δεν καλύπτονται από σιδηροδρομική πρόσβαση, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση συμπληρωματικών μέσων για συνδυασμένες μεταφορές, έτσι ώστε να αυξηθεί το εύρος επιρροής του. Σημαντικά έργα προς αυτή την κατεύθυνση τα οποία έχουν δρομολογηθεί ή δρομολογούνται είναι η κατασκευή νέας διπλής σιδηροδρομικής γραμμής Κιάτο - Ροδοδάφνη (Τμήμα: Κιάτο - Διακοπτό, Τμήμα: Διακοπτό - Ροδοδάφνη) καθώς και το τμήμα: Ροδοδάφνη – Ρίο.

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Αναφορικά με την απασχόληση, η υφιστάμενη κατάσταση στην ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από α) σημαντική συρρίκνωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, β) χαμηλά και μειούμενα ποσοστά συνολικής απασχόλησης και γ) υψηλά ποσοστά ανεργίας μακράς διάρκειας κυρίως για το νεανικό πληθυσμό και τις γυναίκες.

Ειδικότερα, για την αντιμετώπιση του οξύτατου προβλήματος της ανεργίας των νέων της ΠΔΕ αλλά και της χώρας συνολικά **απαιτούνται δράσεις για την ταχύτερη μετάβαση των νέων από το σχολείο στην απασχόληση, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει αναπτυχθούν και μέτρα που αντιμετωπίζουν την ανεργία που δημιουργήθηκε από την παρούσα οικονομική κρίση**. Βασικό εργαλείο που υποστηρίζει τη διττή αυτή προσέγγιση είναι η «Εγγύηση προς τους νέους» (youth guarantee), η προσφορά, δηλαδή μιας θέσης μαθητείας ή πρακτικής άσκησης σε όλους τους νέους και τις νέες που αποφοιτούν από τη δευτεροβάθμια, τη μεταδευτεροβάθμια ή την τριτοβάθμια εκπαίδευση εντός λίγων μηνών από την αποφοίτησή τους. Προς αυτή την κατεύθυνση **απαιτείται η συνεργασία σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο καθώς η αύξηση της απασχόλησης των νέων και της απόκτησης της πρώτης εργασιακής εμπειρίας προϋποθέτει, πέρα από τη διάθεση πόρων, τη δικτύωση επιχειρήσεων, ΜΚΟ, φορέων, οργανισμών και υπηρεσιών υποστήριξης της αναζήτησης εργασίας**.

Η παρατεταμένη οικονομική κρίση έχει ως επίπτωση την ενίσχυση των μακροχρόνια ανέργων και την σημαντική συρρίκνωση του μη οικονομικά ενεργού της Περιφέρειας. Προς τούτο **απαιτείται η εντατικοποίηση προγραμμάτων προώθησης στην απασχόληση με προτεραιότητα στους μακροχρόνια άνεργους με την παροχή εξατομικευμένης συμβουλευτικής και την αναβάθμιση των προσόντων τους**.

Σημαντική συμβολή στην ανάγκη της Περιφέρειας για μείωση των πολύ υψηλών ποσοστών ανεργίας των γυναικών μπορούν να έχουν **προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και επιμόρφωσης - ευαισθητοποίησης για την ενίσχυση της επιχειρηματικής δράσης των γυναικών**.

ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Η ΠΔΕ αποτελεί μία από τις φτωχότερες περιφέρειες της χώρας με σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού να ζει κάτω από το όριο της φτώχειας, φαινόμενο που διογκώνεται με την παρατεταμένη οικονομική ύφεση. Προς την κατεύθυνση αυτή **απαιτούνται στοχευμένες παρεμβάσεις στήριξης του εισοδήματος των πολιτών της Περιφέρειας**, στη βάση εισοδηματικών κριτηρίων. Προς την κατεύθυνση αυτή η Περιφέρεια προτίθεται να διεκδικήσει ως αναγκαία συνθήκη για την κοινωνική συνοχή ένα ελάχιστο δίκτυο κοινωνικής προστασίας μέσα από μία ολοκληρωμένη πρόταση σύμφωνα με τη μελέτη «Ενδυνάμωση του κοινωνικού δικτύου ασφαλείας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας : ο ρόλος του ελαχίστου εγγυημένου εισοδήματος». Αξίζει να σημειωθεί ότι η οικονομική ύφεση επιδεινώνει το πρόβλημα της φτώχειας στην Δυτική Ελλάδα ιδιαίτερα μάλιστα λόγω των σημαντικών ενδοπεριφερειακών διαφορών.

Το πρόβλημα της φτώχειας σε συνδυασμό με τη γήρανση του πληθυσμού της ΠΔΕ θέτει **νέες προκλήσεις για τα συστήματα υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας της Περιφέρειας**, ενώ καθιστά την περιφέρεια στις πλέον προβληματικές στον τομέα της κοινωνικής ενσωμάτωσης. Προς τούτο **απαιτείται βελτίωση της πρόνοιας για όσους χρήζουν βοήθειας μέσω της εξασφάλισης πρόσβασης σε πρωτοβάθμια υπηρεσίες υγείας**.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην **ενεργητική ένταξη ομάδων (π.χ. άστεγοι, Ρομά) που αντιμετωπίζουν διαρκώς εντονότερα τον κίνδυνο να αποκλειστούν κοινωνικά**. Ειδικότερα, απαιτείται συμβουλευτική υποστήριξη και αναβάθμιση προσόντων και δεξιοτήτων των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων (ΕΚΟ) μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης καθώς και δράσεις ψυχολογικής υποστήριξης ΕΚΟ, έτσι ώστε να ξεπεραστούν πιθανά εμπόδια στην προσωπικότητα τους και να προετοιμαστούν καλύτερα για την ένταξη τους στην αγορά εργασίας. Επίσης απαιτείται ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, κυρίως μαθητών και νέων, σχετικά με τα δικαιώματα των ευπαθών κοινωνικά ομάδων.

Τέλος, **απαιτείται η ανάπτυξη τοπικών προγραμμάτων κοινωφελούς σκοπού**, στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας, των κοινωνικών υπηρεσιών, με την ενεργοποίηση των φορέων της τοπικής κοινωνίας, στοχεύοντας στις περισσότερο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Απαραίτητη κρίνεται και η αξιοποίηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την ένταξη των ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων στην αγορά εργασίας.

Σημειώνεται ότι στα πλαίσια των παρεμβάσεων της ΠΔΕ για την κοινωνική ένταξη των ΕΚΟ η Περιφέρεια συμμετέχει και υλοποιεί σχετικά προγράμματα απασχόλησης για ευάλωτες ομάδες και προγράμματα για την κοινωνική οικονομία τα οποία έχουν ως αντικείμενο την κινητοποίηση τοπικών φορέων με στόχο την εξασφάλιση της δημιουργίας θέσεων εργασίας για ανέργους ως αποτέλεσμα αναγνώρισης εξειδικευμένων τοπικών αναγκών ανάδειξης των αναπτυξιακών μας δυνατοτήτων και τόνωσης πρωτοβουλιών επιχειρηματικότητας.

ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΤΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

Στην ΠΔΕ λειτουργούν υψηλής στάθμης ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και Ερευνητικά Ινστιτούτα Διεθνούς Εμβέλειας, στα οποία συγκεντρώνεται σημαντικό κομμάτι των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας. Επίσης, η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από υψηλό μερίδιο φοιτητών στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό και στον νεανικό πληθυσμό (20-24 ετών) της Περιφέρειας, εικόνα που αντιστρέφεται αν εξεταστεί το μερίδιο τους σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό της Περιφέρειας.

Προς τούτο απαιτείται η **εντατικοποίηση της προσπάθειας της υψηλής συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση**, ώστε στις παραγωγικές ηλικιακές ομάδες, όπως είναι αυτή των 30-34 ετών, να καταγράφεται σημαντικό μερίδιο υψηλού επιπέδου ανθρώπινο δυναμικό. Προς αυτή την κατεύθυνση έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην υιοθέτηση σαφών και μεσοπρόθεσμων στόχων και συγκεκριμένων στοχευμένων δράσεων για την ενίσχυση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της ευελιξίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και για την ενίσχυση της μέριμνας για τους φοιτητές με κριτήριο την επίδοσή τους στις σπουδές και την ατομική ή την οικογενειακή οικονομική τους κατάσταση. Ταυτόχρονα, απαιτούνται δράσεις ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση και συμμετοχή στα προγράμματα σπουδών όλων των φοιτητών χωρίς διακρίσεις και να διευκολυνθεί η συμμετοχή των φοιτητών που προέρχονται από τα χαμηλά εισοδηματικά κλιμάκια ή/και των λοιπών υποεκπροσωπούμενων ομάδων. Επιπλέον, κύριο μέλημα θα πρέπει να είναι η προώθηση υψηλών προτύπων ποιότητας στη διδασκαλία, που θα χρησιμοποιεί γνώσεις από την έρευνα και τις εξελίξεις στις επιχειρηματικές πρακτικές, η ενθάρρυνση της καινοτομίας ως προς το περιεχόμενο και τον σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών και η ανάπτυξη των «οριζόντιων δεξιοτήτων» συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικότητας σε πτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που με τη σειρά της θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της αδυναμίας σύνδεσης με την αγορά εργασίας. Συμπληρωματικά απαιτούνται παρεμβάσεις ώστε να διατηρηθεί και να εκσυγχρονιστεί η υλικοτεχνική υποδομή (εργαστηριακός εξοπλισμός, κτιριακές παρεμβάσεις κλπ) των πανεπιστημιακών και ερευνητικών δομών της Περιφέρειας.

Όσον αφορά στη **Δια Βίου Μάθηση** και παρά το σημαντικό ποσοστό των νέων επιστημόνων που συγκεντρώνεται στην ΠΔΕ, τουλάχιστον μέχρι την ολοκλήρωση των σπουδών τους, καταγράφεται σημαντική υστέρηση συμμετοχής σε προγράμματα ΔΒΜ και με πτωτική μάλιστα τάση. Ανασταλτικός παράγοντας μέχρι σήμερα ήταν η υποβάθμιση των θεσμικά προβλεπόμενων δομών ΔΒΜ. Προς τούτο απαιτείται η αξιοποίηση των νέων δυνατοτήτων που ανοίγονται ως προς την παροχή ΔΒΜ με τη μεταφορά της αρμοδιότητας της δια βίου μάθησης και της εκπαίδευσης στην περιφερειακή διοίκηση και την δυνατότητα αξιοποίησης του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ πιστοποιημένων δομών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και των φορέων παροχής υπηρεσιών ΔΒΜ σε κεντρικό επίπεδο. Έμφαση απαιτείται να δοθεί στην εδαφική συνοχή με παροχή υπηρεσιών ΔΒΜ προσαρμοσμένες για αγροτικές περιοχές καθώς εκεί εντοπίζεται συγκριτικά μεγαλύτερο έλλειμμα.

Επίσης, **απαιτείται η εντατικοποίηση των ήδη εφαρμοζόμενων πολιτικών σύνδεσης της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας** (συμβουλευτική - επαγγελματικός προσανατολισμός, ανίχνευση αναγκών σε ειδικότητες/προσόντα/δεξιότητες σε κλαδικό και τοπικό επίπεδο). Προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην αξιοποίηση των σημαντικών πανεπιστημιακών και ερευνητικών δομών της Περιφέρειας αλλά και στην

προώθηση εταιρικών σχέσεων/δικτύων μεταξύ κοινωνικών εταίρων, επιχειρήσεων, ιδρυμάτων/παρόχων εκπαίδευσης και κατάρτισης προκειμένου να βελτιωθεί η διαβίβαση πληροφοριών για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, να εισαχθούν μέθοδοι μάθησης με βάση την εμπειρία, να ενθαρρυνθεί ο πειραματισμός και να προσαρμοστούν κατάλληλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Αξίζει να σημειωθεί η ενεργοποίηση της ΠΔΕ προς αυτή την κατεύθυνση με την συμμετοχή της σε περιφερειακά και διακρατικά προγράμματα για την ανίχνευση αναγκών σε ειδικότητες/προσόντα/δεξιότητες, σε κλαδικό και τοπικό επίπεδο.

Παρά τη θέση της Περιφέρειας αναφορικά με τη σχολική διαρροή αλλά και την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υπάρχει σημαντική απόσταση για την κάλυψη του στόχου του ΕΠΜ και της Ε2020. Προς τούτο **απαιτείται ο σχεδιασμός κατάλληλα στοχευμένων δράσεων για τις Ευάλωτες Κοινωνικά Ομάδες που χαρακτηρίζουν την Περιφέρεια όπως Μετανάστες και Ρομά και για συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές.** Προς αυτή την κατεύθυνση, δύναται να συμβάλλουν η παροχή συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών σε μαθητές αλλά και γονείς της Περιφέρειας για τη μείωση σχολικής διαρροής, η συνέχιση της λειτουργίας των ολόήμερων Γυμνασίων, η ενίσχυση των Γυμνασίων Δεύτερης Ευκαιρίας και η δημιουργία Λυκείων Δεύτερης Ευκαιρίας. Προτεραιότητα

Συμπληρωματικά απαιτείται **η κάλυψη της αναγκαίας υλικοτεχνικής υποδομής** (εργαστηριακός εξοπλισμός σχολείων, κτιριακές παρεμβάσεις στις δομές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, εξοπλισμοί πληροφορικής κλπ.) που απαιτείται για την υλοποίηση των δράσεων.

Τέλος, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να μειωθεί το ποσοστό των νέων ατόμων της ΠΔΕ που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης («άτομα ΝΕΕΤ»). Σημαντική συμβολή σε αυτή την προσπάθεια αποτελεί το γεγονός ότι η συγκεκριμένη ανάγκη αποτελεί βασικό στόχο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για του Νέους.

1.1.3 Ανάλυση των αναγκαίων παρεμβάσεων που συνδέονται με άλλους τομείς ή άλλες Περιφέρειες.

Σε σχέση με τις αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας κρίνονται αναγκαίες παρεμβάσεις που παρουσιάζουν συνέργεια και συμπληρωματικότητα με άλλους τομείς ή άλλες Περιφέρειες. Οι εν λόγω παρεμβάσεις διατρέχουν το σύνολο σχεδόν των θεματικών στόχων που θέτει η Ε 2020.

Ειδικότερα:

Στον τομέα της απασχόλησης, ανεργίας και καταπολέμησης της φτώχειας η Δυτική Ελλάδα αποτελεί μια από τις Περιφέρειες της χώρας που παρουσιάζει πολύ χαμηλές επιδόσεις. Συγκεκριμένα:

- Καταγράφει τη 2η χειρότερη επίδοση μεταξύ των περιφερειών της χώρας σε ότι αφορά το μερίδιο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ενώ το πρόβλημα εντοπίζεται στα πολύ χαμηλά επίπεδα συμμετοχής των γυναικών (52,97% έναντι 77,28% των ανδρών).
- Καταγράφει αλματώδη αύξηση των ανέργων. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το 2012, ο αριθμός των ανέργων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ανέρχεται σε 77.874 άτομα, δηλαδή περίπου το 6,6% του συνόλου των ανέργων της χώρας για την ίδια περίοδο. Ενδεικτικό της έντασης του προβλήματος είναι το γεγονός ότι σε σχέση με το 2010 οι άνεργοι στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, είναι κατά 117% περισσότεροι, ενώ αυτή η **ποσοστιαία αύξηση των ανέργων** της Περιφέρειας είναι η **3η μεγαλύτερη** μεταξύ των περιφερειών της χώρας.
- Αποτελεί μία από τις φτωχότερες περιφέρειες της χώρας. Η ΠΔΕ αποτελεί τη 2η φτωχότερη περιφέρεια της χώρας σε όρους κ.κ.ΑΕΠ, με σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες, ενώ σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού της ΠΔΕ ζει κάτω από το όριο της φτώχειας.
- Οι δημογραφικές εξελίξεις επιτείνουν το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού της ΠΔΕ θέτοντας νέες προκλήσεις για τα συστήματα υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας της Περιφέρειας. Ειδικότερα, από τον υπολογισμό του δείκτη γήρανσης για την Περιφέρεια προκύπτει ότι κατά το έτος 2012 σε 100 παιδιά αντιστοιχούσαν 144,7 ηλικιωμένοι.
- Η ΠΔΕ ανήκει στις περιφέρειες με την μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση Ρομά.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου της ανεργίας, η κοινωνική ενσωμάτωση και η εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλα τα μέλη της κοινωνίας αποτελούν βασικούς παράγοντες για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής της περιφέρειας. Οι προτεινόμενες ενέργειες θα είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες της περιφέρειας και θα στοχεύουν στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στην προώθηση στην απασχόληση νέων σε συγκεκριμένους παραγωγικούς τομείς της περιφέρειας και στην προσαρμογή εργαζομένων και επιχειρήσεων, με σκοπό αφενός τη μείωση των ποσοστών της ανεργίας σε περιφερειακό επίπεδο, αφετέρου την ενίσχυση παραγωγικών τομέων με εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.

Στον τομέα της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης παρατηρούνται ελλείψεις στην ΠΔΕ σε εξοπλισμό (κυρίως όσον αφορά στην πρωτοβάθμια φροντίδα) με αποτέλεσμα η

δυνατότητα παροχής ικανοποιητικού επιπέδου υπηρεσιών να είναι μειωμένη. Η διασφάλιση της ποιότητας υγείας και ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης είναι πρωταρχικής σημασίας για την αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος.

Στο τομέα της εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας:

- Καταγράφεται σημαντική υστέρηση συμμετοχής σε προγράμματα ΔΒΜ με πτωτική μάλιστα τάση. **Μόλις το 1,8% των ενηλίκων (25-64 ετών) της ΠΔΕ συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση**, όταν το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας ανέρχεται σε 2,9% και σε επίπεδο ΕΕ27 σε 9%.
- Σε ότι αφορά την πρόωγη εγκατάλειψη το ποσοστό των ανδρών είναι σημαντικά μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό των γυναικών (14,3% έναντι 8% των γυναικών).
- Αναφορικά με το ποσοστό των νέων ατόμων που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης («άτομα ΝΕΕΤ») έχει αυξηθεί στην ΠΔΕ τα τελευταία χρόνια, εν μέσω της επιδείνωσης της αγοράς εργασίας. **Το ποσοστό των νέων γυναικών της ΠΔΕ, που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης είναι σημαντικά μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό των ανδρών** (29,5% έναντι 21,7% των ανδρών).

Βάσει των ανωτέρω, προτεραιότητα για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελεί η επαγγελματική κατάρτιση και δια βίου μάθηση με διάθεση πόρων σε περιφερειακό επίπεδο και η έμφαση στην εδαφική συνοχή με παροχή υπηρεσιών ΔΒΜ προσαρμοσμένες στις τοπικές ανάγκες. Η επένδυση στο τομέα της εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης αποτελεί βασική θέση των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και βασικό άξονα αναπτυξιακής στρατηγικής για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Σε γενικές γραμμές η περιφέρεια επιδιώκει με παρεμβάσεις την ανάπτυξη συστημάτων πιστοποίησης δεξιοτήτων για τελικούς δικαιούχους (φυσικά ή/και νομικά πρόσωπα) και την υλοποίηση της κατάρτισης και δια βίου μάθησης μέσω της αξιοποίησης του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ πιστοποιημένων δομών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και των φορέων παροχής παρόμοιων υπηρεσιών σε κεντρικό επίπεδο. Παράλληλα, η υλοποίηση των προτεινομένων παρεμβάσεων στοχεύει στη μείωση της σχολικής διαρροής σε περιφερειακό επίπεδο και στη προώθηση εταιρικών σχέσεων/δικτύων μεταξύ κοινωνικών εταίρων, επιχειρήσεων, ιδρυμάτων/παρόχων εκπαίδευσης και κατάρτισης προκειμένου να βελτιωθεί η διαβίβαση πληροφοριών για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Ο τομέας των μεταφορών κρίνεται ως ιδιαίτερης σημαντικότητας, δεδομένης της γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Πάτρα – Δυτική Πύλη της χώρας, σημείο εκκίνησης Π.Α.Θ.Ε, σύνδεση με Περιφέρειες Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων, Ηπείρου κλπ.). Σημειώνεται ότι ο εν λόγω τομέας αφορά παρεμβάσεις που συνδέονται και με άλλες Περιφέρειες και αφορούν κατά κύριο λόγο την προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και την άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων. Ειδικότερα επισημαίνεται η ανάγκη ολοκλήρωσης των οδικών έργων του Δυτικού Άξονα (Ιόνια Οδός) έργο το οποίο σχετίζεται με την Εγνατία Οδό και η αναβάθμιση των σιδηροδρομικών μεταφορών. Σε ότι αφορά τις σιδηροδρομικές μεταφορές προτεραιότητα αποτελεί η δημιουργία νέου σιδηροδρομικού άξονα για τη σύνδεση της Μητροπολιτικής Περιοχής της Αθήνας με την ευρύτερη περιοχή

της Πάτρας, ενώ προτείνεται να εξεταστεί κατόπιν ειδικής μελέτης η βιωσιμότητα ανάπτυξης σιδηροδρομικού άξονα σύνδεσης των Περιφερειών Δυτικής Ελλάδας – Ηπείρου.

Η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων μεταφορικής υποδομής θα συμβάλει στη βελτίωση του επιπέδου της συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης, τόσο διαπεριφερειακά όσο και ενδοπεριφερειακά και θα δράσει ως αναπτυξιακό εργαλείο οικονομικής αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού της ΠΔΕ.

Επίσης, οι επενδύσεις στο τομέα των μεταφορών δρουν συμπληρωματικά ως προς τα προγραμματισμένα ή εκτελούμενα μεγάλα έργα εντός των ορίων της Περιφέρειας και ειδικότερα με τον «Δυτικό άξονα», το οδικό τμήμα της «ΠΑΘΕ», τον σιδηροδρομικό άξονα «Πατρών- Αθηνών- Θεσσαλονίκη – Ειδομένη / Προμαχώνα», το «Λιμάνι της Πάτρας» και τις «Παραγλαύκιες αρτηρίες».

Στον τομέα του Πολιτισμού, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος επικεντρώνονται στη σημαντικότητα και το πλήθος των πολιτιστικών πόρων, αλλά και στην ύπαρξη πολιτιστικών θεσμών. Η αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελούν παράγοντες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, καθώς και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του τουρισμού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος. Στο πλαίσιο αυτό δομικό στοιχείο της στρατηγικής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για τον πολιτισμό αποτελεί η ενίσχυση του τομέα ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Σε συνέργεια με την προστασία του περιβαλλοντικού πόρου, ο πολιτισμός αποτελεί βασική προτεραιότητα στην αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Παράλληλα, η συμβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς στον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος μπορεί να επιτευχθεί με δράσεις σε κεντρικό και διαπεριφερειακό επίπεδο όπως πιστοποίηση μουσείων, σύνδεση αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικής μνήμης με πολιτιστικούς θεσμούς και φορείς, στοχευμένες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης στον τομέα του πολιτισμού.

Στον τομέα της έρευνας, της καινοτομίας η ΠΔΕ χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μεγάλου δυναμικού φορέων ερευνητικής και τεχνολογικής δραστηριότητας και ερευνητών σε τομείς έντασης γνώσης και στην παρουσία αξιόλογων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο ο τομέας δεν παρουσιάζει την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα, με βάση τις ανεπτυγμένες υποδομές και τις δαπάνες που γίνονται για Έρευνα και Καινοτομία στην Περιφέρεια. Λαμβάνοντας υπόψη τα ποσοστά τριών Δεικτών που περιέχονται στον Ευρωπαϊκό Πίνακα Αποτελεσμάτων για την Καινοτομία σχετικά με την καινοτομία στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας προκύπτει ότι και στις τρεις περιπτώσεις η Περιφέρεια βρίσκεται κάτω από τους κοινοτικούς μέσους όρους. Οι επενδύσεις στον εν λόγω τομέα θα αναβαθμίσουν τις ερευνητικές υποδομές και θα ενισχύσουν τη μεταφορά τεχνολογίας και καινοτομίας σε σημαντικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας (πρωτογενής τομέας, μεταποίηση, τουρισμός, υπηρεσίες κλπ). Βασικό στόχο της περιφέρειας αποτελεί η ενίσχυση των διαπεριφερειακών συνεργασιών σε επίπεδο εκπαίδευσης και έρευνας μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ερευνητικών κέντρων, παραγωγικών φορέων ώστε να αξιοποιηθεί η γνώση, να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και να τονωθεί η απασχόληση.

Η διαμόρφωση – κατάρτιση του ΣΕΣ 2014-2020 οφείλει να εναρμονίζεται και να βρίσκεται σε συνάφεια και συνέργεια με τις κατευθύνσεις και τις βασικές επιλογές του ισχύοντος

Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΠΔΕ) (ΦΕΚ Α' 1470/09-10-03) το οποίο ήδη βρίσκεται σε στάδιο της Α' Φάσης Μελέτης «Αξιολόγησης, αναθεώρησης και εξειδίκευσης».

1.2 Θεματικοί Στόχοι

Κεντρικός στόχο για την Περιφέρεια αποτελεί η:

«Αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον»

Οι θεματικοί στόχοι και προτεραιότητες ανάπτυξης που απαντούν στο βασικό όραμα της Περιφέρειας αποτυπώνονται παρακάτω.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
Α. «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας»	Α.1 «Ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και των δυνατοτήτων αριστείας στον τομέα της Ε&Κ καθώς και προώθησης κέντρων επάρκειας, ιδίως αυτών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος»		Α.1.1 «Ενίσχυση των φορέων έρευνας και καινοτομίας για την δημιουργία κέντρων αριστείας - Αναβάθμιση υφιστάμενων κέντρων αριστείας»
	Α.2 «Προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, και διασύνδεση και συνέργεια ανάμεσα στις επιχειρήσεις τα κέντρα Ε&Κ και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδιαιτέρως όσον αφορά την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, τη μεταφορά τεχνολογίας, την κοινωνική καινοτομία και τις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, την ενθάρρυνση της ζήτησης, τη δικτύωση, τα clusters, την ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς εξειδίκευσης (smart specialization) υποστηρίζοντας την τεχνολογική και εφαρμοσμένη έρευνα, τις πιλοτικές γραμμές, τις ενέργειες έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, τις προηγμένες ικανότητες		Α.1.2 «Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας από επιχειρήσεις»
		Α.2.1 «Δράσεις προώθησης της έρευνας και της καινοτομίας σε σημαντικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας & αξιοποίηση των αποτελεσμάτων τους» (ενδεικτικές ενέργειες: συμβουλευτική υποστήριξη, δημιουργία εταιρικών σχέσεων συνεργασίας φορέων έρευνας/ καινοτομίας και επιχειρήσεων, ΣΔΙΤ διεθνείς εκθέσεις καινοτομίας, Χώροι συνεργατικής απασχόλησης - Co-working spaces - living Labs, Virtual Hosting Εταιρειώνκλπ.)	

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
	παραγωγής και πρώτης παραγωγής βασικών τεχνολογιών (Key Enabling Technologies) και διάδοσης των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής»		
			A.2.2 «Μεταφορά τεχνολογίας και καινοτομίας σε σημαντικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας»
			A.2.3 «Ενίσχυση καινοτόμων σχεδίων ανάπτυξης τομέων της οικονομίας που παρουσιάζουν σημαντική εξαγωγική δραστηριότητα»
			A.2.4 «Πρώθηση Διεθνικών ερευνητικών έργων για ΜΜΕ»
	A.3 «Ανάπτυξη της διασύνδεσης και των συνεργειών με το Πρόγραμμα Ορίζοντα 2020»		A.3.1 «Ενίσχυση της συμμετοχής και ανάπτυξη συνεργειών με το Πρόγραμμα Ορίζοντα 2020 »
	A.4. «Ανάπτυξη σχεδιαστικής κουλτούρας προϊόντων και συστημάτων»		A.4.1. «Ενίσχυση της Εταιρικής Ταυτότητας των επιχειρήσεων με εξωστρεφή προσανατολισμό»
			A.4.2. «Ενίσχυση της σχεδιαστικής σκέψης με τη δημιουργία επί μέρους τμημάτων σε επιχειρήσεις και οργανισμούς»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
Β. «Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους»	Β.1 «Επέκταση των ευρυζωνικών υπηρεσιών και δικτύων υψηλών ταχυτήτων και ενίσχυση της ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών και δικτύων για την ψηφιακή οικονομία»		Β.1.1 «Αξιοποίηση και επέκταση μητροπολιτικών δικτύων οπτικών ινών και προώθηση ευρυζωνικότητας σε απομακρυσμένες περιοχές». " Β.1.2. Ανάπτυξη Ανοικτού πλασίου υποδομών και υπηρεσιών "Εξυπνων και Πράσινων Πόλεων
	Β.2 «Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικού εμπορίου (e-commerce) και ενίσχυση ζήτησης ΤΠΕ»		Β.2.1 «Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε σημαντικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας σύμφωνα και με τις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»
	Β.3 «Ενίσχυση εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση (e-government), ηλεκτρονική μάθηση (e-learning), ηλεκτρονική ένταξη (e-inclusion), ηλεκτρονικός πολιτισμός (e-culture) και ηλεκτρονική υγεία (e-health)»		Β.2.2 «Προώθηση Πράσινων ΤΠΕ»
			Β.3.1 «Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών για τη διασύνδεση της Δημόσιας Διοίκησης, των Πολιτών και των Επιχειρήσεων»
			Β.3.2 «Υποστήριξη στην παραγωγική λειτουργία οριζόντιων μεγάλων έργων που αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό της Διοίκησης»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ	
Γ. «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και του Γεωργικού τομέα και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας»	Γ.1 «Προώθηση της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής εκμετάλλευσης νέων ιδεών και την ενίσχυση της δημιουργίας νέων εταιρειών, μεταξύ άλλων μέσω φυτωρίων επιχειρηματικότητας (business incubators)»		Γ.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας» (ενδεικτικές δράσεις: φιλοξενία, business plan, συμβουλευτική υποστήριξη και αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων και ταμείων, πράσινη επιχειρηματικότητα, ακαδημαϊκή κλπ. συνεργατικά κέντρα – κοιτίδες επιχειρηματικότητας)	
	Γ.2 «Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων για ΜΜΕ, ιδίως για τη διεθνοποίηση»		Γ.2.1 «Ενέργειες διεθνοποίησης και εξαγωγών των επιχειρήσεων σε συνεργασία με εθνικούς φορείς»	
	Γ.3 «Ενίσχυση της δημιουργίας και της επέκτασης των προηγμένων δυνατοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών»		Γ.3.1 «Υποστήριξη της υποδομής σε υπάρχοντα cluster επιχειρήσεων»	
	Γ.4 «Ενίσχυση των ικανοτήτων των ΜΜΕ να εμπλακούν σε διαδικασία ανάπτυξης και καινοτομίας»		Γ.4.1 «Δημιουργία τμημάτων έρευνας και ανάπτυξης σε ΜΜΕ»	
		Γ.5 «Προώθηση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των εργαζομένων και των αυξημένων επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό»		Γ.5.1 «Δράσεις υποστήριξης εργαζομένων και επιχειρήσεων» (ενδεικτικά: κατάρτιση, εξατομικευμένη συμβουλευτική υποστήριξη, mentoring κλπ.)
	Γ.6 «Ενίσχυση του Γεωργικού Τομέα» (ΕΓΤΑΑ)			Γ.6.1 «Υποστήριξη της τοπικής αγροτικής παραγωγής» Γ.6.2 «Ενίσχυση της βιολογικής γεωργίας»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
			<p>Γ.6.3 «Υποστήριξη Ομάδων Παραγωγών (δημιουργία και βιωσιμότητα) κυρίως σε τομείς της ζωικής παραγωγής (π.χ. κτηνοτροφικά πάρκα)»</p> <p>Γ.6.4 «Ενέργειες υποστήριξης της ορθολογικής χρήσης του νερού» (Ενδεικτικά: βελτίωση των υποδομών άρδευσης και εξοικονόμησης νερού, υιοθέτηση συστημάτων κατανομής, παρακολούθησης και τιμολόγησης του νερού άρδευσης), την εξοικονόμηση ενέργειας και την πράσινη ανάπτυξη.</p> <p>Γ.6.5 «Υιοθέτηση συστημάτων διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας»</p>
			Γ.6.6 «Σύσταση δομών εμπορίας και προώθησης αγροδιατροφικών προϊόντων»
Δ. «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς»	Δ.1 «Προώθηση της παραγωγής και της διανομής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές»		Δ.1.1 «Υποστήριξη της ενεργειακής παραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας»
	Δ.2 «Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις ΜΜΕ»		Δ.2.1 «Ενίσχυση επιχειρήσεων για τη βελτίωση του ενεργειακού τους αποτυπώματος»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
	Δ.3 «Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτιρίων, και στον τομέα της στέγασης»		Δ.3.1 «Δράσεις βελτίωσης του ενεργειακού αποτυπώματος στις υποδομές του δημόσιου τομέα»
	Δ.4 «Πρώθηση στρατηγικών για χαμηλές εκπομπές άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδίως τις αστικές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, των καθαρών αστικών μεταφορών και των σχετικών μέτρων άμβλυνσης και προσαρμογής»		Δ.4.1 «Ανάπτυξη στρατηγικών και υλοποίηση σχεδίων δράσης για αειφόρο ενέργεια σε αστικές περιοχές»
	Δ.5 «Πρώθηση της έρευνας, της καινοτομίας και της υιοθέτησης τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα»		Δ.5.1 «Πρώθηση καινοτόμων τεχνολογιών για την χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, παράλληλα με τα βιοκαύσιμα δεύτερης και τρίτης γενεάς, παραγωγή ενέργειας από συνδυασμό νερού και υδρογόνου και από μεθόδους Αεριοποίησης Πλάσματος»
	Δ.6 «Πρώθηση της συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης»		Δ.6.1 «Έργα συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
Ε. «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων»	E.1 «Υποστήριξη επενδύσεων αποκλειστικά για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή»		<p>E.1.1 «Ανάπτυξη στρατηγικών και σχεδίων δράσης για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή»</p> <p>E.1.2 «Επενδύσεις σε έργα προστασίας των ακτών και σε αντιπλημμυρικά φράγματα (μικρά και μεγάλα) για την προσαρμογή των οικοσυστημάτων στην αλλαγή του κλίματος»</p>
	E.2 «Προώθηση των επενδύσεων για την αντιμετώπιση ειδικών κινδύνων, εξασφάλιση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές και ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης καταστροφών»		E.2.1 «Επενδύσεις σε μέσα και συστήματα πρόληψης και αντιμετώπισης καταστροφών»
ΣΤ. «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»	ΣΤ.1 «Αντιμετώπιση των σημαντικών αναγκών για επενδύσεις στον τομέα των απορριμμάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του Ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου»		<p>ΣΤ.1.1 «Επενδύσεις στη διαχείριση των αποβλήτων (επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση ή ανάκτηση μη ανακυκλώσιμων υλικών κλπ.)»</p> <p>ΣΤ.1.2 «Επενδύσεις για τη βελτίωση της επεξεργασίας των λυμάτων»</p>
	ΣΤ.2 «Αντιμετώπιση των σημαντικών αναγκών για επενδύσεις στον τομέα του νερού για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του Ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου»		ΣΤ.2.1 «Επενδύσεις για τη βελτίωση της ύδρευσης και της επαναχρησιμοποίησης των υδάτων»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
	<p>ΣΤ.3 «Προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς»</p>		<p>ΣΤ.3.1 «Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων (σε αγροτικές και αστικές περιοχές)»</p> <p>ΣΤ3.2 «Δράσεις γνώσης και προβολής της τοπικής ιστορίας με βιωματικό τρόπο με παράλληλη προστασία της ελληνικής γλώσσας»</p> <p>ΣΤ3.3 «Ανάδειξη δικτύων τόπων μεγάλου πολιτισμικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και προώθηση έργων και δράσεων εξασφάλισης συνδυασμένης επισκεψιμότητας»</p>
	<p>ΣΤ.4 «Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, προστασία και αποκατάσταση του εδάφους, προώθηση υπηρεσιών σχετικών με το οικοσύστημα, συμπεριλαμβανομένου του δικτύου NATURA 2000 και των πράσινων υποδομών»</p>		<p>ΣΤ.4.1 «Επενδύσεις σε «πράσινη υποδομή», περιλαμβανομένων των τόπων Natura 2000 και άλλων εδαφών»</p>
	<p>ΣΤ.5 «Δράση για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, αναζωογόνηση των υποβαθμισμένων βιομηχανικών εκτάσεων και μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης»</p>		<p>ΣΤ.5.1 «Επενδύσεις σε δράσεις για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης που οφείλεται στις μεταφορές»</p>

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
			ΣΤ.5.2 «Στήριξη για βιώσιμη και ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη»
			ΣΤ.5.3 «Δράσεις αναβάθμισης αστικών μεταφορών»
			ΣΤ.5.4 «Προώθηση δράσεων βιώσιμης κινητικότητας (ποδηλατόδρομοι κλπ.)»
	ΣΤ.6 «Προώθηση των καινοτόμων τεχνολογιών για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής προστασίας και της αποδοτικής χρήσης των πόρων στους τομείς των απορριμμάτων, του νερού, της προστασίας του εδάφους και για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης»		ΣΤ.6.1 «Επιδεικτικά έργα για την προώθηση των καινοτόμων τεχνολογιών για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής προστασίας και της αποδοτικής χρήσης των πόρων»
	ΣΤ.7 «Προστασία του Περιβάλλοντος μέσω του ΕΤΘΑ»		ΣΤ.7.1 «Επενδύσεις για τη μετάβαση προς μια περιβαλλοντικά βιώσιμη αλιεία»
			ΣΤ.7.2 «Επενδύσεις σε οικοκαινοτομία»
			ΣΤ.7.2 «Επενδύσεις στην υδατοκαλλιέργεια»
	ΣΤ.8 «Προστασία του Περιβάλλοντος μέσω του ΕΓΤΑ»		ΣΤ.8.1 «Επενδύσεις στις καλλιεργητικές πρακτικές (πχ γεωργία ακριβείας) που προστατεύουν τους φυσικούς πόρους και τα οικοσυστήματα»
		ΣΤ.9 «Μεταρρύθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, προσαρμογή των δεξιοτήτων και επαγγελματικών προσόντων, αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και της δημιουργίας	ΣΤ.9.1 «Ενίσχυση δράσεων αναβάθμισης δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας σε τομείς που σχετίζονται με το περιβάλλον και την ενέργεια»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
		νέων θέσεων εργασίας σε τομείς που σχετίζονται με το περιβάλλον και την ενέργεια»	
Ζ. «Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»	Ζ.1 «Στήριξη πολυτροπικού Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Μεταφορών επενδύοντας στο δίκτυο του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ)»		Z.1.1 «Ολοκλήρωση οδικών αξόνων για την εξασφάλιση της σύνδεσης της Περιφέρειας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα και ενίσχυση του ρόλου της ως Νότια - Δυτική πύλη της χώρας»
			Z.1.2 «Ενίσχυση του ρόλου των αεροδρομίων της Περιφέρειας στο Εθνικό και Ευρωπαϊκό δίκτυο Αεροδρομίων»
	Ζ.2 «Ενίσχυση περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ»		Z.2.1 «Υλοποίηση οδικών αξόνων διασύνδεσης των γειτονικών περιφερειακών κέντρων της ευρύτερης περιοχής με τα διαπεριφερειακής εμβέλειας αστικά κέντρα»
			Z.2.2 «Λειτουργική αναβάθμιση των ενδοπεριφερειακών οδικών συνδέσεων»
			Z.2.3 «Ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών στους ήδη υπάρχοντες Λιμένες της Περιφέρειας για την ενδυνάμωση των συνδυασμένων μεταφορών και σύνδεση αυτών με το σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο»
	Z.3 «Ανάπτυξη συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον και με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα		Z.3.1 «Ανάπτυξη προαστιακού σιδηρόδρομου Πάτρας – επέκταση προς Πύργο σύνδεση με Κατάκολο και Αρχαία Ολυμπία»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
	(σιδηροδρομικές, ποτάμιες και θαλάσσιες μεταφορές και λιμάνια)»		Z.3.2 «Ανάπτυξη σιδηρόδρομου σε ΒΙΠΕ Πάτρας»
			Z.3.3 «Ανάπτυξη εναλλακτικών θαλάσσιων μεταφορών»
	Z.4 «Ανάπτυξη συνεκτικού και διαλειτουργικού συστήματος σιδηροδρομικών μεταφορών υψηλής ποιότητας»		Z.4.1 «Δημιουργία νέου σιδηροδρομικού διαδρόμου σύνδεσης του Μητροπολιτικού κέντρου της χώρας με την Περιφέρεια»
H. «Πρόωθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού»		H.1 «Πρόσβαση στην απασχόληση για τους αναζητούντες θέση εργασίας και οικονομικά μη ενεργά άτομα, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων»	H.1.1 «Τοπικές Πρωτοβουλίες για την προώθηση στην απασχόληση»
			H.1.2 «Δράσεις καταπολέμησης του φαινομένου «brain drain»
		H.2 «Ενεργός και υγιής γήρανση»	H.2.1 «Δράσεις προώθησης της ενεργούς και υγιούς γήρανσης»
		H.3 «Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών»	H.3.1 «Προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και επιμόρφωσης - ευαισθητοποίησης για την ενίσχυση της επιχειρηματικής δράσης των γυναικών»
		H.4 «Βιώσιμη ένταξη στην αγορά εργασίας των νέων, ειδικότερα για αυτούς που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης ή	H.4.1 «Δράσεις προώθησης στην απασχόληση νέων ηλικιακά ανέργων»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
		κατάρτισης»	
Θ. «Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας»		Θ.1 «Ενεργές πολιτικές ένταξης με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης»	Θ.1.1 «Δομές υποστήριξης ατόμων ευπαθών κοινωνικά ομάδων» Θ.1.2. Σύστημα υποστήριξης υγειονομικής περίθαλψης επαγγελματιών σε δυσχέρεια
		Θ.2 «Ενσωμάτωση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων όπως οι Ρομά»	Θ.2.1 «Δράσεις ενσωμάτωσης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (μετανάστες, Ρομά κλπ.)»
		Θ.3 «Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»	Θ.3.1 «Προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, κυρίως μαθητών και νέων, σχετικά με τα δικαιώματα των ευπαθών κοινωνικά ομάδων»
		Θ.4 «Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας»	Θ.4.1 «Βελτίωση της πρόνοιας για όσους χρήζουν βοήθειας μέσω της εξασφάλισης πρόσβασης σε πρωτοβάθμια υπηρεσίες υγείας, καθώς και σε κοινωνικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
		Θ.5 «Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων»	Θ.5.1 «Αξιοποίηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την ένταξη των ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων στην αγορά εργασίας»
		Θ.6 «Τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα (Community-led local development strategies)»	Θ.6.1 «Τοπικές αναπτυξιακές δράσεις για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού»
I. «Επένδυση στην εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση»	I.1 «Επενδύσεις στην εκπαίδευση, τις δεξιότητες και τη δια βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών κατάρτισης και εκπαίδευσης»		I.1.1 «Αναβάθμιση επενδύσεων υποδομών εκπαίδευσης, μέριμνας εκπαίδευσης και κατάρτισης»
		I.2 «Πρόληψη και μείωση της σχολικής διαρροής και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση»	I.2.1 «Παροχή συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών για τη μείωση σχολικής διαρροής σε ειδικές ομάδες πληθυσμού (Ρομά κλπ.)»
		I.3 «Βελτίωση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και του ανοικτού χαρακτήρα της τριτοβάθμιας και της ισοδύναμης με αυτήν εκπαίδευσης, με σκοπό τη βελτίωση των επιπέδων συμμετοχής και ολοκλήρωσης»	I.3.1 «Δράσεις ενίσχυσης των φοιτητών μέσω τοποθέτησής τους σε θέσεις εργασίας εντός των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΤΠΑ/ Ταμείο Συνοχής)	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (ΕΚΤ)	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ
		<p>Ι.4 «Βελτίωση της πρόσβασης στη διά βίου μάθηση, αναβάθμιση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού, συμπεριλαμβανομένων των μαθητευόμενων, και αύξηση της σύνδεσης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας»</p>	<p>Ι.4.1 «Σύνδεση εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας στην Περιφέρεια, κατάρτιση, συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός, ανίχνευση αναγκών σε ειδικότητες/προσόντα/δεξιότητες σε κλαδικό και τοπικό επίπεδο»</p> <p>Ολοκληρωμένες δράσεις για απόκτηση πρώτης εμπειρίας για άνεργους νέους χαμηλών προσόντων, οι οποίοι βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης ή απασχόλησης (NEETs)</p>

1.3 Εφαρμογή Οριζόντιων αρχών και στόχοι πολιτικής για την υλοποίηση των ΕΔΕΤ

1.3.1 Εφαρμογή της Αρχής της Εταιρικής Σχέσης

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της πρότασης Κανονισμού 615/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «περί καθορισμού Κοινών Διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, τα οποία καλύπτονται από το Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006», προβλέπεται η σύναψη από κάθε κράτος-μέλος εταιρικής σχέσης, στο πλαίσιο της προσέγγισης για πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, με α) τις αρμόδιες περιφερειακές, τοπικές, αστικές και άλλες δημόσιες αρχές του, β) τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους και γ) φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών.

Η συμμετοχή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι κρίσιμη στην ανάπτυξη των προγραμμάτων και στα περισσότερα Κράτη Μέλη, οι ΟΚΠ (Οργανώσεις Κοινωνίας των Πολιτών) εμπλέκονται από το στάδιο ανάπτυξης του στρατηγικού ΕΣΠΑ και των εγγράφων των ΕΠ μέσω διαφόρων καναλιών, ως εξής: ερωτηματολόγια, ομάδες εργασίας, δημόσιοι διάλογοι, σεμινάρια, ή ειδικοί ιστότοποι.

Η συμμετοχή παραγόντων/εταίρων της πολιτικής συνοχής σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης των προγραμμάτων είναι αναγκαία καθώς η εταιρική σχέση συνδέεται στενά με την προσέγγιση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Παράλληλα αποτελεί μηχανισμό που διασφαλίζει τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, ενώ η ενεργός συμμετοχή των ενδιαφερόμενων εταίρων σε κάθε στάδιο του κύκλου προγραμματισμού βελτιώνει την ποιότητα εφαρμογής.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας επιδιώκει να δομηθεί μια αντιπροσωπευτική εταιρική σχέση με τη συμμετοχή του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και την εμπλοκή του παραγωγικού δυναμικού του τόπου. Στο πλαίσιο αυτοί οι βασικοί εταίροι που συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία σχεδιασμού του νέου προγράμματος 2014-2020 για τη περιφέρεια είναι οι εξής:

- Κεντρική Διοίκηση
- ΟΤΑ Α΄ και Β΄ βαθμού
- Ιδρύματα της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- Ερευνητικά Ινστιτούτα
- Συλλογικοί φορείς του επιχειρηματικού τομέα
- Επιστημονικοί – επαγγελματικοί φορείς
- ΜΚΟ
- Επιχειρήσεις

Η αποτελεσματικότητα της αρχής της εταιρικής σχέσης εξαρτάται από την τεχνική ικανότητα των εταίρων να συνεισφέρουν ουσιαστικά στη διαδικασία, λόγος για τον οποίο

είναι απαραίτητη η συμμετοχή φορέων που μπορούν να προσφέρουν ευρεία αντιπροσώπευση και πρακτική εμπειρία. Όπως διαπιστώνεται, η εταιρική σχέση περιλαμβάνει ιδρύματα, οργανισμούς και ενώσεις με διαπιστωμένη τεχνική ικανότητα και αυξημένη ειδική γνώση των περιφερειακών αναγκών που δύνανται να επηρεάσουν την εφαρμογή των προγραμμάτων όπως ενδεικτικά αναφέρονται το ΙΤΥΕ (Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων) με σημαντική εμπειρία σε πεδία έρευνας, τεχνολογίας και εφαρμογής ΤΠΕ (ανάπτυξη υποδομής αισθητήρων και εφαρμογών διαδικτύου και κινητών τηλεφώνων στο Σανταντέρ) και το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων που εστιάζει σε τεχνολογίες αιχμής εφαρμόσιμες στο βιομηχανικό και επιχειρησιακό περιβάλλον.

Προκειμένου να διευκολυνθεί και πρακτικά να αποτυπωθεί η εμπλοκή των εταίρων στις διαδικασίες σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου η περιφέρεια προέβη σε μια σειρά ενεργειών. Ο σχεδιασμός αρχικά ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο 2012 με την έγκριση από το Περιφερειακό Συμβούλιο της Δυτικής Ελλάδας του πρώτου κειμένου στρατηγικής «Έγκριση πρότασης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για τη διαμόρφωση των κατευθύνσεων Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2014-2020». Η πρόταση αυτή τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση μέχρι τέλους του 2012 και πλέον με την έκδοση της 2ης εγκυκλίου από το αρμόδιο Υπουργείο με τίτλο “Σχεδιασμός και Κατάρτιση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού 2014-2020” η διαδικασία αυτή πέρασε στην δεύτερη κρίσιμη φάση που είναι η τεχνική εξειδίκευση. Στην φάση αυτή σημαντική παράμετρο επιτυχίας των διαδικασιών αποτέλεσε η ενεργός συμμετοχή του συνόλου των τοπικών φορέων, των παραγωγικών κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, των ΜΚΟ, της ακαδημαϊκής κοινότητας της περιοχής αλλά και των πολιτών της περιφέρειας στη διήμερη ενημερωτική εκδήλωση που διεξήχθη στην Πάτρα στις 23 (Στρατηγική Καινοτομίας (RIS3) και Έξυπνης Εξειδίκευσης της ΠΔΕ) και 24 Απριλίου 2013 (Νέα Προγραμματική Περίοδος 2014-2020).

Επιπλέον, η Περιφέρεια προέβη σε αποστολή ερωτηματολογίου προς τους εμπλεκόμενους φορείς προκειμένου να αποτυπωθούν και να αιτιολογηθούν συγκεκριμένες δράσεις σε επίπεδο περιφέρειας, περιφερειακής ενότητας ή δήμου. Οι προτεινόμενες δράσεις κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα του θεματικού περιεχομένου τους και ελήφθησαν υπόψη κατά την εκπόνηση της πρότασης της περιφέρειας στο πλαίσιο της 2ης εγκυκλίου.

1.3.2 Προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, της μη διάκρισης και της προσβασιμότητας

Σύμφωνα με το Γενικό Κανονισμό (προοίμιο σημείο 11) στο πλαίσιο των προσπαθειών της για μεγαλύτερη οικονομική, εδαφική και κοινωνική συνοχή, η Ένωση οφείλει, σε όλα τα στάδια της εφαρμογής των Ταμείων του ΚΣΠ, να αποσκοπεί στην εξάλειψη των ανισοτήτων και την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών καθώς και στην καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, εθνότητας, θρησκευματος ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Παράλληλα, το άρθρο 7 αναφέρει ότι τα κράτη μέλη και η Επιτροπή διασφαλίζουν την προάσπιση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών καθώς και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου κατά τα στάδια της προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων και λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψουν κάθε διάκριση εξαιτίας του φύλου, της φυλής ή της

εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, αναπηρίας, της ηλικίας ή του γενετήσιου προσανατολισμού κατά την εκπόνηση και υλοποίηση των προγραμμάτων.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας επιδιώκει τη μέγιστη εφαρμογή της αρχής της προώθησης της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και της μη διάκρισης στις κατηγορίες παρεμβάσεων που εμπεριέχονται στη παρούσα πρόταση, ενώ η Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή του Περιφερειακού Προγράμματος θα καταρτίσει και θα εφαρμόσει διαδικασίες – κριτήρια επιλογής πράξεων που λαμβάνουν υπόψιν τις αρχές της ισότητας των φύλων και μη διάκρισης όπως προβλέπεται από το γενικό κανονισμό (άρθρο 114). Επιδίωξη και σκοπός της ΠΔΕ είναι να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτραπεί κάθε διάκριση εξαιτίας του φύλου, της φυλής ή της εθνικής καταγωγής της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της ύπαρξης αναπηρίας, της ηλικίας ή του γενετήσιου προσανατολισμού κατά τα διάφορα στάδια σχεδιασμού, υλοποίησης των δράσεων των Ταμείων και ειδικότερα της πρόσβασης σε αυτά. Ειδικότερα, η δυνατότητα πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρίες αποτελεί ένα από τα κριτήρια που πρέπει να τηρούνται κατά τον καθορισμό πράξεων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία και που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τις διάφορες φάσεις υλοποίησης.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει αποδείξει κατά τη διάρκεια υλοποίησης των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων την ευαισθησία της σε θέματα ισότητας των φύλων. Ενδεικτικά, ο Δήμος Πατρέων προχώρησε στην υπογραφή της Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων στην Τοπική Κοινωνία, ύστερα από σχετική πρόσκληση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων. Μια από τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει ο Δήμος, με την υπογραφή της παραπάνω Χάρτας, είναι και η συγκρότηση Δημοτικής Επιτροπής Ισότητας των Φύλων, στην οποία έχουν δικαίωμα συμμετοχής αιρετοί και αιρετές, υπηρεσιακά στελέχη της αρμόδιας για τις πολιτικές φύλου Υπηρεσίας του Δήμου, εμπειρογνώμονες στα θέματα ένταξης της διάστασης του φύλου στις τοπικές πολιτικές, εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων και γυναικείων οργανώσεων της περιοχής.

2. Ε ν ό τ η τ α 2 : «Εκ των προτέρων αιρεσιμότητες»

2.1 Εκπλήρωση των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων

Εκ των προτέρων Αιρεσιμότητα	Εκπλήρωση της Αιρεσιμότητας (ΝΑΙ / ΟΧΙ / ΜΕΡΙΚΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ)	Κριτήρια	Εκπλήρωση κριτηρίων	Αναφορά (εφόσον η αιρεσιμότητα εκπληρούται) Αναφορά σε στρατηγικές, νομικές ενέργειες και άλλα σχετικά έγγραφα συμπεριλαμβανομένων των αναφορών σε σχετικές ενότητες, άρθρα ή παραγράφους, συνοδευόμενων από υπερσύνδεσμο ή άλλη πρόσβαση στο πλήρες κείμενο.	Επεξήγηση (όπου απαιτείται)
1.1 Έρευνα και Καινοτομία	ΜΕΡΙΚΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ	Ανάλυση SWOT για τη συγκέντρωση των πόρων σε περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων έρευνας και καινοτομίας	ΝΑΙ	Με βάση τη μεθοδολογία του RIS3 έχουν προσδιοριστεί οι προτεραιότητες στις οποίες θα επικεντρωθούν οι παρεμβάσεις στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας.	
		Ορισμός μέτρων για την ενθάρρυνση των ιδιωτικών επενδύσεων σε Ε&ΤΑ	ΜΕΡΙΚΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ	Στην παρούσα φάση έχουν τεθεί οι γενικοί και ειδικοί στόχοι ανά προτεραιότητα οι οποίοι σε επόμενη φάση θα εξειδικευθούν σε επίπεδο μέτρων. Για την εξειδίκευσή τους απαιτείται, με βάση τη μεθοδολογία του RIS3, η ενεργή συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων που θα εμπλακούν στην υλοποίηση των προτεραιοτήτων.	
		Σύστημα παρακολούθησης και επανεξέτασης	ΜΕΡΙΚΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ	Στην παρούσα φάση έχει αναπτυχθεί μέρος του συστήματος παρακολούθησης και επανεξέτασης. Έχει δημιουργηθεί το Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας το οποίο θα παρακολουθεί και θα υποβάλει προτάσεις στα αρμόδια όργανα αποφάσεων. Τα επόμενα βήματα περιλαμβάνουν τον προσδιορισμό συστήματος δεικτών αποτελέσματος και μηχανισμών μέτρησης.	
		Ένα κράτος μέλος έχει εγκρίνει πλαίσιο που ορίζει τους διαθέσιμους δημοσιονομικούς πόρους για έρευνα και καινοτομία.			
		Ένα κράτος μέλος έχει εγκρίνει πολυετές σχέδιο εγγραφής στον προϋπολογισμό και ιεράρχησης προτεραιοτήτων για τις επενδύσεις που συνδέονται με τις προτεραιότητες της ΕΕ (Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Φόρουμ			

		Ερευνητικών Υποδομών - (ESFRI).			
2.1. Ψηφιακή ανάπτυξη	ΜΕΡΙΚΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ	Εγγραφή στον προϋπολογισμό και ιεράρχηση προτεραιοτήτων των δράσεων μέσω ανάλυσης SWOT που διενεργείται σύμφωνα με τον πίνακα αποτελεσμάτων του ψηφιακού θεματολογίου για την Ευρώπη	ΜΕΡΙΚΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ	Στη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας ΔΕ περιγράφονται οι περιοχές παρεμβάσεων ψηφιακής ανάπτυξης οι οποίες είναι αναγκαίες για την οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας.	
		Ανάλυση για την εξισορρόπηση της ενίσχυσης για την ζήτηση και προσφορά τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ).	ΝΑΙ	Προτείνονται παρεμβάσεις που τονώνουν τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση υπηρεσιών που σχετίζονται με ΤΠΕ	
		Μετρήσιμοι στόχοι για τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων στον τομέα του ψηφιακού γραμματισμού, των δεξιοτήτων, της ηλεκτρονικής ένταξης, της ηλεκτρονικής προσβασιμότητας και της ηλεκτρονικής υγείας, που ευθυγραμμίζονται με τις υφιστάμενες συναφείς τομεακές εθνικές ή περιφερειακές στρατηγικές	ΟΧΙ	Προβλέπεται στο επόμενο στάδιο να προσδιοριστούν μετρήσιμοι στόχοι, δείκτες παρακολούθησης κλπ.	
		Αξιολόγηση των αναγκών για την ενίσχυση των ικανοτήτων στις ΤΠΕ.			

3. Ε ν ό τ η τ α 3 : «Χωρική διάσταση»

Η **χωρική διάσταση** του αναπτυξιακού σχεδιασμού της ΠΔΕ αφορά σε συγκεκριμένα χωρικά σύνολα όπως τις πόλεις, τις ορεινές περιοχές, τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές που συνδέονται με την αλιεία.

Στο πλαίσιο αυτό η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας προτίθεται να αξιοποιήσει εργαλεία εφαρμογής χωρικών πολιτικών (σύμφωνα και με τους κανονισμούς) όπως:

- Τα **Τοπικά προγράμματα ανάπτυξης με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD)** και οι **Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις (ITI)** τα οποία αποτελούν τα κύρια εργαλεία εφαρμογής που προτείνονται από τους Κανονισμούς.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους είναι:

α) η προϋπόθεση Ολοκληρωμένων Στρατηγικών Τοπικής ανάπτυξης αναλόγως του πεδίου εφαρμογής, με βάση τις τοπικές ανάγκες και το τοπικό δυναμικό,

β) η εφαρμογή τους σε συγκεκριμένες εδαφικές ενότητες (υποπεριφερειακές για τα CLLD, ευρύτερες για τα ITIs)

γ) η συμπερίληψη καινοτόμων στοιχείων στο σχεδιασμό και την εφαρμογή τους.

Ειδικότερα για τα CLLD, η πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων και η στήριξη από τις **Ομάδες Τοπικής Δράσης** με συμμετοχή των δημόσιων και ιδιωτικών τοπικών φορέων, είναι επιβεβλημένη.

- Τα **Κοινά Σχέδια (Joint Action Plans)**, των οποίων η έμφαση δίνεται περισσότερο στην απλοποίηση διαδικασιών.
- Τα προγράμματα **Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας** (τα οποία συνεχίζονται και την περίοδο 2014-2020) δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη δικτύωση και στην ανάπτυξη συνεργειών. Για την ΠΔΕ έμφαση δίνεται στο Πρόγραμμα Ελλάδα – Ιταλία 2014-2020 και στη «Στρατηγική μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου».

Η **βιώσιμη αστική ανάπτυξη** επικεντρώνεται στο σύνολο των αστικών κέντρων της περιοχής προγραμματισμού όπως οι πρωτεύουσες των περιφερειακών ενοτήτων και τα αστικά κέντρα της υπαίθρου.

Για τον καθορισμό των αστικών περιοχών όπου θα εφαρμοστούν ολοκληρωμένες δράσεις για την ευφυή και τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη με απώτερο σκοπό να καταρτιστεί κατάλογος των πόλεων στις οποίες πρόκειται να εφαρμοστούν ολοκληρωμένες ενέργειες για αιεφόρο αστική ανάπτυξη, η ΠΔΕ δύναται να αξιοποιήσει κριτήρια όπως:

- Αρνητική δημογραφική εξέλιξη
- Υποβαθμισμένο φυσικό και δομημένο περιβάλλον
- Έλλειψη βασικών υποδομών, καθώς και υποδομών προσπελασιμότητας ατόμων με κινητικά προβλήματα
- Μεγάλο ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, φτώχιας, εγκληματικότητας

- Μεγάλο ποσοστό αναλφαριθμισμού, χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και σχολικής διαρροής
- Εμφάνιση / ύπαρξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων
- Έλλειψη κοινωνικών υποδομών / δομών
- Έλλειψη ή / και υποβάθμιση πράσινου και κοινόχρηστων χώρων αναψυχής
- Ύπαρξη σημαντικών κυκλοφοριακών / συγκοινωνιακών προβλημάτων
- Μικρή οικονομική δραστηριότητα και χαμηλό εισόδημα κατοίκων
- Παρουσία αστικής και βιομηχανικής ρύπανσης

Παράρτημα

Πίνακας 8: Αριθμός και τζίρος επιχειρήσεων της ΠΔΕ και χώρας ανά τομέα και κλάδο επιχειρηματικής δραστηριότητας (2008, ΕΛ.ΣΤΑΤ)

ποσά σε εκατομμύρια ευρώ		ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ		ΧΩΡΑ	
ΤΟΜΕΑΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΔΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΓΕΩΡΓΙΑ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ	Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	128	30,60 €	1.685	887,93 €
	Δασοκομία και υλοτομία	40	2,11 €	1.379	84,90 €
	Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες	1.222	105,19 €	22.067	2.272,09 €
ΟΡΥΧΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΑ	Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	1	0,00 €	2	
	Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	1	0,00 €	13	39,69 €
	Εξόρυξη μεταλλευμάτων			32	318,53 €
	Λοιπά ορυχεία και λατομεία	33	9,23 €	966	574,05 €
	Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης			31	1,88 €
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	119	7,04 €	4.154	722,21 €
	Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	34	12,81 €	1.320	393,44 €
	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από έπιπλα, κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	262	25,51 €	5.442	926,09 €
	Βιομηχανία τροφίμων	1.216	483,82 €	16.637	12.317,88 €
	Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προ εγγεγραμμένων μέσων	123	13,80 €	3.657	1.377,11 €
	Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	227	14,38 €	4.602	1.005,00 €
	Κατασκευή ειδών ένδυσης	247	35,78 €	9.857	2.571,23 €
	Κατασκευή επίπλων	244	40,93 €	7.158	1.471,06 €
	Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	51	12,87 €	1.476	2.188,08 €
	Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	22	4,48 €	606	775,06 €
	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	18	4,29 €	499	735,00 €
	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	917	118,00 €	14.102	5.441,45 €
	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	144	53,90 €	2.670	1.711,16 €
	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημρυμουλκούμενων οχημάτων	32	2,30 €	486	813,30 €
	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	38	116,03 €	1.307	2.085,33 €
	Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	279	128,51 €	4.954	4.605,52 €
	Παραγωγή βασικών μετάλλων	42	36,08 €	702	4.671,13 €
	Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών σκευασμάτων	1	0,00 €	123	4.128,73 €
	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	109	32,62 €	2.645	1.451,38 €
	Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	2	0,00 €	82	18.475,20 €
	Παραγωγή προϊόντων καπνού	3	0,00 €	22	1.489,30 €
	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	31	24,73 €	1.009	4.144,85 €
	Ποτοποιία	83	53,00 €	995	2.393,65 €

	Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	27	21,28 €	886	1.515,49 €
ΠΑΡΟΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ, ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ, ΑΤΜΟΥ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΣΜΟΥ	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	201	2,49 €	4.210	18.002,09 €
ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	Δραστηριότητες εξυγίανσης και άλλες υπηρεσίες για τη διαχείριση αποβλήτων	3		55	30,25 €
	Επεξεργασία λυμάτων	25	2,22 €	556	124,32 €
	Συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	42	6,01 €	821	513,92 €
	Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	30	40,49 €	636	944,62 €
ΧΟΝΔΡΙΚΟ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ? ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΩΝ	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	11.969	2.281,71 €	198.622	55.309,63 €
	Χονδρικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	3.925	2.399,29 €	80.147	88.234,42 €
	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών	1.858	429,09 €	32.330	16.015,51 €
ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ	Αεροπορικές μεταφορές			116	1.560,55 €
	Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες	255	109,91 €	6.822	5.033,33 €
	Πλωτές μεταφορές	47	12,62 €	3.506	2.533,76 €
	Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	61	5,98 €	1.126	1.117,21 €
	Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2.001	292,93 €	31.239	5.505,11 €
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ	Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	5.847	313,36 €	88.680	7.046,05 €
	Καταλύματα	408	93,93 €	20.222	4.669,97 €
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	Δραστηριότητες προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών, παροχής συμβουλών και συναφείς δραστηριότητες	285	18,66 €	7.363	1.872,57 €
	Δραστηριότητες προγραμματισμού και ραδιοηλεκτρονικών εκπομπών	85	8,53 €	1.146	1.418,35 €
	Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	100	1,29 €	3.706	272,72 €
	Εκδοτικές δραστηριότητες	102	15,39 €	3.221	2.413,29 €
	Παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, ηχογραφήσεις και μουσικές εκδόσεις	46	1,38 €	2.557	785,63 €
	Τηλεπικοινωνίες	106	11,21 €	2.477	8.774,51 €
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	Ασφαλιστικά, ανασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία, εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	26	0,57 €	482	101,66 €
	Δραστηριότητες συναφείς προς τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τις ασφαλιστικές δραστηριότητες	177	9,69 €	3.845	1.148,57 €
	Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές δραστηριότητες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία	50	23,43 €	595	40.071,54 €
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	242	18,97 €	9.289	1.362,62 €
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	262	6,52 €	9.256	457,85 €
	Αρχιτεκτονικές δραστηριότητες και δραστηριότητες μηχανικών, τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις	2.783	134,11 €	66.772	4.593,80 €
	Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	195	15,25 €	7.078	2.962,56 €
	Δραστηριότητες κεντρικών γραφείων, δραστηριότητες παροχής συμβουλών διαχείρισης	491	66,89 €	15.522	2.525,35 €
	Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	305	9,92 €	4.436	689,13 €

	Κτηνιατρικές δραστηριότητες	43	4,07 €	1.143	57,62 €
	Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	884	21,65 €	18.986	884,95 €
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου, γραμματειακή υποστήριξη και άλλες δραστηριότητες παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις	299	11,90 €	5.873	1.608,09 €
	Δραστηριότητες απασχόλησης	12	0,51 €	597	97,84 €
	Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	234	7,94 €	7.717	1.601,15 €
	Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	83	4,01 €	1.339	388,19 €
	Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε κτίρια και εξωτερικούς χώρους	301	11,70 €	8.105	639,41 €
	Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, γραφείων οργανωμένων ταξιδιών και υπηρεσιών κρατήσεων και συναφείς δραστηριότητες	83	12,66 €	3.519	2.126,60 €
	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑ? ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	53	16,30 €	1.350
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας	95	6,57 €	2.760	1.031,68 €
	Δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας χωρίς παροχή καταλύματος	46	4,83 €	1.137	58,36 €
	Δραστηριότητες παροχής στέγης και φιλοξενίας (Δραστηριότητες ιδρυμάτων κοινωνικής πρόνοιας με παροχή καταλύματος)	7	0,04 €	421	109,38 €
ΤΕΧΝΕΣ, ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	Αθλητικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διασκέδασης και ψυχαγωγίας	213	11,54 €	4.837	592,87 €
	Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	201	6,80 €	9.413	450,17 €
	Δραστηριότητες βιβλιοθηκών, αρχειοφυλακείων, μουσείων και λοιπές πολιτιστικές δραστηριότητες	46	1,02 €	892	54,95 €
	Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	47	2,67 €	688	6.498,16 €
ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	Άλλες δραστηριότητες παροχής προσωπικών υπηρεσιών	1.317	33,20 €	25.856	870,77 €
	Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών οικιακού προσωπικού			7	
	Δραστηριότητες οργανώσεων	125	28,12 €	3.455	672,15 €
	Επισκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και ειδών ατομικής ή οικιακής χρήσης	487	12,00 €	8.996	447,66 €
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	5.235	245,41 €	79.111	5.253,12 €
	Έργα πολιτικού μηχανικού	878	174,50 €	11.596	7.649,64 €
	Κατασκευές κτιρίων	1.690	207,07 €	37.849	7.962,35 €
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΤΕΡΟΔΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ	Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	1	0,00 €	8	0,01 €
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Εκπαίδευση	338	24,54 €	7.318	628,61 €
	Άγνωστη Δραστηριότητα	480	7,80 €	6.484	130,20 €
Γενικό άθροισμα		50.821	8.578,00 €	967.856	397.982,66 €

Κατά της απόφασης αυτής ψήφισαν οι Περιφερειακοί Σύμβουλοι της Παράταξης «Ζούμε Δυτικά» κ.κ. Παπαναστασίου Γεώργιος, Μητρόπουλος Ανδρέας, Μπουχάγιερ Αριστείδης, Πυλαρινός Νικόλαος, Σακελλαρόπουλος Παναγιώτης, Σκαρμούτσος Γεώργιος, και Στούπας Παναγιώτης, οι Περιφερειακοί Σύμβουλοι της Παράταξης «Λαϊκή Συσπείρωση Δυτικής Ελλάδας» κ.κ. Καραπάνος Γεώργιος και Σολτάτος Γεώργιος, ο Επικεφαλής της Παράταξης «Δημοκρατική Οικολογική Ανασύνθεση Δυτικής Ελλάδας» κ. Σταυρόπουλος Χρήστος και ο Επικεφαλής της Παράταξης «Αντίσταση Πολιτών Δυτικής Ελλάδας» κ. Λύχρος Ιωάννης.

Λευκό ψήφισε ο Επικεφαλής της παράταξης «Οικολογική Δυτική Ελλάδα» κ. Παπακωνσταντίνου Κων/νος.

Το παρόν Πρακτικό αφού συντάχθηκε, διαβάστηκε και βεβαιώθηκε, υπογράφεται ως ακολούθως :

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΠΙΕΤΑΣ

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΤΑ ΜΕΛΗ